

SEBRAT KLACEK

Petr Borkovec

Městská knihovna v Praze

půjčuje

knihy, audioknihy,
obrazy, deskové hry...

nabízí prostory pro

samostatné studium,
skupinová setkání,
přednášky, konference...

pořádá

autorská čtení, přednášky,
koncerty, filmové projekce,
akce pro děti...

poskytuje online služby

e-knihy, digitalizované dokumenty,
přednášky, kurzy...

podporuje tvoření v kreativních dílnách

DOK16 pro práci se dřevem a papírem
Atelier pro šití a vyšívání

Suterén pro 3D tisk, knižní vazbu, kaligrafii a pyrografii

mlp.cz
e-knihovna.cz
knihovna@mlp.cz
facebook.com/knihovna

Sebrat klacek

Petr Borkovec

Znění tohoto textu vychází z díla [Sebrat klacek](#) tak, jak bylo vydáno nakladatelstvím Fra v Praze v roce 2022.

§

Text díla (Petr Borkovec: Sebrat klacek), publikovaného [Městskou knihovnou v Praze](#), je vázán autorskými právy a jeho použití je definováno [Autorským zákonem](#) č. 121/2000 Sb.

Vydání (obálka, upoutávka, citační stránka a grafická úprava), jehož autorem je Městská knihovna v Praze, podléhá licenci [Creative Commons Uvedte autora-Neužívejte dílo komerčně-Zachovejte licenci 3.0 Česko](#).

Verze 1.0 z 4. 4. 2025.

OBSAH

O střevlících	8
Ráno u řeky	10
Na dvorku	14
Terra del Sole pod Blaníkem	16
Rozbor remízu	19
Sebrat klacek	22
Tonička	25
Lavička pana Selliera	30
Jiříčky v rákosí	37
Na svatého Jana	42
V rajčatech.	46
Chvoj	50
Já, ty a H. nevíme sami, co děláme	56
Monsieur Bliknu	62
Poslové	66
Přespál v úlu	70
Sběratel drahokamů	72
Konzultantka	76
Pořádně si zašoulal	83
Jazyková poradna na Zelený čtvrtek	87
U Ignáce.	94
Sen o vlastním pohřbu	98
En scen ur ett äktenskap	109
Autobiografická povídka o autorovi	114
Poezie NDR	119
Na parapet.	122
Slavík	125
Marianne, Elizabeth, Julia & Marzanna	131

V docích Saint-Nazaire	135
Za Alicí Wierpichovou	139
Vesnický book club	143
Co je nového v oddělení hadů?	146
Pokusy o škebli říční	149
Váza v rákosí	152
Erik, já a dvě mámy	156
Zkouška začala	159
Není nad drozdy	163
Na novoroční slávky!	167
Zátiší se skleněnými poháry a citronem	171
Štědrý den pana kapitána	174
Točka	178
Konec dne 2020	181

T.

O střevlících

Mám rád obyčejné brouky. Obrátím plochý kámen na okraji suchého pole a z podloží vystřelí oddíl střevlíčků, kvapníků a hrbáčků. Tmaví, drobní, zaprášení, s černýma nebo narezlýma nohama, které je svižně nesou přes další hroudu – tak strašně obyčejný a prchavý je to obraz, že se polekám, jestli nemá nějakou hlubší platnost, jíž bych si měl povšimnout. Ale jsem tak ustrojen, že nevidím dobře pod povrch a podobné vzkazy mě míjejí.

A tak si všímám, že střevlíčci pod prachem na krunýřích skrývají modré i zelenohnědé a kaštanové kovové záblesky a maty a že rýhování krovek má mnoho variací. Ve vteřině jsou pryč. Otáčím rychle další kámen pro tu lesklou nijakou chvílku, která se rozpadá.

Chci to opakovat, vidět znovu.

Ale tenhle jde víc do země; vězí ve vlhké hlíně a v začouzené formě pod ním spočívá obrovský střevlík z fialového skla. Zázrak, co nejdřív na zázrak ani nevypadá. Ale pak se až leknu té krásy! Střevlík je v kapsli natěsnaný s milimetrovou přesností (připomíná řez nábojnicí ze Základů myslivosti); nehýbe se, ale přesto vidím, jak je vláčný, čerstvý, jako právě narozený – prohlížím si ho a zdá se mi, že přes jeho krovky teče olej. Sahám do té kapsle a zvednu ho: spodek těla má černý a vyleštěný jako gagát, nejčernější drahokam.

Smuteční brož a pohřební náhrdelník z broušeného černého jantaru, které jsem kdysi dávno našel ve skříňce za prostěradly. Klenoty byly zakryté starými elegantními příčesky s loknami, které babička dávno nenosila – nevěděl jsem ani, že je kdy nosila –

a které se při otevření skříňky výhrůžně nadzdvihly, nadechly. Už je to dávno. Pamatuješ si babiččin pohřeb? Trochu.

Stojím nad odvaleným kamenem – nad malým hrobem, v němž odpočívá střevlík fialový – a ukládám si, abych tomu, co vidím, aspoň chvíli nerozuměl. Aby okamžik před tím, než střevlíka začnu v hlavě srovnávat, porovnávat a přirovnávat na všechny strany, trval dlouho. Sliby porušuju od první chvíle: fialové sklo, nábojnice, olej, brož a malý hrob. Nábojnice? Ach jo! I metafora je koneckonců lidské rozumování. A dobré metafory jsou poschovávány ve slovech, prosvítají zevnitř – kdybych chtěl (chci!) mluvit bez nich, nemohl bych ani vyslovit slovo „střevlík“. Řeknu „střevlík“ – a mluvím o sobě!

Zůstat ohromený, a mlčet! Umotat si vlastní jazyk! Nebo mluvit o střevlicích tolika různými způsoby, že žádný nebude tak docela platit, jeden střídá druhý, neví se. To je třetí možnost.

Být zticha. Cvrlikat. Opatrně různorodě mluvit.

Můj první střevlík byl měděný. Všechno měděně plápolalo, plápolá. Žádné funerální šperkařství. Na hromadě písku, na úplném vrcholku, ležel plátek břidlice. Skoro se písku nedotýkal. Tu břidlici jsem otočil jen tak, aby se neřeklo. Jistý si, že pod ní nic není. Vystřelil střevlík s rezavými stehny, právě ukovaný, vytepaný, upečený, ještě nevychladlý.

Jako bychom všichni stáli v nějakém erbu: hora písku, břidlice, střevlík, já a v měděném štítě zlatý paprsek, který se podobá blesku.

Lesklá nijaká chvilka, co se rozpadá. Chci to opakovat, vidět znovu.

Ráno u řeky

Dny jsou tak krátké, že se mi při pomýšlení na ně zvedá žaludek. Včera – abych ubohý příděl denního světla nějak zvětšil a aby mi nebylo špatně – jsem vstal ve čtyři a šel k řece. Když jsem dorazil, pořád ještě byla tma, kterou se proplétaly mlhovky rybářských aut. Řidiči v maskáčích, s kufry narvanými pruty a rybími signalizacemi za sto tisíc, pátrali po nejlepších místech, pořvávali na sebe, couvali na všechny strany a snažili se zaparkovat tak blízko vodě, že to vypadalo, jako by s veškerým náčiním, autem i životem chtěli skoncovat na dně Berounky. Jiní už v kempových židlích popíjeli kafe a ulevovali si do řeky, v níž měli nahozeno.

Myslel jsem, že si sednu na břeh tak, abych byl sám a viděl na řeku, ale rybáři ucpali všechny vstupy rozsvícenými auty s otevřenými kufry. Nemohl jsem najít jediné volné místo. Vlastně jsem se k vodě vůbec nepřibližoval; všechno bylo jasné a nepříjemné už z dálky. Šel jsem po cestě, jako bych pospíchal do nějaké časné práce. Vtom jsem uviděl první neobsazený vstup a okamžitě odbočil. Ale spletl jsem se a ocitl se rovnou uprostřed zabraného území.

Všichni jsme se strašně lekli.

Pod vrkami, jejichž vychýlené zkroucené kmeny a obnažené kořeny vytvářely nad vodou ponurou spleť, v níž kotvilo pár nepoužívaných pramic, se rozložil mladý rybářský pár.

Muž i žena byli oblečeni do maskáčových kalhot, parek a čepic. Vypadali jako tlustí vojáci. V kuželu světla rozsvíceného reflektoru ona na bobku nalévala z termosky čaj do plastových kelímků. On seděl u řady prutů a četl v mobilu. V autosedačce postavené na složené plachtě spalo dítě.

Ve vteřině nic z toho neplatilo.

Žena ztratila rovnováhu, převalila se na záda a kelímek s vařící tekutinou se jí zvrhl na ruku a do talíře s obloženými chleby. Rybář upustil telefon, který sjel z břehu a zhasl někde v černé trávě na kraji vody.

„Ježišikriste,“ zařvala ona.

„Kurva do prdele,“ zařval on.

Dítě v sedačce se rozeřvalo.

Otočil jsem se a beze slova utekl.

Posezení na břehu jsem vzdal, ponořil jsem se dál do vnitrozemí. Svítalo. Pruh mezi břehem a poli byl zarostlý nahnědlou mlhou, planými růžemi a nízkými, špatně rostlými ořešáky. Houštiny obsypané šípky tvořily temně červené lesknoucí se území, jímž se nedalo prodrat. Stál jsem na kraji červeného mračna, v mlze a postupujícím světle. Potom jsem utřhl šípek, už měkký a vybledlý, přešlý nočním mrazem, a vymáčkl si ho do ruky. Červená kůže praskla kolem dokola, tvrdý závěr se odchlípl a zevnitř se vyhrnula trudovitá i mazlavá hmota s ochlupenými bělostnými zrnky. Vyjedl jsem to všechno z dlaně a zrna vyplival. Chutnalo mi to. Snídal jsem dál.

Vtom zakokrhla kohout. A druhý mu odpověděl.

Jako by se v té vteřině přede mnou rozevřel jiný prostor. Skládal se z toho majestátního zvuku, jenž téměř zmizel z mého života, ačkoli býval tak obyčejný. Ze scén, kdy jsme na dvorku za svítání s babičkou podřezávali kohouta a polévali jeho peří vařící vodou. Z červené hmoty kohoutího hřebínku a laloků, které se prostoupily s rudými šípky a červeným masem uvnitř šípkových plodů. Rozednívalo se, kohouti chrtili krev a okolo mě hořely červené proudy vzpomínek i přítomné chvíle.

Básnířka Elizabeth Bishopová napsala kdysi o kohoutech dlouhou ódu. Vzdálené kokrhání nazývá „tradičním zvukem“ a říká, že připomíná „praskání mokré svíce“ a že od kohoutího křiku „zahoří celá ves“. Ves chytá od křiku, probouzí se a my zabíjíme obrovského barevného kohouta, který vstal z mrtvých.

Babička Anežka Burdová kohouta svírá mezi koleny, drtí mu křídla a rukou, v níž drží nůž, škube peří na krku, aby dobře řízla. Potom ho podřeže a nechá vycrčēt krev. Mrtvého kohouta položí do škopku a opaří, aby ho oškubala. Anežce nevadí horká voda, nikdy ji nevytlévá, začíná vždycky škubat hned po spaření. Dere z kohouta peří ve vařící vodě, má ruce až po lokty rudé jako kohoutí laloky a pára, která stoupá ze škopku, je hustě bílá – z Anežky vidím jenom velké krvavé ruce. Ves chytá od kokrhání, probouzí se a já píšu kohouta, který byl na chvíli vzkříšen.

Ten obrovský barevný kohout – jak na něho dopadla horká voda – se podivně otrásl a škopek se zničehonic naplnil jeho umáčenými roztaženými křídly. A mrtvý pták se pomalu – a tak nějak rozpačitě, neochotně; bylo to hrůzné – zvedl a stál. Anežka poděšeně odskočila a taky ztuhla. Sám sebe v té scéně nevidím; ale jsem tam, někde u Anežky, nedýchám. Kohout stál ve škopku, z něhož se kouřilo, kouřilo se i z něj a peří pod vodou bylo černé a podobalo se mokřým vlasům. Stál a jeho napůl odřezaná krásná hlava se na nás dívala; dokonce i pak, když se zakymácela a jako přelomená padla k hrudi, se kohoutí oko nezavřelo. Vzápětí to všechno sebou praštilo zpátky do škopku s vodou.

Šel jsem cestou podél pole, co zrovna tady kopírovala břeh. Myslel jsem na „praskání mokré svíce“, jak Elizabeth Bishopová pojmenovala kokrhání kohoutů. To, že vesnice od kokrhání chytne, „zahoří“, jak také řekla, bylo srozumitelné: kohoutí zvuk se přece zdvíhá, stoupá, je jako plamen ohně, který se žene do výšky

a hledá, co by pohltil. Ten hlas je čtyřdílný a každá jeho část je jako jeden ohyb stoupajícího plamene. Kohout sám při kokrhání plápolá – a nejen ohnivými barvami peří a hřebínku. Hlava a krk se napnou dopředu, hrud' se nadme. Kohout se zavlní. Jako kdybys pod něho přiložil. Co ale Bishopová myslela „praskáním mokré svíce“?

K některým veršům se čtenář *dotahuje* dlouho, ale nikdy by se tolik nesnažil, kdyby od prvního přečtení netušil, že *to přijde!* Kdyby mu od začátku nebylo cosi povědomé. Ještě ničemu nerozumí, ale něco tam je – už to někde viděl, slyšel, zažil. Podobá se to situaci, kdy si na něco nemůže vzpomenout, ale cítí, že to přichází, už je to skoro tady, *má to na jazyku*. Básně se čtou pravděpodobně proto, aby nastal tenhle zvláštní stav a aby trval co nejdéle.

Kokrhajících kohoutů bývá víc, vždycky jich bývá víc. Jeden zpívá blízko, jeho kokrhání stojí před očima. Ale vzdálenější a velmi vzdálené odpovědi bývají jiné. Daleká kokrhání se perlí v mlze, vzdálenost obrušuje jejich výšky, které se podobají ržání, a k uchu donáší zpěněný drsný střed. Suchý a teskný, vzpomínáš si? Kohoutí hlasy doléhají v nepravidelných intervalech a z různých hloubek dálky. Právě takhle praská mokrá svíce, k níž se skláníš, když ji zapaluješ v naprostém tichu po dešti. Vzdálení kohouti, kteří jeden po druhém kokrhají, připomínají zaškrtnutí sirek, po nichž se plamen nerozhoří. Zaškrtnutí sirek, jedné, druhé, třetí, které mokrá knot nezapálí. Ale všechno směřuje k tomu, aby oheň vzplanul, ves se rozhořela – a přišlo ráno.

Do šípkových převrhlin vnikaly první paprsky; dala se do mě zima. Keře byly najednou průsvitné a narůžovělé, plné vysokých oranžových stébel. Šípky zbledly. Z řeky, kterou jsem ještě pořád ani nezahlédl, stoupaly bílé cáry.

Na dvorku

Červená plechová vrata, červená jako hustší krev. Oprýskaná a místy zrezivělá. Přesto je při vzpomínce vidím jako něco rozhodného, silného, něco pevně na svém místě. Asi to má co dělat s tím, že vrata našeho dvorku bývala pořád zamčená na dva západy i na petlici, a také s hlaholem těžkého plechu, který vydávala při každém do-
teku. A i s tím, jak rozpačitou scénu ta červená vrata ukrývala!

Náš dvorek byl ubožák k pohledání. Maličký, hrbolatý a plný kamenů, které trčely ze stoleté udusané popraskané hlíny. Říct hrbolatý nestačí. Náš dvorek byl vypouklý, a *navrch* hrbolatý! Vchá-
zelo se na něj z chalupy, u vstupu se válely dvoje troje dřeváky – do těch ses musel v bačkorách obout. Jako by sis v *bandorách*, jak jsme dřevákům říkali, vyšlápl do šikmého kameniště; všechna jistota venkovského života byla tatam. Kymácel ses, škobrtal a nějak plnil práci, kvůli které ses na dvorek vypravil.

Odevšad trčely bezúčelné tyče. Bidla a prkna si navzájem překážela. Pod stříškou, taky nakřivo, se tísnili tři zbídačení kamarádi: kurník, hranice naštipaného dříví a rozeschlá psí bouda, ve které žilo uhlí. Někde tu jsou taky dřevěné necky se starou slámou, do které slepice snášejí. V rohu na dešti stojí pumpa, červená jako vrata. Pumpuju vodu do kýble, rozhlížím se a vidím, že jsem s popisem u konce.

Anežka vstává v půl páté, v pět zabíjí. Když se vzbudím, už stojí rozkročená v *bandorách* na dvorku a uvazuje králíka pod stříškou. Od pusy se jí kouří.

„Dobrýtro,“ vítá mě jakoby nic.

„Proč jsi mě neprobudila? Prosil jsem tě, abys mě probudila!“

„To bys toho viděl.“

Anežce je úplně jedno, že mě neprobudila. Nebude o tom mluvit. Příště to udělá zas.

Krev odkapává z řezáků po těžkých hlenitých kapkách. Pod králíkem se v prachu tvoří jamka krvavého bláta. Anežka opatrně svléká zadní běhy a přeřezává pírko. Na bolavých znetvořených nohou, o které se jí třou kořata, spočívá v kameništi s červenými vraty a fíká nožem okolo polostaženého těla. Hladce kůži odlupuje, páře ji, s nejtišším rupáním a měkkými lupy. Růžový a namodralý a bělavý sloupek, který se před ní v páře rodí, se leskne a osychá uprostřed dvorku. Pytlík stažené kůže se zarazil o lebku, ale Anežka to všechno neuřízne jediným pohybem nože. Napne, táhne a přitom obratně ošmiká uši, oči, čumák... rup - staženou kůži hodí do škopku, vyškubne králíkovi oči a hodí je za sebe. Do kořat střelí, nevěřicně pokládají packy na odhozené oči. Bulvy se kutálejí, obalují prachem, kořata se za nimi bláznivě vrhají a vzápětí se bláznivě lekají a uskakují do stran. Králičí oči jsou myši. Ale po chvíli už je soustředěně žerou, žvýkají zadními zuby, hlavičky způsobně na stranu. Anežka zatím králíka vyvrhla a horká střeva rozházela kolem sebe. Střeva doutnají a jsou plná trávy. Velká kuřata, slepice, kachny a kohouti je tahají a vodí po dvorku.

Vidím, jak Anežka zeširoka stojí před staženým králíkem. Vidím to před sebou: králičí modré tělo na ranním vzduchu vadne a mat rychle potahuje oloupané lesknoucí se svaly a pára kolem řídne. Před očima mám dlouhé modré vnitřnosti, na něž se lepí prach a hlína, až se jejich jiskra ztratí. Byly by i jiné historky ze dvorku, jiná Anežka - ale dávno to je všechno ve tmě. Dovedu z ní ledacos vyvést, jenže do světla, jemuž ona už nerozumí. Do světla, co už *pro mě není, holečku*. Právě tady to dlouze končí. Jsme naposledy opravdu spolu: ve chvílích chytání matu, v minutách zakalování, v pohasínání, které doprovází červená skvrna zamčených vrat.

Terra del Sole pod Blaníkem

Jako bych měl jet dál, aspoň ještě kousek, aspoň do Roudného, do Kamberka, do Načeradce, jako bych si popletl vsi a vystoupil dřív a uvědomil si to vteřinu po tom, co autobus zmizel z náměstí, a nevěřicně se rozhlédl kolem dokola, a jako by dnes už vůbec nic neodjíždělo, ani večer, ani pozdě večer, jen nějaký minibus do vedlejších Býkovic, jako by „pražák“ jel až zítra ráno v pět a já musel kdovíjak přespát v cizí vesnici.

Jsem v Louňovicích pod Blaníkem.

Co tady budu teď dělat?

Půjdu pod pivovarem, po hrázi rybníka a kolem nebožky Vondrové a Chmelenských do rodného domu, odemknu, otevřu úplně všechna okna, napiju se, něco sním, posekám zahradu, ostrhám keře, spálím větve, zaliju, přespím v přístěnku, kde to mám od dětství rád – jako vždycky, ne?

Nevím.

Kde to je?

Jako bych vystoupil v cizí vesnici.

Od zastávky jsem se vydal šikmo přes náměstí a sedl si na lavici u schodů do kostela, na které jsem nikdy neseseděl. Slunce pralo, odpoledne začínalo, a schodiště i ohradní zeď s bránou stály v opravdové výhni. Náměstí – s kapotami a hladkým dlážděním, nikde ničím nekryté a jakoby, jak to říct, příliš rozprostřené – vracelo tak prudké světlo, že do něho nebylo možné pohlédnout. Pořád ještě překvapeně jsem dřepěl před kostelem, zavíral oči nebo se díval za sebe, ke vstupnímu portálu s pootevřenými dveřmi. Divné, napadlo mě, když se neslouží mše, bývá kostel zavřený, nikdy

jsem ho jindy neviděl otevřený. V hloubi mezery panovalo klidnější přítmí, v ničem se nepodobající černotě venkovních stínů, a někde se tam teskně zaleskl svatostánek. Rozeznal jsem i okraje bílých pivoněk.

Mohl bych zajít dovnitř, pomyslel jsem si – a přesně v té chvíli, kdy mě to napadlo, jsem se zvedl a vydal se naproti, na zanedbané zámecké nádvoří. V průjezdu jsem si objednal a sedl si na další – tentokrát pivní – lavici, do další – tentokrát zámecké – výhně.

Kde to jsem?

Ani v Louňovicích, ani v Načeradci, ani ve Zvěstově, ani ve zlatodolu Roudný – jako bych se ocitl v nějaké italské scénérii, složené z loupajícího se podloubí, říms a přesvícených stěn. Nádvoří působilo zanedbaně, jako by bylo před velkou opravou a trochu se už na všechno kašlalo. Nebo – jako by se oprava před nějakou dobou připravovala, a pak se z nějakého důvodu nekonala. Ani nebude. Omítku škrtyly desítky vlaštovek a v nestřežených chvílích v ní mizely; jako by je stěny polykaly. A po tom, co se ztratí – zdálo se mi –, ty desítky vlaštovek prudkým a trhavým letem propátrávají vnitřek zámku a hledají otevřená okna a dveře a vypadlé tašky a díry do komínů, jimiž se vysmekají ven do modré čisté oblohy. Naprosto sám jsem seděl v poletování, které nepolevovalo a posévalo zdi nádvoří malými stíny, a před očima ve fasádě zely tři černé obdélníky a troje dokořán otevřené dveře: do květinářství, do kadeřnictví, do sálu archeologického muzea. Slunce nepostupovalo, jenom ze sebe vydávalo stále stejný nepřemožitelný žár. Vlaštovky tryskaly z komínů, vyhýbaly se nadšeně jedna druhé a zámecké stěny se za nimi zavíraly. A nikdo, vůbec nikdo nepřicházel, aby koupil sazenice nebo tulipány, nechal se ostříhat anebo si prohlédl střepy nádob a kachlí. Ačkoli je to podivné – byla přece středa, dvě odpoledne –, po celou dobu, kdy jsem na nádvoří seděl, nevešel

do zámku jediný člověk. Ale stejně ke mně ze tří temných vstupů neustále doléhalo zavírání a otevírání prosklených vitrín a výklad studentky archeologie, její věty komicky pronášené s jednotvárnou melodií, ať se v nich dělo cokoli, hučení fénu a klapot nástrojů, smích a ostrý komentář kadeřnice i hovory týkající se převislých pelargoníí a afrikánů a výběru stuhy na smuteční věnec. Zvuky ze tří tmavých dveří někdy zesílily tak, že splývaly a hučely, ale ani v jediném okamžiku bych nemohl říct, že hukot přehlušil jednotlivé party, které v něm byly přítomny. Slyšel jsem bez přestání každou jednotlivost, všechny historky. A zdálo se mi, že se ta radostná chvíle nikdy nepřetrhne.

Ale přetrhla – slunce nakonec přece jen postoupilo, na nádvoří vjeli cyklisté a já se vydal pod pivovar, po hrázi rybníka. Ves a smutek se vrátily na své místo.

Rozbor remízu

Zbídačený remíz, do něhož mrholí a který každou chvíli krátce zalije jarní šílené slunce. Pojdme si ten hlouček křovin, posvátný hájek mezi poli rozebrat! Je to tak úzký a zoufalý proužek divočiny, že se vejde pod laboratorní sklíčko, pod zamlženou hlaveň mikroskopu. Polní ostrov v Petriho misce - s jedním bažantem a jedním promoklým zajícem. Tak rychle, rychle, jaro teprve začíná a stromky jsou holé a keře přehledné, suchá tráva chřestí a bílé kameny v ní svítí a zhasínají. Průsvitný, spořádaný remízek - nachystaný pod skalpel! Rychle, nežli pojede pantograf do města. Tam musíme, i když je nakažlivě nádherné předjaří, máme přece práci!

Tak tedy: rostou tady čtyři zakrslé ořešáky. Podsadité a celé takové dospěle nedospělé. Některé jejich tlusté větve jsou vyschlé a mrtvé, zlověstně trčí do vzduchu a hladké otvory, které do nich vykotali strakapoudi a kterými prosvítá dnešní prudká obloha, jim dodávají americký ráz. Někomu dokonce připomínají kaktusy. Pod ořešáky, na té americko-mexické hranici, leží trouchnivé kmeny a tlusté větve, a když jeden z kmenů obrátím, leží pod ním starý plech od kamen se zbytky dojemně modrého nátěru. Obrátím i ten. A světe, zastav se! Už stojíš? Pod plechem leží sedm mladých spících slepýšů, zlatých jak zlaté nugety, jako pozlacené zdobné kování, zlatý ztuhlý hnis.

V remízu žije střevlík zahradní (pod kamenem, mezi shnilými špendlíky), někdy sem přilétne ledňáček (ale to je jenom ostrovní krásná pověst), bydlí tu bažant a zajíc, to jsme řekli, a taky tři straky. Nenápadná exotika se skrývá na tom ostrově v polním moři, remíz je šedou estrádou přečpaný: bažant šustí v dlouhých

vlasech trav a dívá se zdánlivě nepřítomným okem, kolem něhož bují strašlivý rudý nádor, zajíc se belhá na převysokých zadních nohou jak rozhrkaný dřevěný stroj a straky se zeleným a modrým a bílým peřím připomínají létající terče. Tři terče létají nízko, spíš jen tak polétávají nad hladinou keřů, kopírují jejich křivky – a vidím, že tady v remízu je každé dílo nízké, přiměřené, blízko u země, a přesto okouzlující, nenápadně překvapivé.

Pod špendlíkovými keři, do kterých se motají divoké šípkové růže, se nacházejí suchá vyležená místa – zdá se, že za tmy sem přicházejí malá stáda a lehají si pod keře, k ránu mizí a zanechávají tu „pekáče“, „slehliny“, mělké vyhloubeniny. Když do nich zasvítí mokré lesklé slunce, hned bych si tam lehl, stočil se a spal. Ale zároveň ne, bál bych se, protože vedle těch lákavých lůžek se kolem starého vybrakovaného, zajícem okousaného úlu zachytila (nejspíš po záplavách) skrumáž věcí, do níž patří prasečí lebka se zbytky masa v nosní kosti a igelitový pytel, v němž je zabalené mrtvé ženské tělo.

Tělo prostě obejdu a ještě chvíli se procházím remízem plným náznaků, zkratek, osamění a jednoduché kompozice. Pak jdu na ten vlak, který jede do města.

Vagóny jsou přečpané vdovami, které se narychlo vracejí ze zahrádek. Mlčky se dívají z oken nad taškami plnými plastových plátů od sazenic. Pak jedné zvoní telefon. Tlusté hodinky po muži zachřestí na zápěstí a žena je sklepně krásným pohybem.

„Hyacinty už lezou, a já šla na zahrádku, klíčky jsem si nevzala, kolik je věcí v tom altánu, nevíš? Dřeva moře, aby nám tam neukradli ty nový rejče, vytáhnou ti zámek, teď zvláště, když je chaos, zámek pět set korun. Akorát je potřeba trochu toho pletiva, změřím to na provázek. Včera chvíli lilo; před zahrádkou je louže jak na konci světa, ani jsem to nemohla přejít. Už má bejt hezky.

Ale teď zas ten sajrajt, hrůza. Budu končit, měla jsem jít ve středu na ředění, ale nevzali mě kvůli tomu hnusu. Co má přijít, přijde. Tak se měj, Zdeno, potom sem přijedeš, jestli to přežijem. Už budu končit. Musím se namalovat.“

Pantograf projíždí příměstskými sady, v nichž studeně plane mladá tráva. Keře v zahradách rozkvétají žlutě a červeně, jejich rozkvétání je na úplném začátku; začalo v noci. A příměstský vlak, plný vdov, jako by ani nejel k městu. Jako by mířil do dálky za okny, tam ke kraji lesů, kde – všichni to vidíme – nad černými močály už kvetou sady s drobnými podivně bílými květy.

Sebrat klacek

Je suchý, je vyschlý. Je světlešedý, bílý. Je hladký. Je lehký. Lehčí, než odhaduješ, nežli ho sebereš. Zvedneš ho ze země. Chvíli ho neseš. Prohlížíš si ho, přehazuješ z ruky do ruky. Odhodíš ho. Je to klacek.

Vyschlá stráň posetá nízkými pokroucenými duby, které sem tam vystřídá hlouček borovic, kousek od města, za halami, nad železničním náspem. Strmá tak, že po ní nikdy nikdo nechodí. „Za městem prý už pralesy,“ píše se o ní v kronikách. Jdu těmi místy, která vídám z okna vlaku a o nichž si z kupé vždycky myslím, že bych tam měl stát, jít, být. Často bývají ozářena prudkým sluncem a působí jako z jiného, půvabnějšího světa. Tady dole, mezi námi, co míříme do města, se drží šero a zima. Dívá se nás tam víc. Možná bychom si o té osvětlené pralesní stráni, která je o kousek blíž nebi než zemi, dokázali společně promluvit. Lehce bychom se dohodli, překonali ostych, rozuměli si.

Jsem tu, jdu přes svah po zvířecím ochozu, co patří kamzíkům, kteří tady nežijí. Tenké ploché kameny – často vypadají jako umělé, tak pravidelné mají tvary – mi pod nohama kloužou ze stráně. Půvab a lehkost, které jsem s ostatními pozoroval z vlaku, zmizely. Je to napínavé, nebezpečné území. Čím to? Jarní průhlednou krajinou, kde duby nemají listy a ukazují kmeny a větve. Kdo pátrá po krystalech na říčním dně, ví, že musí začít brzy na jaře, nežli dno zaroste a kameny jsou pro oči i prsty jeden jako druhý. Šátrám očima po holých dubech a vidím každý detail jejich zle zkroucených kmenů a zrudných zavinitých větví. Černí stromoví hadi místo větví a kolem nich obtočení černí stromoví hadi, hadi na

hadech. V nekonečných černých variacích. Jdu tím, jsem ve střehu, v duchu si bezmyšlenkovitě opakuju slovo *mamba*, čekám, že něco přijde. Že se jako krystal objeví opravdový černozeleň had. Nebo ten kamzík, kostra, sup, něco. Znamení je dost.

Na dubu udržuje rovnováhu šedivý holub hřivnáč, občas práskne křídly, roztrhne pytlou. Pak znovu udržuje rovnováhu. Dřepí na větvi tak, jako by slova *sedět* a *šed'* měla stejný starý základ. A najednou vidím, že mají – tu větev!

A když se pak sloupne z větve a střemhlav padá prázdnými větvemi, druhý hřivnáč, kterého jsem přehlédl, se okamžitě zřítí za ním. Jako by se oba vysmekli z kožených pouzder, tak to prásklo, pláclo – a teď, když oba padají s roztaženými křídly, nadělají tolik radostného rámusu, že dubové větve jím na dvě vteřiny zarostou. Holubi se honí ve vlastních zvucích jak v listoví, a to, že dub – potom, co oba ptáci zmizí – ještě chvíli stojí vyjevený a celý zelený, nepřekvapuje a působí jako začátek něčeho barevnějšího. Ale nepokračuje to.

Jdu strání, kam se nechodí. Zastavím pod borovicí, do níž se opírá slunce. Tady je možná to místo z lehčího světa, které je vidět z vlaku. Místo neustále zalité sluncem – jako by stálo nad mraky!

Pod borovicemi si vždycky vzpomenu na větu z románu: „Jeden můj přítel věřil v Boha kvůli stromům.“ Pod smrky nebo modřínky se mi ta věta nevybavuje. Proč? Asi něco z dětství. Tuším co; a tuším taky, kde jsem tu větu četl. Ale teď na to zapomínám, všímám si borovice znovu, poprvé přicházím na počátky a důvody toho obdivu, vymýšlím borovici, své dětství, ten román, hrdinu, autora. Ve skvrnité koruně je tolik světla, že – zdá se mi na zemi – vidím přesně to, co bych viděl, kdybych vylezl až k temeni. Na borovici v jednom kuse něco praská. Lupání a šustoty bez příčiny, které zesiluje sluneční jas. Jako by v koruně sosny hořel malý oheň,

který nikdy nevyhasíná. Poslouchám ho a tisknu oči proti slunci, myslím na borovici, dělám ji v hlavě, dělám ji. Potom otevřu oči a rychle se podívám z dubové stráně: všechny černé duby jsou zasněžené. Stojím v zaváté krajině, sníh padal na duby nepřetržitě několik dní, sníh, sníh, sníh – a mně je teplo.

Sehnu se pro klacek, abych se něčeho přidržel. Je tak lehký, až cuknu. Na hřbetě je světlešedý, vyšisovaný doběla. A ohlazený, ohmataný tak, že se v pozvolných záhybech vláčně zaleskne. Spodní strana je hnědá, vlhká – otáčím ji do slunce. Je oranžová. Držím klacek v prstech jako vzácnost. Pak ho sevřu uprostřed celou pěstí. Chvilí to střídám. Na obou koncích je zlomený – ze špičky vystupuje vláknité maso, dívám se zblízka do světlé svaloviny. Prohlížím si teď klacek tak, jako by byl dutý, dívám se do něj jako do hlavně. Na opačném konci je odlomený od větší větve – to krásné místo se podobá opotřebovanému pantu, dávno litému spoji. Oválná podstava je nahoře rýhovaná a v ohybu jako zabroušená. Je to rukojeť. Držím teď klacek podle pravidel. Pak zkouším, zda bych ho dokázal zlomit. Dokázal, ale nechám toho. Klacek je posetý výstupky, drobnými pučnicemi, miniaturními tmavými manžetami po odpadlých výhoncích. Držím klacek. Nesu ho. Přehazuju z ruky do ruky. Odhodím ho.

Tonička

Moje babička Tonička nebyla moje babička. Žila na konci vesnice kousek od Blanice, docela blízko Hřív. Dřív za jejím domem se zahradou nestály jiné domy, za její zahradou rostly modříny, pod nimi svah vedl k řece a za řekou les, les. Modříny, řeka, les – tohle Toničku zajímalo. Vesnice a sousedé, dům, zahrada – to ji nebavilo ani trochu. Před sousedkami se zamykala, okno zakrývala zástěrou, pod modříny si v osmdesáti letech chodila lehnout, jen tak do trávy. Na houby musela každý den od jara do pozdního podzimu a řeku „chodila pást“, zatímco zahrada pustla, úly se propadly a její slepice se popelily na druhém konci vesnice a nocovaly na cizích stromech. U Toničky nic nezůstávalo na svém místě. Sotva jsem vešel a zaklapl za sebou lísu její předzahrádky, půl světa se posunulo, půl zůstalo tam, kde bylo, nic se k sobě nehodilo.

Moje babička Tonička nebyla moje babička. Seděla před domem na lavičce, opřená o plot, za nímž se zelenal dvůr. Na hlavičce flanelový šátek. Na sobě soustavu flanelových košil, jupek a kazajek, které bez rozdílu nazývala slovem „kacabajka“ a které – podle mé chlapecké teorie – za celý život nesvlékla až k té úplně poslední. A v zimě v létě tlusté žebrované punčocháče. Seděla tam a sedí tam. Spolehni se! Spoléhám se – i na tmavozelenou kád' s dešťovou vodou a túji, co jsou na scéně. Povídáme si všichni čtyři, jde nám to: kád', Tonička, túje a já. Tonička se na mě zničehonic zkoumavě zakouká a pípne:

„Neuhodneš, co je v kádi!“

„Uhodnu. Nic.“

„Chyba lávky. Ráno tu byl Nerad.“

„Že ne?“

„Ba jo.“

„Co?“

„Dva okouni. A kapr. Takovej šnajdr ubohej. A jeden hrouzek pro tebe.“

Ženu se ke kádi. V ní nic.

„Zase vítěz!! Že ty seš, chlapče můj, tak důvěřivej?“ chechtá se a nevěřičně kroutí hlavou a zvesela klepe o beton hůlkou i hubenou nohou v bačkoře. Je jí osmdesát čtyři. Nebo pět.

Moje babička Tonička nebyla moje babička. Když jsme u ryb – chodili jsme spolu na ryby! Kdo tohle kdy viděl? Ale je to tak. Tonička rybařila jako velrybářský admirál. Sotva jsme dorazili k Blanici – cestou k řece obvykle odbočila k nějaké „její“ břízce a vrátila se s hrstí křemenáčů –, přestala si mě všímat. Vyhlédla si místo mezi vrbami, kde se mohla pohodlně opřít (u řeky si kdožví – proč nikdy nesedala), na prut bez navijáku, s bláznivě krátkým vlascem a rezavým háčkem navlékla kousek chleba, který vytáhla ze zástěry – a šup s tím do vody. A zatímco já složitě upravoval fosforový splávek, zápasil s navijákem a dlouhatánskou šňůrou zaseklou ve vrbičkách na druhém břehu, otvíral a zavíral bedničku s dešťovkami a pilně kalil vodu, ona už táhla první běličku.

„Čudla sem, čudla tam. Malej háček – polykáček!!“ hlásila Tonička a plimpla rybku do kýble s trochou vody. A za chvíli zas.

„Čudla sem, čudla tam. Malej háček – polykáček!“ Nad kbelíkem se zatřepal ouklej, jeho šupiny se roztekly a ztuhly ve fólii nejčistšího stříbra. Jako by do vody sletěl úzký střep zrcadla, v němž se blýsklo celé slunce.

Netrvalo dlouho a kbelík se hemžil plotičkami, oukleji a hrouzky, mezi kterými stáli dva oranžoví okouni. Všechno to pochytala To-

nička. Zapíchlá udici do země a začala se zabývat mým krušným loveckým osudem.

„Já ti říkala, že takhle obrovitý dešťovky je vyděšej k smrti.“

„Teda, hochu, ať se dívám, jak chci – ryby do tebe dneska zamílovaný nejsou!“

Anebo: „Kam koukáš? Bere ti! Bere!“

A když jsem zaseknul, nadšeně dodala: „Roha!“

Společné rybaření končovalo vždycky stejně. Na břehu jsme rozdělali oheň a všechny ulovené rybky opekli a snědli. Společně. Tonička nevadilo, že jsem nožkem zapíchal i deseticentimetrové karásky a pak obíral to nic, co zůstalo na jejich připálených páteřích. Ochutnávala a oceňovala delikátní chuť křupavých ploutviček a nedopečených rybích hlav.

„Můžu sníst i oko?“ zeptal jsem se.

„Proti gustu...“

Šeřilo se.

Moje babička Tonička nebyla moje babička. Nikdy jsem nikoho neviděl tolikrát mrtvého. Tonička si z nějakého důvodu zakládala na tom, abych si při každém příchodu k jejímu domku myslel, že je už pár dní po smrti. A že jsem ten, kdo objevil její mrtvolu. Vcházím nízkou brankou do předzahrady, zaklepu na dveře a – ticho, vždycky. Beru za kliku, zamčeno. Jdu k oknu a zatukám. Pak se vyhoupnu do okna a za ním spatřím Toničku na podlaze u kamen. Na nose má brýle a ruce složené na prsou. Leží tam vedle kamen, jako by už ležela v rakvi. Volám, zkouším rozrazit okno, utíkám zpátky ke dveřím, vši silou zalomcuju klikou. Dveře se lehce rozletí, vpadnu do chodby a málem porazím Toničku, která tam stojí, máchá rukama a recituje:

„Hosté nám přijeli! Na koních zpěněných, stuhami věnčených!“

Toničku jsem našel mrtvou na kanapi v začouzené kuchyni, na lavici pod tují, zahrabanou v posteli, v kůlně. Na konci zahrady, ve vysoké trávě pod modřínou. Pro pořádek je třeba zaznamenat, že někdy doopravdy spala – ale ani tehdy si alespoň krátkou „hru na mrtvolu“ neodpustila. Když vstala z mrtvých, četli jsme noviny a pili kávu, která od rána stála v hlubokém hrnci na plotně a nabírala se sběračkou.

Moje babička Tonička nebyla moje babička. Jednoho srpnového dne si zabila a upekla králíka, zabalila ho do utěrky, vzala peřinu, polštář a balík novin, zamkla dům a přestěhovala se na zahradu, do toho svého modřínového hájku. Ze suchých větví upravila nepořádný přístřešek, vystlala ho léta nesečenou trávou – a hotovo! Toho večera se její slepice vrátily z druhého konce vesnice a spořádaně hřadovaly ve větvích modřínů.

Šeřilo se, když došel Nerad.

„Nesu cejna, Toničko,“ volal do zahrady a zvedal podběrák nad hlavu. „Dostal jsem ho v Kašparovic tůni. Klepnout, nebo do kádě?“

„Cejna? To jsou mi luxusy, Václave! Do kádě.“

Nerad nechal rybu sklouznout do dešťovky a už byl u Toničky.

„Pěkný to tady máš,“ ocenil chýši, „akorát že to připomíná krmelec.“

„Když myslíš, že je to krmelec, tak to asi bude krmelec,“ odpověděla Tonička.

„No, já jenom, aby tě v noci nepokousaly srnky,“ smál se Nerad.

„S těma jsem já domluvená.“

„Jako bych nevěděl,“ řekl vážně. „A hele, vidím, že ti jdou hosti. Tak dobrou, Toničko. A pozor!“

„Chlapče milej,“ vítala mě Tonička, „kde se tu bereš? Samýho štěstí od rána!“

„Co máš?“ zeptal jsem se a nepozdravil.

„Co?“

„Co přinesl?“

„Kdo?“

„No, Nerad.“

„Ten? Nic. Akorát chytrý řeči.“

„Že ne?“

„Ba jo.“

„Tak co?“

„Vždyť povídám, že nic. Řeka prej nemá hlad.“

Ale já už byl u kádě. V túji, která se v ní odrážela, se schovávala ryba jak lopata.

„Dneska vítěz!“ řekl jsem potom Toničce.

Zatvářila se kysele, vybalila králíka z utěrky a pravila:

„Pomsta bude sladká, komisér Žéf.“

Od toho večera žijeme na zahradě a jsme pořád spolu. Se slepicemi nad hlavou každý večer jíme králíka a Tonička mi každý večer ukazuje chlapa s fialovou rukou, který čeká za nekonečnou modřínovou větví. Trnu úzkostí a ona se chichotá a hned to všechno napравuje vyprávěním o hrobníkovi, co si šel v noci po pohřbu ošklivé slečny do rakve pro zlatý náhrdelník. Potom usínáme. A ráno ze svahu rovnou na hrouzky:

„Jak tak koukám, chlapče, ryby do tebe zamilovaný nejsou!“

Lavička pana Selliera

„Chlapec můj zlatej, takovýho štěstí,“ zvolala Tonička tím svým hláskem, když zamrkala mrtvým okem, a zdvihla hůlku do vzduchu. „Jak se pořád daří, hochu?“

Toničko, Toničko, ty nevíš, že jsem přijel jenom proto, abych o tobě vyprávěl ty nejhroznější historky, úplný horory. Kdybys tušila!

Zarostlou zahradu bez plotu, jenom s modřínou a několika planými angrešty kolem, bažanti bombardovali od jara do zimy. Jejich nekonečné kolísavé slety bouřily kuchyňským oknem a přerušovaly naše rozhovory o rakvích a hruškách, o detektivu Horácovi a nadporučíku Vašátkovi. Špičkou štětce malovaná bažantí křivka – se šupinami a červenými a modrozelenými pásy –, zahlédnutá ve světlezeleném světle na konci zahrady, stála vždycky za povšimnutí i mávnutí rukou. Malíř měl nadání a pokaždé to zvládl jedním tahem – ale byl nějak příliš pilný.

Zkrátka, bažantů jsme u Toničky mívali nadbytek.

Ocasní pera s tmavým fáborkem na špičce jsem už ani nesbíral.

Poslouchali jsme společně jejich skřehotání, rozeznávali všechny druhy burácení. Dohlíželi na ně a jakžtakž v nich udržovali pořádek. Tonička odjakživa bažanty rozdělovala na *fešáky* a *šviháky*. Všichni si vždycky mysleli, že fešáci jsou ti statní a pěkně vybarvení a šviháci štíhlí, s elegantním letem. Pletli se. Fešáci byli podle Toničky hloupí a šviháci inteligentní. To se nepoznalo podle ničeho, rozeznávala to pouze Tonička – zato s jistotou, neochvějně a jednou provždy.

Bažanty jsme jedli. Tak často, že častěji jsme jedli jenom králíky! A střílela je Tonička. Jak na běžícím pásu. Na zahradě vyklopila kýbl loňských kukuřičných klasů jako návnadu a v uhelně si vylezla s brokovnicí nabitou papírovou nábojnicí na hromadu uhlí, až k větračce s výhledem na černý rybíz – a prásk! Za chvíli byla zpátky s úlovkem. Prostě to uměla. Tak jako vařit kafe. Navíc používala prvotřídní mysliveckou brokovnici po muži a brokáče Sellier & Bellot, ty černé s červenými nápisy a zlatým kováním, jimiž měla narvaný prádelník.

„To je zas fešák,“ rozplývala se a uchechtávala nad zhaslým bažantem.

Šviháky jsme nejedli. Nikdy.

Papírovým nábojům se říkalo *redenbleky* a i Tonička, která na pořádek kašlala, s nimi nadělala. Jednou do roka – v červenci nebo srpnu, když bylo pod mrakem – jsme z prádelníku vyhrabali všechny krabičky, nábojnice jsme rozbilili z voskovaného papíru a opatrně je pokládali na stůl i židle, vysoko zastlanou postel i kanape, na kredenc, studená kamna i síto nad nimi. Aby z nich vytáhla vlhkost. A pak jsme, protože bylo pod mrakem, na růžku ubrusu hráli karty.

Zlaté kování patron nebylo zkažené denním světlem. Světlé, mírné a nevinné, bez kazu – jako by se ty hlavice právě teď vylíhly. Do čistého zlata vytlačena písmena *SBP* svítila vedle znaků a číslic označujících ráži a průměr broků. Na některých nábojnicích stála namísto *SBP* celá jména *SELLIER & BELLOT*. To velké skloněné záhadné „&“! Kuchyň se pod patronami podobala kanceláři pořádně praštěné lesní správy, nacházeli jsme se někde mezi úzkostlivým pořádkem a šílenstvím, a Tonička usínala nad kartami, a když se probouzela, vzpomínala na léta mrtvého muže, nadlesního a zakladatele mysliveckých spolků. Brokové selliery ležely okolo nás –

dvě stě, tři sta, čtyři sta vyložených patron. Na jednom konci zlátly novotou, na druhém se černaly hvězdicemi z tvrdého zmáčklého papíru. A na tmavých pláštích se vznášely červené disky, červené placaté glóbusy, červení asfaltovní holubi, mezi kterými se vlnila a plála červená stuha s černým nápisem *SELLIER BELLOT*, tentokrát bez „&“ – aby záhada byla o něco větší. Prázdné krabičky s vyobrazením střeleckých terčů a označením RED AND BLACK stály v úhledných sloupcích na zemi a Tonička mastila prší, upadala do mikrosfánků a mluvila o svém Jarouškovi, kterého režimy připravovaly o lesnickou kancelář, a on ji vždycky jakžtakž dobyl zpět. Jak šel čas, nadlesního střídal lesník, hajného hospodář, myslivce lesní lidový správce, lesáka lesmistr, mezitím se potuloval fořt – až se mi z těch lesních hodností začaly taky klížit oči. Hra uvízla. Klímbali jsme s Toničkou mezi vyloženými nábojnicemi, venku se mezitím vylouplo prudké slunce a jeho paprsky praly do výstavy brokových patron s báječně suchými roznětkami.

„Panebože,“ zbledla matka, když jsem jí o tom jednou vyprávěl, „víš vůbec, co všechno se mohlo stát? Dyť ta ženská nemá rozum! Patří do domova, říkaj to všichni. Nepřej si mě, jestli za ní ještě polezeš!“

Od té doby jsme s Toničkou začali lhát. Lhali jsme jeden jako druhý. Dokonce jsme se v tom začali trumfovat.

Kočky, kterých bylo kolem Toničky vždycky hodně, se jí podobaly. Jednou se nechaly hladit, podruhé odsekly, jen ses k nim shýbnul, a jindy se neukázaly celý den. Mezi Toničkou a kočkami platily dohody o neotravování, nezávislosti a urozené zdrženlivosti. Proto se v jednom kuse stávalo, že s novými koťaty se kočka pochlubila až tehdy, když mláďata už chodila, vedla rozumné zvuky, byla plachá a srdce usedalo nad jejich zvědavostí. A co teď s nimi?

Utopit! Řeka přece teče pod zahradou, hned za angreštem. Tonička to měla vymyšlené tak, že kořata pochytila do košíku na brambory, přes ně hodila deku, nazula holiny, sebrala igelitku, kus provazu a rovnou s tím vším k řece. Tam nebožátka naházela do tašky, zatáhla provazem, jehož druhý konec uvázala do kořenů vrby. Proud nadnášel nafouklý balón a kořata mňoukala a škrábala. Tonička ze dna řeky vyprostila kámen a zatížila jím nejprve provaz ve vodě. Potom nahmatala druhý, plochý a těžký, vytáhla ho a – pomalu, pomalu, aby taška nepraskla, což se jednou přihodilo – položila kámen na tašku s kořaty. A šlo se domů.

Teda Toničko!

Že ty seš, chlapče, furt tak outlocitnej?

Mám to říct? Fakt?

Nevím vlastně proč – snad že na proceduru s kameny byla pak už slabá nebo ji trápily nohy a nechtělo se jí do řeky nebo jí někdo při tom vraždění viděl –, ale později vynašla jiný způsob, jak se kořat zbavit. Jakoby nic posedávala na lavičce pod tújí, s nohama ve vzduchu ťukala holí o beton. Ale pichlavá hnědá očka jí jezdila sem a tam. Vtom se sehnula, šikovně lapla jedno z polodivokých kořat, které se zapomnělo s mouchou, a šup s ním do kapsy. Ani se na ně nepodívala. Za chvíli druhé. Hop s ním do zástěry. Když ve všech kapsách něco mňoukalo, šla Tonička za bílého dne k nízké kovové brance, dokořán ji otevřela, vylovila z kapsy první kotě a hlavičkou přidržela u kovového sloupku. A vši silou těžká vrátka přibouchla.

„Jednou k půlnoci koukám v televizi na detektivku. Pastvina zmizelých se to jmenovalo. Vrah mordoval lidi ševcovským šídlem rovnou ranou do srdce. Najednou slyším – někdo klepe na dveře! Já se lekla, co bys myslel, ale povídám si, asi Stojánková, kdo jinej.

Odemknu, za dveřma nikdo. Přimknu a dívám se dál. Ale za mák už nevím, jak to běží, ten vrahoun s šídlem, jenom poslouchám, jestli se venku zas něco šustne. Ani jsem nedejchala. A ono jo, znova – buch, buch. Popadnu brokovnici, odemknu a do tmy povídám: ‚Tak co bude?‘ Ale byla jsem takhle malinká. A nic, tam nikdo. Co bys tomu, hochu, řek?“

„No počkej – a kdo to teda byl?“

„Nikdo, dyť ti říkám.“

„Ale kdo bouchal?“

„Kdo, kdo? Nikdo!“

„Toničko, řekni mi to.“

„Já bych ti řekla, kdybych něco věděla. Já nevím.“

„Něco to přece bejt muselo. To klepání.“

„Chceš to vědět?“

„Ty seš, víš!“

„Věř nevěř, kocour spal na schodech a asi se mu něco zdálo, že klepal ocasem do dveří.“

„Ten hnědej?“

„Jo.“

„A to ho nezbudilo, jak jsi šla ven s flintou?“

„Ne.“

„Vždyť ten se nenechá ani chytit. Ten by hned utekl.“

„To je právě to,“ řekla Tonička, nalila si kafe a ušklíbla se do sluníčka.

Před domem stála kád' s dešťovkou, túje a lavička, opřená o plot. Na lavičku se smáčkli tři. Dva si hověli na slunci. Třetí seděl ve stínu, který túje házela. Temný dlouhý stín, co se ani nehnul. Ať bylo dopoledne nebo se smrákalo, pod mrakem nebo jasno, dva se vždycky slunili a třetí se třásl zimou.

Nikdo nechce sedět ve stínu túje, když je hezky.

A tak se na lavičce vyprávělo – přesněji, vyprávěl ten, kdo seděl ve stínu. Když dovyprávěl a posluchačům na lavičce se to líbilo, mohl si předsnout na sluníčko a opalovat se. A řada byla na tom, kdo se ocitl ve tmě. Historiky tudíž bývaly krátké, protože každý se už viděl na osvětlené straně. Někdy přicházela Boženka Flígrová z rynku, a někdy taky Stojánková odvedle, než se s Toničkou rozhádala kvůli neukázněným slepicím. Ale nejčastěji jsme na té lavičce seděli my tři. Tonička, Václav Nerad a já.

Nerad byl rybář a myslivec, uměl asi pět loveckých příběhů a vyprávěl je úplně stejnými slovy pořád dokola. Tonička se mu v jednom kuse vysmívala a hlídala ho, a když občas na něco zapomněl nebo řekl jinak, musel vyprávět od začátku a pořádně.

Se mnou to ohledně počtu příběhů bylo ještě horší. Do omrzení jsem opakoval jeden dětský horor, který jsem si přečetl v knize amerických historek pro mládež a ohromně se mi líbil. A jak si vzpomínám, tu a tam jsem na naší lavičce nabízel vlastní variace pěti jeleních a rybích historek, které jsem znal od Václava Nerada.

„Z toho kluka roste zloděj,“ poznamenal jednou Václav, když jsem dokončil jeho příběh o obrovské štice, která se na háček chytila za oko, a vyprávěl ho, jako by se to stalo mně samotnému.

To Tonička byla jiná vypravěčka! Měla pořád něco, co jsme ještě neslyšeli. Samé hrůzostrašné historie a venkovské detektivky, v nichž hrála hlavní úlohu nebo se k nim přichomýtla. A ráda dávala k dobru drsné povídky z vlašimské zbrojovky, kde celý život pracovala v ládovně střelného prachu. Boudy ládoven stály daleko od sebe, na uměle vytvořených kopcích, aby při výbuchu nevyletělo do povětří všechno naráz, a v každé boudě pracovali jenom dva ládovači, aby bylo co nejmíň mrtvých. Zkrátka bum, vypravovala Tonička – a jeden kopeček byl bez domku! Ale jenom jeden! Dělo se to pořád. Na stromech okolo seděli holubi a ozobávali kousky

roztrhaných těl. A stávalo se, pokračovala Tonička, že zničehonic přiletělo tisícíhlavé holubí hejno a obsypalo větve. Holubi čekali, jako by věděli, že přijde neštěstí. A vždycky se dočkali.

Sedíme všichni tři na lavičce u kádě.

Václav Nerad vypravuje ve stínu.

My s Toničkou se opalujeme.

A Tonička zvesela komentuje:

„Dyť to nebyl dvanáctěrák, ale osmerák, Václave.“

Anebo: „Počkat, počkat, teď máš přece říct, že na konci udice se vynořil sumec tak velkej, až se podobal mořský panně.“

A taky: „Zamotal ses. V tomhle místě má přijít to o slepý lišce.“

A potom: „Už abych byla na řadě!“

Jiříčky v rákosí

Bůh bydlí v louňovickém kostele a jeho faldy se tlačí do vitráží. Ale občanská záložna ve Vlašimi puklá sklíčka vždycky včas zaplatí.

Každou neděli – mezi přímluvami za záložnu – je Srdce Páně probodnuto železnou tyčí, která připomíná tyč na stahování nebetýchných rolet. Setník se s tou těžkou žerdí hmoždí v Ježíšově rouchu tak dlouho, až v záhybech konečně najde mezeru a zasekne. Napíchnuté srdce bije dál a tyč se promění ve strašnou oj, jíž setník dostrká Krista Pána na kopec. Tam se to dokončí.

Na postranním oltáři, ve skále z červeného mramoru, zeje vchod do svaté hory, z něhož vychází před deseti lety ztracená děvečka a s kytičkou macešek se vrací do vesnice, kde ji už nikdo nezná – uprostřed rynku se fialové macešky promění v hromádku zlata, ale dívka vzápětí padá mrtvá k zemi.

Na všech oltářích i pod nimi, na obětním stole, pod každým obrazem kvetou bílé chryzantémy. Váz je v kostele víc než hostií. Hotový květinářství, povídá se.

To ta blahoslavená Marie Veselková, které pozastavili proces blahorečení, protože je mezi živými a chodila s vikářem do kina! Veškerá její melancholická svatost má od té doby namířeno ke kytkám. Na nich dělá ty svoje zázraky! U nás ve vsi už blahoslavená je. My v procesu pokračujeme!

Farská hospodyně, služebnice Boží, skoro blahoslavená, jednoho dne zaručeně svatá Marie Veselková. Jaká je? Krásná a nepřítomná. Odjakživa vypadá na třicet i na šedesát. Nosí světlou červenou rtěnku, usmívá se a nesměje a vodí si voříška, který se

jmenuje Borek, ale celá vesnice mu říká Vatikán. Ten pes věčně spí pod kroupkou, zatímco jeho paní přebírá u hlavního oltáře řezané květiny. Vatikán neštěká – prý to neumí. A nikdy nebyl v kostele dál nežli u kroupky – tak to říkají lidé.

Kostel Nanebevzetí Panny Marie pořád tone ve florech a v gladiolách. Květy floxů, co voní jako starý těžký parfém, padají na dlažbu a podívejme se – ta Marie! Dnes dokonce postavila vázy s floxy na okraje černých kostelních lavic. Tohle svět neviděl! Když baba Vítková s kovářkou Roubyšskou a hodnou paní Drahorádovou vcházejí v půl sedmé ráno do kostela, nestačí se divit. My jenom na růženec a hale – farská tu zas strojí ty svoje svarby, povídá Vítková. Ať dělají, co dělají, ty tři babičky plují fialovým a růžovým špalírem, jako když doprovázejí nevěstu. Opatrně, aby nebrnkly o pugéty, se zasunou do lavic a zvednou nosy k nebi – ale na výsostech se místo Pána Boha vznášejí pestrobarevné dlouhatánské gladioly, které blahoslavená Marie Veselková postavila ve vysokých nádobách na břevna kříže a zastrkala za každé zastavení křížové cesty. Lojzička Borkovcová, ohnutá skoro až k zemi, došla až teď. Pokleká vedle lavice, poněvadž se do ní kvůli páteři dávno nenasouká, otáčí se mokřýma očima k Vítkové a šeptá:

„Miládko, kdo umřel? Že nezvonili?“

„Ále nikdo. Mařka blbne.“

Ta vůně v louňovickém kostele Nanebevzetí! Je cítit všude, po celé vsi, vane až do Zvěstova a do Kondrace. Ta vůně zavírá babě Vítkové prořízlou pusou – a že je to těžká práce. Totiž: kdo vstoupí do květinového louňovického kostela s rýmou, vyjde bez rýmy. Kdo vejde do divoce rozkvetlého svatostánku s lehkou chřipkou, překročí spícího Vatikána a vdechuje a čichá a nasává, je rázem z chřipky vyléčen a může jít na Blaník na výlet. Zvěst o zázračné vůni kostelních květin v Louňovicích letí krajem, lidé přijíždějí

a o nedělích se nevejdou. I blanická rozhledna praská ve švech. Marii Veselkovou všichni oslavují, vyprávějí si o ní skromné legendy, v Benešově vychází článek a pes Vatikán je překračován tiše a s ohromnou úctou. Doložených zázraků Marie Veselkové je jako chryzantém, jako mečíků, jako floxů. Co tomu říká ona sama? Nic. Nepřítomně mlčí, usmívá se jako stařenka, jako mladice, jen rtěnku si nanáší v trošku tlustší vrstvě. Ale něco tu přece jen máme. Interview! Novinář z Benešova chtěl k článku rozhovor s příští svatou a vlezl jí, nestyda, až do chalupy. Jenomže Marie mlčela dál a na žádnou z otázek neodpovídala. Když tazatel nevěděl kudy kam, optal se blahoslavené, jakou barvu má – pokud se týká gladiol – nejraději. Tehdy Marie zčervenala a špitla:

„Všechny.“

„Ale kterou nejvíc?“ zkoušel to ten otrava.

Tehdy Marie tak zasněně a melodicky, jako by před sebou měla někoho úplně jiného, odpověděla:

„Všechny. Bůh to zkouší tolika způsoby.“

Žurnalista měl titulek, a tak se rozloučil. Rozhovor si vymyslel, Marii Veselkové vložil do úst věty jako „Klid a jednoduchost jsou účinky Ducha svatého“ a „Každý člověk je rozrušený, proto ho Bůh vede“ nebo „Růženec je přístav“ a tvrdil, že blahoslavená promlouvá andělským hlasem a podobné hlouposti. Ale četlo se to.

A tak od té doby kdekdo říká, že by se proces blahorečení Marie Veselkové snad měl a mohl obnovit. Možná mohl, ale místním na tom nezáleží. Jak řečeno, v Louňovicích pod Bláníkem už blahorečená je!

Ti, kteří přijíždějí za léčivou vůní a navrhují znovuspuštění svaté procedury, se často ptají, pročpak byl původní proces smeten ze svatého stolu, kdo všechno se o ten pád zasloužil a zda zázraky, které služebnice Boží Marie Veselková tehdy nabídla křesťanské-

mu světu, jsou srovnatelné s těmi dnešními. Těžká otázka, znějí odpovědi. Velice těžká. A tím to skoro končí.

Vyrazila si s vikářem do kina, no. Baba Vítková, vypadá to, v tom prsty nemá, no. A nejednalo se o zázraky, ale o zázrak, jeden, no.

Ačkoli, budme spravedliví, ohledně starého zázraku jsou louňovičtí sdílnější.

Na začátku jednoho září, vypráví se, zarostl obecní rybník tak hustým a tuhým rákosem, že jste to v životě neviděli. Doutníky rákosí, tlusté jak opěradla křesel, hlasitě praskaly a budily děti ze spaní. Všude, i na věži kostela, vlála nekonečná doutníková vlákna. V rybníku se líhlo a v rákosí poletovalo takové množství much, mušek, muchnic a komárů, že když ses na zarostlý rybník podíval, spatřil jsi strašlivé mračno černých a zelených mžitek, které se nedalo zarazit, zaostřit, spatřit! Lidé se mračna báli, nevycházeli z chalup, zavřela se škola a Louňovice pod Blaníkem vyhlížely jako po vymření.

A tehdy, povídá se dál, na hráz došla Marie Veselková, jak jinak než s kyticí hnědých listopadek a s Vatikánem na vodítku, a dlouho se usmívala do toho pekelného mraku. Načež – služebnice Boží, blahoslavená, užuž svatá – mírným mávnutím ruky přivolala hejno jiříček. A to se stalo tak, že se nebe otevřelo, jako se otevírá hora, a z té otevřené hory to hejno vylétlo. A v tom hejnu stálo jednou tolik ptáků než much a komárů v rybníce! Setmělo se v okamžiku a – nedohledné vojsko jiříček vrazilo do rákosí. A dělo se, že jiříčky v zelených listech a zelených stvolech řádily jako pomínuté, že rozevíraly a zavíraly tu podlouhlou zeleň jako nějaké závěsy a ve skrytu za nimi konaly krvavé dílo a že jich bylo tolik, že to bože dobrý působilo, jako by mezi rákosím létalo nepředstavitelné hejno černých vzteklych úhořů. Za malou hodinku bylo dokonáno a na pokyn ruky Marie Veselkové se jiříčky naráz vymotaly

a vysmekaly z rákosí a vrátily se do hory nebe, která se otevřela a zavřela.

Tak se to zběhlo, říkají.

A přihodilo se i to, že na hrázi rybníka se schovávaly děti, které utekly přísným křesťanským matkám z dohledu, a ty děti všechno viděly a donesly celou věc domů. A představte si, dokládaly s očima navrch hlavy, že Vatikán dvakrát zaštěkal! Moc se mu to sice nepovedlo, ale štěkal.

A bylo.

Blahoslavená Marie Veselková dopustila tím pádem už tolik zá-
zraků, že by to vystačilo na několik hladkých kanonizací. V tomhle
jsou, když nepočítáme babu Vítkovou, louňovičtí zajedno. Že to
dopadlo jinak? Kdo by o tom dumal! Zvláště, když je dnes tak pěkně.
Nad vsí svítí slunce, Marie je v kostele a drží plnou náruč dro-
bounkých karafiátů, tak skromných, že připomínají luční kvítka.
Kostel Nanebevzetí voní. A Vatikán pospává v předsíni pod kro-
penkou.

Na svatého Jana

V hlubokých lesích, kousek za zahradou, za Kašparovou chatou, v zelených lesích. Ten rybník plný rašeliny nebyl ani daleko, ani blízko – v tom spočíval jeho fígl. Odjakživa se k němu dalo utéct i odskočit. Blouznit o něm i koupat se v něm.

O černou hráz tūkala větev jednoho zdivočelého ořechu, jinak rostly kolem dokola samé borovice s dlouhými jehlicemi.

Fígl už dávno nefunguje.

Slézám z hráze a sedám si do kamenů na začátku vody. Nohy mám už v mokru. Rybník je barevný; pod hladinou jako by se špatně mísil světle červený olej s modrým kouřem nebo jako by tam rostly namodralé a růžové korálové útesy. Tekuté obarvené sklo v černé zeleni lesa. Vodoměrký se posouvají po skle tak trhaně, že některé partie jejich klikatých cest oko nezachytí. Zdá se, že vodoměrký pravidelně mizí za vrstvou vzduchu nebo pod hladinou – a hned se vynořují. Povrch se pod nimi pohupuje a odráží jejich bleskové výpady; někdy těžko rozpoznat, zda to je kroužek, který se šíří po vodě, anebo jenom jeho obraz, bůhvíkým črtnutá černá kružnice. Voda se k vodoměrkám lepí.

Na mělčině žlutě kvetou vodní kosatce, nalité rozchodníky a roste divoká mrkev, k jejíž nati čichají bleděmodrá šidélka. A dokud tu stydlivou zahrádku a dvorek nerozčísne dvoumetrová užovka, žáby v rákosí ze sebe perlí a vybublávají vajíčka a pak na nich sedí a – když přijde čas – slavnostně kvokají, zatímco se jim pod břichy pletou vylíhlé žabičky. Jenže ta užovka!

Plaval jsem jednou mezi doutníky, když kolem mě prolétla. Byla tenká a pevná jako gumová řemenice, bičovala vodu v prudkých

smyčkách, a já uviděl, že se celým tělem drží nad vodou, a uslyšel, jak sviští. A prásk! Vbořila otevřenou tlamu do letícího královského šídla, které se v tu ránu zastavilo na místě a ze všech sil třaskalo celou zelenožlutou nádherou. Vteřinu stál hlučný chumel lesku ve vzduchu jako přikovaný, a pak se všechno – syčení, třeskot, odrazy, růžový vnitřek hadí tlamy – propadlo do korálového moře.

„Bud' rád, kluku, že tě nefikla do nosu,“ řekl mi ten večer Karel Klenot při kopení sena. „Užovka má vocas jak bajonet.“

„Karle, nestraš ho. Dyť to je volovina,“ povídá od sousední kupky paní Drahorádová.

„Jakýpak strašení. Jako štyk! A ne a ne se to potom hojit!“

„Akorát z toho bude mít zlý sny,“ paní Drahorádová na to.

Lekl jsem se, ale hned to přešlo. Zlý sny nepřišly. Tenkrát jsem střílel kosy, špačky i sýkorky, jednou jsem udolal bažanta. Rybám jsem propíchoval míchy a zabíjel králíky ranou do týla. A klidně i topil kořata – přesně podle návodu paní Drahorádové.

Na mělčině rozkvétají kosatce a vodní chrpy. U rybníka s korálovými útesy chytám do sítěk šídla a motýlice; octanem smrtím vážky ve smrtičce. A jejich zářící zadečky hodiny vyfukuju nad svíčkou, aby se nescvrkly. Vyřezávám vážčí vábničky a umím napodobit praskání blatouchů tak věrně, že přilétají i vzácnější druhy. Skoro je nestačím sklepávat do sklepávadel! Prsty mi v jednom kuse smrdí sekretem. Rozevírám škeble rybničně velké jako sloní ucho a z perleti, na kterou poprvé dopadlo sluneční světlo, seškrabávám maso. V lasturách zakládám ohně a pouštím je po hladině.

Sekret tak silně čpí, má fialovou barvu a scéna je jím napuštěná. A znovu se v ní motá Karel Klenot. Že si nedá pokoj! Vypadá to – víc než vypadá –, že měl tenkrát spadeno na babičku.

Přihasil si to do chalupy, na palci nesl láhev od piva a ta láhev byla nacpaná živými motýlicemi a velkými střevlíky. Všechno to

pochytil pro mě, do mojí sbírky, prý „ať si to kluk přišpendlí“. Jindy mu moje sbírání bylo pro smích. Ale říkám, měl s mou babičkou plány.

„Ráno odjel,“ odsekla babička a měla vztek, že ji zdržuje od práce.

„A kdy dojede?“ zeptal se Karel Klenot.

„V sobotu.“

„Co teď s tím?“ ťukal Karel Klenot do zelené pivní láhve a obracel ji proti světlu. Třpytivé motýlice a střevlíci s blyštivými okraji krovek se převalovali v hnědém skle jako tmavomodrá hlína. Flaška byla uvnitř vlhká a pořádně napěchovaná.

„Pěkně to, Karle, všechno zase pušť. Co tě vůbec napadlo?“ řekla babička a myslela, že tím návštěvu uzavřela.

„Anežko, dyť je to všechno polomrtvý. A klukovi to udělá radost.“

„Ať už tě tady nevidím!“

Ale Karel Klenot tam stál dál a dopadlo to jinak. Babička nakonec uvařila kafe a z přístěnku, kde jsem měl laboratoř, donesla největší entomologickou krabici. Karlovarské entomologické špendlíky, které se tehdy tak špatně sháněly a já jich měl jen malou zásobu, nenašla. Tak přinesla šití. Karel Klenot vyklepával jednu motýlici za druhou a babička jim krejčovskými špendlíky zaživa propichovala hrudi a zadečky a jednu po druhé špendlila do krabice. Velkých střevlíků se bála, ty proděravěl Karel Klenot. Občas jim některá motýlice ulétla do záclony, ale dostali ji lehce. Společně pracovali tak dlouho, dokud z flašky nevytřepali poslední ubožačku celou zalepenou od piva. Krabice byla plná po okraje, vážky šustily na špendlících, babička zaklapla plné víko a položila ji zpátky do přístěnku.

„Mezitím dodělaj a kluk už si to nějak upraví,“ poznamenala a Karel Klenot přisvědčil.

Motýlice nemají srdce, které můžeš proklát špendlíkem.

A tak když jsem v sobotu otevřel víko entomologické krabice, uviděl jsem, co jsem uvidět musel. A zároveň jsem spatřil něco, co možná nikdy nikdo nezahlédl. Všechny, všechny ty zázračné vážky měly doširoka rozevřená křídla, kterými zoufale naprázdno třepotaly. Uslyšel jsem třesk, do nosu mě uhodila hniloba a šťávy. Plamy a skvrny na křídlech, na nichž se střídaly různé modře, svítily a žilkování se rýsovalo proti bílému polystyrénu. Jedno křídlo drnkalo a chřestělo o druhé; některé motýlice mávaly křídly zběsile, jiné ve vláčném tempu. A další vážky jen sem tam křídla roztáhly a zas přiklopily – jako tichnoucí strojky s prasklými azurovými perky. Jejich zadečky se s vypětím zdvihaly a kroutily, jako by chtěly bodnout. A uprostřed mávání a marného propínání se několik lesních střevlíků dokola točilo kolem špendlíků, které jim mačkaly hrud' ke dnu krabice. Dohromady to vypadalo jako záhon modrých macešek, přes který jde vítr, jako útroby složitých hodin – a zdálo se dobře možné, že se celá ta vzrušená planoucí věc vzápětí vznese.

Plameny ohňů ve škeblích se odrážejí na perleti a rozptylují se po hladině, nad rybníkem se začíná stmívat.

Když se později vracím – z hlubokého lesa, kousek za zahradou, za Kašparovou chatou – v šeru mezi smrky potkávám zatoulanou motýlici lesklou. Motýlice v lese! Váhavě plácá plátky křídel a saffírová jiskra jejího zadečku za sebou nechává křivolakou podivuhodnou stopu. Místy sytou, jinde slábnoucí v bledou mžitku, v několik mžitek, v modravý svit, který postupně vyhasíná.

V rajčatech

Nad ránem v létě jsem poslouchal ohlušující kohoutí kokrhání; kokrhání, které bylo jako bouřka a které mi připomnělo a ihned předčilo veškerá kohoutí kokrhání mého života. Já na ně zapomněl, ačkoli jsem v nich kdysi žil – ale teď zahřměla rázem všechna, vrátila se ke mně a nad nimi zněl a svítil zbrusu nový hrom a blesk kohoutího hlasu. Mohutný tak, že jsem si umínil, že musím zjistit, jak přesně kohouti vytvářejí ten zvukový prapor. A když jsem se pak okouzleně vymotal z postele a vyšel před dům, kde foukal vítr, potkal jsem muže, kterého kohouti budí příliš brzy a on je nešťastný. Nemůže spát. Jak zakokrhají, „už nezabere“. Už nezaberu, říkal, i kdybych se rozkrájel, i kdybych se zbláznil. Ten muž nemůže spát a musí pracovat na směny a je už mírně blázen a každý den, jakmile kohout zakokrhá, vyráží do čtvrti zahrad a dvorků a hledá ptáka, jenž ho probouzí. Ale věřte mi, vyprávěl ve větru před domem, to kokrhání přichází jakoby odevšad a zároveň odnikud. Vždycky, když si myslím, že už jsem blízko, tak se ukáže, že jsem zamířil špatným směrem.

Pozval jsem muže, jemuž kohouti nedají spát a on je hledá, k sobě. Zdrženlivě přijal. Když jsme vypili slabou bílou kávu a muž kamsi zatelefonoval, odešli jsme společně na zahradu. Dospat se pod rajčata. Mlčky jsme se nasoukali pod rajčatové keře, ještě vlhké z noci, a dívali se na červeno-žluté a zeleno-červené plody, visící ze suchých zažloutlých stvolů. Keře byly obsypané, jak se na začátek září sluší – a v nejkrásnějších partiích se lesklé červené plody podobné krevnatým srdcím jen taktak přidržovaly na zmožených

větvičkách, osmažených sluncem dlouhého léta. Srdce plná krve bila před našima rozevřenýma očima a občas nám drnkla o nos.

Začal jsem usínání vyprávěním o pařezu v borovicovém lese, na němž jsem v dětství svačil chleba s máslem a rajčetem. Právě tam a nikde jinde je počátek mých pletek s rajčaty, řekl jsem zvesela, abych překonal ostych před nevyspalým mužem, který dýchal vedle mě. Chuť rajčat, chleba a másla se zázračně prostoupí, pokračoval jsem, a na jejím konci se utvoří vláčná štiplavost, na niž není možné nikdy zapomenout. Když na to hedvábné štípnutí pomyslím, dodal jsem, vždycky slyším babiččin hlas: „Naše rajčata jsou taková, že se nemusí solit!“

„Máte rád rajčata?“ zeptal jsem se.

Muž s otevřenýma očima, co se nezavíraly, neodpovídal. Ale potom navázal tak zlehka a obyčejně, jako by mé vyprávění dávno znal. Moje maminka ráda říkávala, pronesl, že „rajský má bejt hrbolatý a někde prasklý“, jinak prý do něho nic není. A víte, co měla moje maminka ráda?

„Co?“ řekl jsem, aniž bych otočil hlavu.

„Tlustý krabatý měkký rajčata. Vždycky pečlivě našla nejměkčí místo, to nakousla a rajský vysála. Jako pavouk masařku.“

„Vážně? Tohle já, s dovolením, nesnáším. Rajče musí být tvrdé jako boule na hlavě a pokud možno studené. Ne příliš studené, ale trochu jo.“

„S tím nesouhlasím,“ řekl tak přesvědčeně, že rozhoupal jedno ještě zelené rajské jablíčko nad sebou. „Masitý rajčata, který – když se rozkrájí – vypadají jako plátky hovězího nebo dokonce jako plátky zvěřiny, jsou nejúžasnější věc na světě. A pokud se týká teploty – nepochybuju o tom, že už jste někdy okusil teplé rajče rovnou z keře za horkého poledne. Nebo snad ne?“

„Samozřejmě. Ale není to ono. Rajče si má pobýt ve sklepe.“

„Žije ještě vaše babička?“ otočil muž řeč, snad že byl na spory příliš nevyspalý. Anebo měl strach, že se rozruší přes míru a – „ne-zabere“.

„Kdepak. Umřela před osmnácti lety.“

Čekal teď nejspíš, že se přeptám na jeho maminku, která milovala měkká rajčata. Já si ale byl jistý, že maminka muže, kterého trápí kohouti, už dávno nežije, a abych byl upřímný, mnohem víc mě zajímalo a zaměstnávalo, jestli rajčatovou zmuchlanou kůži, která jí po vysátí zůstala v ruce, snědla, anebo vyhodila. Nezeptal jsem se, nebyla vhodná chvíle. A k tomu – měli bychom spát, připomněl jsem si.

A tak jsme pokojně, s myšlenkou na pořádný spánek, mluvili o rajčatech a soli a o tom, jak se to má s rajčaty a černým pepřem. Také o krájení rajčat, o polovinách a dílcích a kolečkách a plátcích a světových směrech porcování. A o kuchyňských prkénkách, na nichž se rajská jablka rozkrajují dostatečně dlouhou dobu, nejlépe léta.

„Znáte přece tu vůni?“ optal se zasněné a zívá.

„Vím přesně, o čem mluvíte,“ přisvědčil jsem.

„Je podobná vůni dřeva v kostele. Kostelních lavic a starých dřevěných ozdob na oltáři. Nezdá se vám?“ řekl.

„Zdá,“ souhlasil jsem. „A také – snad se neurazíte – vůni roznošených punčoch starších dam.“

„Proč bych se urážel?“ slabě se ohradil muž, co hledá kohouty, kteří ho probouzejí. „V tomhle si, jak vidím, výborně rozumíme. Odér prkýnka, na kterém se rajčata krájí, mě vzrušuje od dětství. Ta vůně připomíná hodně věcí životně důležitých, abych tak řekl.“

Usmál jsem se. Zdálo se mi, že on taky.

Po spodku buvolího srdce kousek nad našima očima se procházel bílý mol velký jako bílý otakárek, potom se zastavil a oklepl

si křídová křídla, a vzápětí se pustil do krátkého klikatého letu, který nikam nesměřoval. Jako by znovu a znovu prošíval záhyb červené látky, co nám zakrýval oblohu. Zavřel jsem oči a zas je otevřel a přemýšlel o tom, zda muž vedle mě má oči zavřené, nebo otevřené. Ale dřív, nežli jsem se k němu obrátil, právě ve chvíli, kdy jsem se rozhodl to udělat, muž promluvil. Usínám, řekl velmi tiše. To jsem rád, odpověděl jsem. A vy? optal se. Já taky, řekl jsem. Dlouho jsme se neviděli, řekl. Strašně dlouho, řekl jsem. Tak dobrou noc, popřál mi. Dobrou, řekl jsem.

Chvoj

Listopadový spánek se na mě pořád ještě pokládá buď jako blanitá křídla motýlic, co se naposledy rozevřou slunci, nebo jako záločky chvojí, které ruka klade na hrob. Několik vteřin před tím, než usnu, se páry modrých křídel a nastrojený, umytý hrob prostoupí s květem hřbitovní macešky. S tímhle opálovým rozpitým obrazem s varovnou kresbou – obrovským tak, že zakrývá lustr nad mou hlavou – usínám i po letech. Spím. S obličejem nad hlavou. Spím.

Nežli všechny dojedou, jsme v domě s babičkou sami. A jsme samé přípravy. Slaměné věncové korpusy vytahujeme z půdy jako zlaté poklady Inků. Z krabic, z hedvábných papírů soukáme umělé lilie a kaly, jejichž tlusté květy jsou zaprášené a připomínají mléčný porcelán. Otíráme je a nevěřícně potěžkáváme. Rozvinujeme a svinujeme taftové stuhy, které se líhnou v přístěncích. Chodíme spolu na *chůj*, *chvůj*, *chvoj*, *chůji* i *chvůjí*, slaměnkám říkáme *nesmrtelky* a vázaným slaměným kyticím *věčný pugéty*. Nakonec snášíme porcelánový věnec, co ve voskovaném plátně vypadá, jako by byl z chrupavky, a pořád mírně svítí.

Než dojedou, jsme sami v domě u silnice od hřbitova, která překvapivě prudce klesá k náměstí. Bývala to tu nejchudší část vsi. Bohatý pohřeb s vraníky stoupal od kostela Nanebevzetí ke kapličce se svatým Prokopem, stojící proti hřbitovní bráně, a z domků vycházeli koláři, zedníci, ševci a kominík a smekali, stáli, nevěděli kam s rukama, zatímco jejich ženy se kolem nich prosmýkly a se sklopenýma očima zařadily na konec smutečního průvodu, co se

zastavoval a pohyboval podle koní s rakví a zadýchané pohřební kapely. Vleklo se to, nežli se zjevily lípy u kapličky a lípy v rozích hřbitova a příliš důstojná brána, nad kterou se doširoka rozklenu- lo nebe bezezbytku zatažené, než se průvod zarazil a hudba utich- la. A zatímco do ticha práskala prkna, na nichž vysouvali těžkou rakev, a vikář polohlasem konal, co bylo jeho úkolem, a nazdobení koně s vozem se složitě a hlučně posunovali stranou – na konci průvodu se rozběhly tiché hovory a muži vystoupali kousek do meze a pokušovali. Později jako by v davu dvakrát škublo, hudba zvedla nástroje, nešikovně nabrala dech, smuteční průvod se probral a začal protékat branou.

Dny před tím, než se do venkovského domu všechny sjedou, budí mě babička v půl čtvrté ráno. Ve tři čtvrtě jí odjíždí autobus do továrny. Na stole je přichystaná snídaně, kterou mám rychle sníst, a pak jít honem zase spát.

„Proč mě budíš?“

„Musíš jíst.“

„Já se najím, až se probudím.“

„Ať už mi sedíš u stolu!“

„Proč, babi?“

„Aby ti, hochu, svatý nevyhládl.“

Snídám v kuchyni ve čtyři ráno, aby mi svatý nevyhládl. Po- zítří bude Dušiček. Nízkou místnost osvětluje žlutá žárovka z rá- dia a oheň prosvítající dvířky u kamen. Venku je tma, babička odešla.

Nehýbu se od stolu ve velkém prázdném domě, a přesto mám před očima barevné zátřpyty v alkovnách, jizbě i na dvorku, slyším celou půdu a rozeznávám na ní šramocení myší, koček, zlodějí s fialovou rukou a sov s širokými křídly. U plotu a v plotě horní zeleninové

zahrady, v části, kterou stíní jabloň s obrovskými měkkými jablky, co se kazí už na větvích a na zem padají celá černá jako pečená, je místo pro květy podzimního slunce. Stíněné a nevýhodné místo pro jiřiny a drobné chryzantémy, do nichž bouchají shnilá jablka. *Astry, dušičky, georgíny, nesmrtelky, listopadky, hvězdice, pozdní zlatice a jiřiny, jiřinky a slámy a všesvaté chryzantémy* svítí do ranní tmy a ze zahrady přicházejí neznámí lidé s rozsvícenýma očima, celý malý zástup, a tlačí se na venkovní dveře, které babička našťestí *přimkla*. Nad kamny se na šňůrách pohupují černé svazky slaměnek, mochyně jako nejmenší vodní ptáci šplhají na přízračně dlouhých nohách. Slepice v kurníku kvokají ze spaní, probouzejí se na jedno oko a na druhé hned usínají, zatímco dušičkový králík leží ve škopku *v kolně*, aby odrazil. *Uzrál do hedvábí*. V růžových hranách schouleného těla je – přesně uprostřed – položený tmaočervený hranol stažené králičí hlavy.

Když se podle babiččina rozkazu vracím zpátky do ložnice do postele, cítím, že za mnou někdo stojí, jde, je – ledovou chodbou skoro běžím. Ale jakmile za sebou nechám hromadu nastříhané chůje, pod níž stojí dva bílé plechové kýble plné vody, kterou babička nad ránem napumpovala, vím a celý dům se mnou, že jsem unikl.

„Vo fous,“ říká se po domě, když s hlavou pod peřinou usínám podruhé. Ve vrchovatých kýblech se zračí chvoj.

Spím.

S druhým spánkem přicházely živé sny, vždycky. Bývaly dva, *bílý a černý*, a opakovaly se pořád dokola.

V prvním jedu na Kozákov na acháty. Sám. Matka mi to zakázala, babička se zhrozila, ale já utíkám z domu a vydávám se na kamenářskou výpravu. Kopec je na dohled, ale ztrácím se na autobusovém nádraží, bloudím po nástupištích, nasedám do špatných

autobusů, vystupuju na podivných místech, mluvím s řidiči a pasažéry, kteří radí a ukazují směr. Kopec Kozákov se nepřibližuje! Je tak blízko! Vyrážím k němu pěšky přes prázdné pole. Ale pole v okamžiku zarůstá vysokou kukuřicí, a když se z ní vymotám, ocitám se před naším domem, kde všechny stojí na zápraží. Od maminky, která jediná promluví, se dozvídám, že jsem utekl už dávno, před rokem.

„Babička ti umřela,“ říká.

„Jak jsi jí to jenom mohl udělat?“ říká.

„Do našeho domu už nesmíš,“ říká maminka.

Černý sen neměl děj. Les ve větru a přede mnou vysoká stěna vývratu s kořeny a lesklou hlínou, ve které se třpytí vyleštěné acháty. Achátové maso, barevné vrstvy. Jsou tu stovky kamenů. Zed' achátů. Některé vsazené v hlíně, jiné visí na vláknecích odkrytých kořenů. A další jen lehce uchycené v kořenové spleti. Prší. Řezy a vrstvy v dešti září. Hrnu acháty do pytle, odtrhávám z podloží, po trsech, plnými hrstmi. Bramborový pytel je napěchovaný. Kameny o sebe tlumeně třaskají.

Po probuzení se dům rychle zaplní. V troubě se peče králík. Babička přikládá.

„Jano, osolila bys toho králíka? Jsem celá od uhlí,“ volá.

„Maminko, teď to nejde. Řekni Miládce.“

„Milado, posolíš králíka? A podlej ho, prosím tě. Mám ruce od uhlí.“

„Anežko, přece víš, že povlíkám. Růža nemůže?“

„Ne, Růža nemůže,“ usadí všechny Růža. „Růža se, dámy, konečně koupe, poslední ze všech. Od rána dělám věnce. Mohly byste mi dát laskavě aspoň pět minut pokoj?“

„Ančo, nech toho žehlení a pojd' mi pomoc do kuchyně,“ nevzdává to babička.

„Vždycky já,“ šeptá mi babiččina nejmladší sestra Anna, s níž na žehlicím prkně zrovna dlouze probíráme mou chudičkou mineralogickou sbírku. „Odkakživa vždycky já. Mě si každé najde! Ale máš to *moc překrásný*.“

A pospíchá osolit králíka.

Navečer se v celém domě rozestýlá. Miládka po pokojích roznáší v lopatce žhavé uhlíky. Do peřin a tvrdých polštářů, povlečených dek a podhlavníků sálá trojice naložených kamen. Hluboká lůžka stejně zůstávají studená. Ležím v manželské posteli mezi babičkou a matkou. Jako v jámě. Na rozkládacím gauči ve vedlejším pokoji se pečlivě odstrojuje Miládka. Také dveře do přístěnku jsou otevřené – tam, až vzadu za zástěnou, spí Růžena. Anna si odestlala v kuchyni, ale přijde se ještě ohřát k Miládce. Je mi strašná zima. Potom naráz zhasnou všechna světla. A ženy ve tmě začnou mluvit. Plánují, dohadují se, stěžují si, vyprávějí. Růža se v přístěnku s hekáním zvedá a tápe do koupelny, odkud se vzápětí ozve prudké crčení moči.

„Jak *protržená*,“ prohlásí babička.

Cítím tu moč.

Ženy mluví a mluví, jedna přes druhou, bez konce. Usínám.

Hluboko v noci se probouzím strašným vedrem, propocený. Obracím polštář i peřinu, nepomáhá to. Ležím na zádech, zasouvám ruce hluboko pod matčin i babiččin polštář a hledám chladnější místa. Pozoruju strop, temnější skvrnu, která zakrývá lustr nad mou hlavou. Skvrna není černá, promodrává a občas v ní fialově zasvitne. A sladce páchne. Ženy okolo mě se převalují z boku na bok, střídají polohy a vzdychají, sípají a pohvizdují. Babička chrápe. Matka vedle mě mluví ze spaní a z jejího těla vychází hrozný

žár. Odtahuju se. A vtom mi za zády promluví ze spaní i babička – a mně se zdá, že matce správně odpovídá. Rozmlouvají spolu až do rána. Usínám pozdě. Už se rozednívá.

Jsme všichni na hřbitově. Klečím na jednom z *našich* hrobů a kladu zálomkou smrkové chůje na ostříhaný hrobový záhon. Jeden zálomek vedle druhého v nekonečných řádcích. Pravidelně – počítám si to – měním jejich směr a pod rukama mi zůstává jehličnatá kostkovaná látka. Dovedu i křížkový chvojový steh, který protkávám *thujím*. A někdy bleskurychle střídám rub a líc větvíček – moje milovaná prateta Anička tomu vzoru říká *chůjový manšestr*. Klečím na hrobě, pokládám chvoj na hlínu a koutkem oka vidím, jak Anežka, Anna, Miládka, Růža a maminka přestaly s výzdobou a mytím. Stojí, jedna vedle druhé, okolo hrobu a dívají se na mě, usmívají se. Stojí v hustém bílém vzduchu, drží se za ruce, spokojené pokyvují hlavami a oceňují mě.

„Máš to *moc překrásný*,“ řekne Anna.

Já, ty a H. nevíme sami, co děláme

Jsem zvyklý lhát si sám.

A nepotřebuju příliš mnoho místa.

Stačí mi dva hlohové keře, do nichž spadla suchá větev ořešáku, který roste kousek od nich. Když ořechová větev letěla ze stromu, nikdo to neviděl. Zachytila se v obou keřích zároveň a zůstala už navždy tak. Dva hlohy se spadlou větví – a to je skoro celá Zahrada divokého česneku! Ještě kupka klestí, zamčená červená chatka s dírou pro kočku, loďka obrácená dnem vzhůru a ten česnek. Teď to máme doopravdy celé.

Světlezelená voda divokého česneku, z níž vykvétají dva hlohy, které přeškrťává větev s jamkami vyhloubenými od žluny, a po níž plují loďka, chatka, kupka klestí. Chodím sem padesát let a vždycky ve třech. Chodíme sem padesát let a vždycky sám. Já, ty a H.

Jsem v Zahradě divokého česneku a mluvíme.

Vedeme spory. Zvláště o tu větev, co leží ve dvou hlohových keřích zároveň, a o potok s blatouchem.

Já moc dobře vím a vždycky říkám, že když kdysi dávno větev bývala na stromě, přihnal se prudký liják a ona prosákla deštěm. A když na ni po dešti usedl holub hřivnáč, ulomila se. Ty se mnou souhlasíš a poznamenáš, že hřivnáč je těžký holub, možná dokonce ten nejtěžší, a taky, že když přistává na větev, je to nejtišší manévr, manévr tak tichý, jako by se k sobě přicvakly dva magnety potažené sametem. A mokrá větev, tohle opakuješ často, je tišší než suchá. Ovšem, odpovídám jako vždycky a zazpívám si pro tebe písničku, která mě právě napadá:

*Když holub slétne na větev,
hrst bílých květů odlétá.
Když holub z větve odlétne,
hrst bílých květů odlétá.*

H. s námi nikdy, za žádnou cenu nesouhlasí – ani s tím, co mluvíme, ani s tím, že takhle mluvíme. Hloh kvete a Zahrada divokého česneku je teď opravdu moc pěkné místo, ale H. to nechápe. Vykoukne za kupkou klestí a kouká, jak si ty a já sedáme do česneku, a řekne:

„Co to říkáte?“

Ty a já se na sebe podíváme a přemýšlíme.

„My vlastně nevíme, co říkáme,“ řeknu já.

A opravdu to nevíme. A tak se H. zase schová do klestí a odtamtud houkne, že když někdo neví sám, co říká a dělá, tak to není k ničemu a může jít rovnou dělat a říkat něco jiného. Ale já a ty dál sedíme v zelených listech pod včera rozkvetlými hlohy a dál mluvíme o spadlé a zachycené větvi, přestože nevíme, co děláme a říkáme.

H. zase vykoukne z klestí a prohlásí, že ta větev by se měla zlomit, když je tak „krásně proschlá“. Dokola opakuje, že se podobá roli starého papíru, že je to větev jako ze starého popelavého papíru a dá se „krásně zlomit“. Potom vyleze, jde k nám a k hlohům a strká ruce do všech prohlubní, které ve větvi vykutala žluna, a deseti prsty z nich vybírá práchnivé dřevo. Jde mu to snadno, jako by větev ze starého papíru byla napěchovaná zažloutlým krémem. Lehkou nádivkou. Ve chvílce má H. ruku až po loket v útrobách ořechové větve, jeho ruka se hýbe v několika otvorech naráz, že to vypadá jako by se uvnitř větve převaloval had.

Já a ty ho zvědavě pozorujeme a nejdřív mu v ničem nebráníme, jen sedíme a zíráme, ale potom! Vytáhnout z hlohů celou větev a rozlámat ji na klacky a kousky – tohle mu nedovolíme!

„Necháš toho!“

„Necháš toho!“

H. přestane, ale je tak uražený, že mlčky obchází oba hlohy kolem dokola a oždibuje všechny konce rozkvetlých větviček. Ulamuje hnědé lesklé konečky, ta zakončení z napnuté kůže, která jsou plná očekávání. Jen to lupe! A H. oláme celé rozkvetlé keře. Proč se tak sladce usmívá? Na co při tom myslí?

Cítím – a ty taky –, že zem je na začátku jara ještě mokrá. Nedá se na ní zatím sedět. Nebo ne dlouho.

Tak přisedneme na loďku, na ní sedáváme přece skoro vždycky.

Pod námi a kolem plápolají zelené plamínky česneku. Vítr je občas všechny najednou skloní na stranu. Zahradá divokého česneku je moc pěkné místo, zvláště teď, kdy je složená jenom z bílých květů, klacků a žároviště, které ve větru zeleně sálá. Ale H. to neuznává. A hádá se s námi. Pořád. O všechno. I o to, co dávno prohádal. Třeba ta strouha!

Já a ty máme v Zahradě divokého česneku nejpěknější místo. Je v hluboké strouze, vystlané hladkými kameny, kterou protéká potok a kde roste blatouch. Když sedíme ve strouze a voda hučí kolem nás a hloh kvete, je to opravdové jarní místo. Hlohové keře se odrážejí na mokrých kamenech a jejich opadálé okvětní lístky se skládají na hladině do talířků a podnosů z tenkého porcelánu. Oba se díváme na ty prázdné talíře, které se posunují, a vždycky čekáme, který z nich se rozbije na střepy o blatouch.

H. tady s námi sedává taky, ale tvrdí, že žádná strouha v zahradě není. Že vůbec žádný potok v zahradě nehučí. A když není strouha a v ní potok, dodává, kdepak by se tady vzal blatouch, pánové!

H. dřepí u potoka, který tady neteče – ale já a ty se s ním už dávno nehádáme. On to ale pořád zkouší.

„Ó, kdyby v týhle zahradě tekla potok!“ volá H. a namočí si nohu v potoku, který teče v zahradě.

Ale my nic.

A ani to dneska nebylo bůhvíjak povedený, ty jeho provokace! H. jeden!

„Ó, kdyby tak v týhle zahradě tekla po kamenech potůček!“ zvolá vztekle H., vyloví z potůčku kámen a mrskne jím po hřivnáčovi, který sedí na mokré ořechové větvi. A trefa – přesně do peří na bříše! Holub hřivnáč jen maličko příkrčí hlavu, až se mu varhánky po stranách krku ještě víc zvarhaní, a začne napodobovat kachničku. H. sebere z vody další kámen – a znovu, trefa, zas do břicha. Hřivnáč schytává jeden mokrá hladký kámen za druhým, všechny do peří na bříše, které má jako vydýchnuté, hladké tak, že připomíná holou tenkou kůži, pod níž prosvítají fialové a růžové svaly a útroby. Hřivnáč se ani nehne, sedí trpělivě na větvi a jako by ty kameny nějak polykal.

Ale H. hází dobře. A holub kameny nepolyká.

Najednou se tělo pustí větve a pták padá. Je mrtvý a všichni tři spatříme, jak hrozně je pomlácený, břicho jedna sedlina, vytrískaná křídla a obě oči vyražené.

H. vyloupne z vody nový kámen a obzvláště ošklivě s ním mrskne do ořešáku. Mokrá větev, z níž hřivnáč spadl, odskočí od kmene, letí a zahákne se v hloží.

„Takhle to je s tou vaší větví, abyste věděli,“ prohlásí H. „A tohle svinstvo se musí uklidit.“

Popadne ubitého hřivnáče a dřív, nežli mu v tom já a ty stihneme zabránit, prohodí ho kočičí dírou do zamčené červené chatky. A divně strne.

„Cos to provedl?“ křičíme a utíkáme k chatce. „Vždyť tam shnije, bude smrdět, přijdou na to. Na nás!“

H. stojí u díry pro kočku jako zařezaný a ví, že udělal chybu.

Všichni tři v tu ránu klečíme a rukama pátráme v díře a ze všech sil se snažíme nahmátnout mrtvé ptačí tělo. Nad Zahradou divokého česneku se setmí. Naše ruce šátrají a tápají v prázdné tmě. Všechny oči se dívají dovnitř a chtějí v temnotě za rukama rozeznat zkrvaveného hřivnáče. A vtom zaslechneme, jak se v zahradě s tichým hřměním pomalu obrací bílá loďka.

Ztichneme, ale dál napínáme ruce v kočičí díře, třeštíme oči do černoty za zamčenými dveřmi, když se nám za zády ozve:

*Hej ty, dej mi lososa,
nebo tě sním i s chlupama.*

Ani jeden z nás se neohlédne, za nic na světě by se teď neohlédl, a přesto víme, že tam vzadu stojí zlá Jamauba, vysoká a mladá zlá Jamauba, oblečená do dlouhých černých šatů s rukávy až na zem, pod nimiž skrývá tělo bez kostí. Strašná úzkost, tenká a dlouhá jako stéblo, leží rovnoměrně na nás třech, ale nežli si nás společně vezme se vším všudy, ucítím, že pod našimi prsty vraženými po ramena do otvoru najednou nezeje prázdnota. Podíváš se na mě užasle. H. si nás udiveně prohlíží oba. Všechny ruce tam v temnotě chatky najednou kloužou v hromadě solených lososů a my je chytáme, svíráme v pěstích, jak prokluzují, vrážíme prsty pod tvrdší části a vytahujeme je z díry a bez ohlednutí zběsile házíme za sebe, tam, odkud se ozývá supění zlé Jamauby. Rozprostírá se za námi v Zahradě divokého česneku jako černá nespátrřená skvrna, která v jednom kuse proměňuje svůj objem. Mrskáme lososy naslepo v obloucích za sebe, jednoho za druhým, a nemáme ani chvilku –

napadá mě, tebe i H. -, abychom přičichli k prstům, čpícím slizem a solí. Úzkost nás protíná rovným dílem, zvedá se, pořád roste, dál, ještě, a za zády se nám ozývá:

*Hej ty, dej mi lososa,
nebo tě sním i s chlupama.*

A znovu:

*Hej ty, dej mi lososa,
nebo tě sním i s chlupama.*

Monsieur Bliknu

Před dvěma dny, brzy ráno – zrovna, když jsem sepisoval něco o adventu – zadrnčel zvonek a poštačka mi podala parte. Roztrhl jsem obálku hned u branky, ale byla ještě tma, vůbec nic jsem neviděl. Vytáhl jsem z kapsy mobil a rozsvítil lucerničku. Stál jsem u branky a svítil si mobilem na to parte; advent, tma, zima, ze dveří, které jsem nechal dokořán, se ozývalo rádio a moderátoři zrovna ohlašovali další pastorálu Karla Ditterse von Dittersdorfa. Jméno mrtvého mi nic neříkalo. Takové jméno: Miroslav Šmíd. Zavřel jsem dveře, vypnul telefon, sedl si v kuchyni, Karl hrál a já studoval papír a vzpomínal. Potom mi svitlo. Umřel můj učitel hry na akordeon!

A tak vyprávění o naději, s dovolením, proměním v nekrolog. A snad nebude tak zle, když nám k tomu bude vzdálená harmonika hrát nějaký starý šlágr. Lepší než ten Dittersdorf!

Na akordeon jsem se učil celou první polovinu osmdesátých let. Matka si to tolik přála! Ale staříčká paní profesorka na základní umělecké škole po dvou letech ztratila trpělivost a jednoho dne šetrně prohlásila, že dál už nemůže ztrácet čas.

Konec kariéry koncertního akordeonisty jsem potvrdil památným předvánočním koncertem, na nějž do Prahy z venkova přijela celá širší rodina. Paní profesorka hudby rozhodla, že moje vystoupení – vzhledem k tomu, co na akordeon dovedu – bude jiné než vystoupení ostatních. Aby pozornost nebyla tolik upřena k mé chudičké hře, vymyslela, že nejdřív zarecituju báseň a pak spustím krátkou veselou etudu. Obecenstvo bude překvapeno! Zajímavý plán, když uvážíme, že básničky a jejich recitování mi tehdy

byly lhostejné úplně stejně jako akordeon! Možná, a po letech je to jisté, to byl důmyslný manévr potměšilé drobné dámy s minulostí harfenistky a tváří, která by se bez ohlednutí mohla jmenovat Marianne, Elizabeth nebo Margaret. Zkrátka chtěla s mou výukou skončit! A tušila, že matka bude bojovat! Ach, skvělá malá paní profesorko!

Báseň, kterou jsem měl na přehrávce odříkat, se jmenovala Dobrý den a jejím autorem byl František Branislav. Několik čtyřveršových slok. První z nich zněla takhle:

*Co se ti stalo, dobrý dne,
že záříš od samého rána,
s úsměvem v tváři poklidné,
jež v chladné rose vykoupána?*

Když jsem vstoupil s akordeonem na pódium před nacpaný sál, neusedl jsem za notový pult jako ti, kteří hráli přede mnou. Uklonil jsem se a odvážně zahájil:

„František Branislav. Dobrý den.“

Překvapené publikum (paní profesorka se nemýlila) ztichlo. V další vteřině se ze sálu ozvalo:

„Dobrej, dobrej...“

A z druhého konce okamžitě následovalo:

„Jak to jde, ty Ferdo?“

V tu ránu jsem všechno, všechno zapomněl. Stál jsem tam s těžkou harmonikou zavěšenou na ramenou, s rukama připravenýma na klávesách a knoflících, a mlčky třeštil oči do publika. Dlouho. Pak jsem nějak dosedl na židli a z připravené etudy zahrál první dva takty a... zase konec. Seděl jsem a zíral matce a babičkám a te-

tám do vyděšených očí. Načež jsem se zvedl, uklonil se podruhé a zmizel za oponu.

Ale maminka se nevzdala.

Jednoho dne, byl pátek, se u nás doma objevil tlustý pán s vlastními prezůvkami. Představil se jako Miroslav Šmíd a prohlásil se za mého nového učitele hry na akordeon. Řekl, že s etudami a Bachem upraveným pro harmoniku je konec, že mi „vybuduje repertoár“. Začal mě učit La Palomu a Děti z Pirea, písničky Karla Hašlera, slovenské šlágry z třicátých let a americké cajdáky všeho druhu. Založil mi několik notových sešitů, do kterých úhledně zapisoval jednoduché verze těch skladeb. Do záhlaví úplně každé skladby připisoval větu „Upravil Miroslav Šmíd“. Soustředil se také na takzvané „provazovačky“ – tedy na to, jak plynule přejít z jedné skladby do druhé, aniž bych přestal hrát.

Zakrátko jsem měl repertoár, v němž virtuózní provazovačky hrály opravdu důležitou roli. A konečně jsem se stal ozdobou rodinných slavností. Od písní Santa Lucia a O sole mio jsem svedl brilantně přejít k Akátům bílým, od Akátů k tangu s nezapomenutelným názvem Pojď v chatu mou – a zakončit podivnou směsí, která se jmenovala Jazzová studie. Myslím, že u této kompozice byla poznámka „Napsal Miroslav Šmíd“.

Máma byla pyšná. Babičky a tety prostě nadšené.

Páteční večerní lekce vypadaly vždycky stejně. Hodinu jsme s učitelem a akordeonem značky Lignatone Melodia III zápasili v obývacím pokoji. Vzpomínám si, že mi skoro pokaždé ostříhal nehty – nůžtičky si nosil. A potom se ozvalo zaklepaní a do pokoje vplula matka s kávou a chlebičky. A občas s bílým vínem. Složila to všechno na stůl, sedla si stydlivě na okraj pohovky a upřela na učitele velké hnědé oči. Miroslav Šmíd mi mlčky a slavnostně sejmul akordeon, povolil řemeny, nasoukal se do postroje a spustil.

Hrál a hrál a hrál – a maminka poslouchala a já jsem poslouchal, učitel pořádal chlebičky a hrál, srkal kávu s vínem, žongloval s provazovačkami a hrál a hrál.

Bolely mě nehty a borovicí, která se houpala v okně, pronikalo do pokoje světlo pouliční lampy. Na několika rozptýlených místech se dotklo vláčných hran naleštěného nábytku, vždycky doslova napaštěného leštěnkou, a ve vitrínách s broušeným sklem se změnilo v dlouhou jiskru. Jiskra jako zastavený šíp prostupovala křišťálovými košíky a vázami a na řezaných dekorech krátce vybuchovala – v rýhách, výstupcích a matných křížcích – a znovu nabírala předchozí tvar. Náš obývací se proměnil v teskný noční hotelový bar. A jakmile se havajská Aloha Oe ozdobně a jako zázrakem provázala s Večery pod Moskvou, maminka si zapalovala cigaretu.

Když lekce skončila, učitel si spakoval bačkory, vyšel na temnou hnusnou chodbu našeho činžáku a – vždycky, úplně vždycky, každý pátek mezi lety 1982 až 1985 – pronesl větu:

„Tak já si tady někde bliknu.“

A místo světelného vypínače vší silou zmáčkl strašně hlasitý zvonek.

S maminkou jsme mu říkali „Monsieur Bliknu“.

Spěte sladce, monsieur! Ať je vám země lehká jako ty vaše provazovačky. Ještě se uslyšíme.

Poslové

Vyhlížím světla, záblesky ohně, znamení, ale dny jsou zatažené a pořád tak krátké a poslové, jeden za druhým, přinášejí samé smutné zprávy.

Moje babička mi kdysi popletla hlavu jednou ze svých jitřních posedlostí: tvrdívala, že když ráno jako prvního člověka potkáš ženu, budeš mít smůlu (samozřejmě myslela venku, ne doma – to bych měl smůlu celý život každý den). Pokud ale potkáš jako prvního mužského, ujišťovala, čeká tě „šťastnejch dvacet hodin živobyť“. Jak prosté! Úplně jsem tomu propadl a několikrát přerušil rozběhnutou cestu a vrátil se do chalupy, protože se na obzoru zjevila nějaká teta vracející se z Jednoty. Má mužná babička, která tři čtvrtiny života žila sama uprostřed malého hospodářství, to nejspíš říkala proto, že mužský ji nezajímali a ženský zdržovaly. A tak si na ráno – kdy se potřebovala soustředit, aby všechno dobře naplánovala a pak stihla – vybrala mužský. Záhadou, když jsme u babičky, zůstává, proč předpovídala dvacet hodin šťastného života, a ne dvaceti čtyři. A zůstane! Záhad po babičce tu mám víc. Teskně v nich žiju a jejich luštění – abych byl upřímný – je tím posledním, co mě na nich zajímá. To jsme odbočili.

První dnešní posel byl muž. Ale nesl zprávu tak smutnou, jako by byl žena! Elektrikář pan Pešata stál u branky v sedm patnáct, tvářil se, jako by se právě přiřítíl z trojské války, a zpravil mě o tom, že nemůže opravit přímotop, protože se mu zaběhl pes. Manželka je na nervy, děti pláčou a nechtějí jít do školy a on ho musí hledat.

„Neviděl jste ho?“ zeptal se. „Takový malý chlupatý černý motovidlo.“

„Neviděl,“ odpověděl jsem.

A přímotop zůstal studený.

Asi za hodinu přivezli balík. Posel zazvonil, vyšel jsem ven a ten Hermés spustil sáhodlouhou elegii na téma zacpaných silnic. Když dozpíval, věnovali jsme se balíku. Ale ukázalo se, že to, co přivezl, je určeno někomu jinému, a to, co doručit měl, není k nalezení.

„Já to tady prostě nemám,“ hučel a prohledával auto. „Co to mělo být?“

„Já nevím,“ řekl jsem.

„Vy nevíte, co jste si objednal?“

„Nevím,“ opakoval jsem.

„A kdo to ví?“

„Nevím. Myslel jsem, že vy.“

„Mně se zdá,“ plynule navázal na přerušenu elegii, „že svět se řítí do průseru. Na shledanou.“

„Počkejte, neviděl jste po cestě malýho černýho psa?“

Posel byl v prachu. Šel jsem nakoupit. Zahrady byly pusté a chladné, vítr postrkoval svrchní vrstvu neshrabaného listí a ve svahu jedné ze zahrad hořely dva malé opuštěné ohně.

Na konci ulice jsem potkal sousedku Janu. Tykáme si, i když je to už starší dáma. Jana má v sobě něco urozeného, delikátní vychování, jemný vkus, který s gustem kombinuje s nízkými žánry života – takovým typům se tyká jedna radost. Jana nesmí kouřit, ale v jednom kuse kouří. V kajících chvílkách odevzdává krabičku cigaret svému nemocnému muži, aby ji dobře schoval a v žádném případě – i kdyby prosila na kolenou – úkryt neprozradil. Jana, řekl bych, před svým mužem klečí každý druhý den.

„Představ si, Petře,“ zaúpěla místo pozdravu, „že ten můj trapič mi zas nechce říct, kam schoval cigára. A víš co – já ho podezírám, že to fakt neví. Že to zapomněl. Je úplně trop. A co já teď?“

„Nevidělaš takovýho malýho černýho psa?“

„Já nevidím, neslyším, dokud si nezapálím. Máš?“

Kouřili jsme na konci ulice. Jana vedla hořký a oslnivý monolog o manželství, stáří, nedostatku denního světla a pěstování rododendronů. Sama sebe v něm důsledně nazývala „fabrikou“ („kouřím jak fabrika, ve který se propouští“). A všechna témata (krom rododendronů, ačkoli nevím) nakonec shrnula do jediné věty:

„Víš, chlapče, já černej humor mám, ale já ho ztrácím...“

Rozloučili jsme se.

„Jdu prohledávat barák,“ řekla ještě Jana a zmizela v zahradě.

Před obchodem jsem potkal Masáka. Masák neznamená tu houbu, myslí se tím „masový vrah“. A to masový vrah dětí. Ale náš místní masový vrah dětí je plachý, nejplašší ze všech obyvatel. Obrovský muž s obrovskou holou hlavou a vlhkými pootevřenými rty, s dychtivýma rukama jak lopaty. Nosí montérky, pod nosem má zelený hlen, na bradě slinu jak utěrku a přes rameno montérskou kabelu plnou novin a časopisů. Sedává uprostřed chodníků nebo před prodejnou mezi uvázanými psy a v těch novinách se přehrabuje, rovná je a všelijak melancholicky pořádá, někdy z nich nahlas předčítá. Pokud se obrací na druhé, vždycky hromovým hlasem a vždycky s něčím, co se týká vlaků, zda jely, jedou, pojedou, nebo nejely, nejedou, nepojedou, jestli mají zpoždění, jestli přijede ten bleděmodrej nebo patrák. Masák se někdy ptá, někdy oznamuje, jindy věští.

„Nejedou vlaky! Nejedou, nepojedou!“ vyhrknul na mě.

„Aha. Stalo se něco?“

„Nejedou, nejedou!“

„Neviděl jste zatoulanýho černýho pejska?“

Zavrtěl hlavou.

„A nepojedou.“

Březnové dny jsou pořád tak krátké.

Nakupoval jsem, jak nejdéle to šlo, a pak se nejdlejší cestou vracel s nákupem domů. První posel ještě pořád hledal motovidlo, druhý hořekoval v zácpě, Jana sháněla po domě cigarety a její manžel si stále nemohl vůbec na nic vzpomenout. Vlaky, jak předpověděl Masák, nejezdily, nepojedou. Doma byla zima a černé psisko se toulalo někde v šeru, v němž byly plameny dvou malých ohňů v zahradách vidět z větší a větší dálky. Hořely na znamení toho, že velký vítězný smutek, který se jmenuje jaro a který poslové svědomitě ohlásili, se blíží, že stojí s celým svým černým průvodem před branami. Vítej!

Přespal v úlu

Už zas jsem někomu vyprávěl o středoslovenských vesnických hospodách, o furmanských krčmách, výhřevnách, pohostinstvích u grófa, pivnicích Koliba a Kúria, gazdovských bistrech a športbarech s názvem Lysec, Turiec nebo Podhájka. Když tam sedím, říkal jsem, doopravdy nic nechci, jen tam sedět. Všechno, úplně všechno, opakoval jsem, ze mě spadne. Nikde jinde, naléhal jsem, se mi to nestává. A jako vždycky jsem viděl, že druhá strana neví, o čem přesně mluvím.

Tak tedy.

V hostinci panovala vánoční nálada, ačkoli už bylo dávno po Třech králich. Stromeček blikal, řetězy žlutě svítily ve všech oknech a po všech dřevem obložených stěnách. Nad nálevním pultem pracoval stroboskop, který sprchoval sklo a pomalou hostinskou pomalými barevnými skvrnami. Mezi pivy a sklenicemi s borovičkou tu sedělo devět chlapů. Dva z nich spali na stole. V televizi, taky obtočené světelným řetězem, běžel dokumentární film o leteckých katastrofách. Nikdo nemluvil. Sedl jsem si k vzdálenějšímu stolu, hospodská na mě beze slova mávla prázdným půllitrem a pak prázdným velkým panákem. Na obojí jsem kývl. A když to přede mě obojí plné postavila, upil jsem z toho i z toho a... zahlubal se s ostatními do dokumentu. Letadla hořela jedno za druhým a všude bylo strašně mrtvých. Pod stromečkem ležely nerozbalené dárky, asi atrapy. „Můj ubohý syn, letěl za nevěstou, měli před svatbou,“ plakala žena. Lavice pokrývaly deky a ovčí kůže, z trámu visela dřevěná díže. „Miluju vás. To byla poslední esemeska,“ plakala jiná

žena. Všechny sklenice s borovičkou byly velké jako sklenice na vodu, čiré jako křišťál, po okraj naplněné.

Ozval se smích, chlapi cloumali jedním z těch dvou, co spali na stole. Probuzený zvedl vyjevený rudý obličej a nesrozumitelně nadával. Byl mladý, obtloustlý a hezký. Druzí dva se mu začali hrabat v hustých černých kudrlinách, rozcuchali je na všechny strany, dusili se smíchy a upravili ho „na dirigenta“. Potom vytáhli mobily a udělali pár fotek. Kudrnáč se rozpačitě šklebil a bez přestání ukazoval na druhého muže, co spal na vedlejším stole, a drmolil:

„A co tamten? Co tamten! Tamten co?“

„Toho nech na pokoji. Ten spí v úlu,“ utnul ho zničehonic chlap od vedlejšího stolu.

Všichni ztichli. Muž s kudrnami zas usnul na stole, v televizi šly klipy.

Nejspíš jsem špatně rozuměl. Při placení – bylo něco před půlnocí – jsem se hostinské na ten úl zeptal. Zívla:

„Slyšel jste dobře, přespal v úlu, několikrát. O něho se nebojte. Dobrou noc.“

Venku mrzlo tak, že jsem si ani nezapálil. Domů jsem to měl necelou půlhodinu. Šlapal jsem černou vesnicí, sněhem, co křupal a svítil mi na cestu. Už zdálky jsem uviděl žárovku, kterou jsem při odchodu nezhasl: ozařovala okraj remízu, hubenou borovici a začátek úvozu s mými zledovatělými šlápotami. Uvolnil jsem petlici, pomalu se nasoukal mezi medníky a nohama za sebou zaklapl dvířka. Nesvlékl jsem si péřovku, tak jsem byl unavený a zmrzlý: bunda vycpala prostor, několik ráků se skácelo, rozkymáčený chumel včel zavoněl, do vlasů mi napadal vosk. Krajiní včely mi chvíli zmateně poletovaly kolem hlavy, ale uklidnily se a jedna po druhé usedly zpátky do nehybného teplého včelího chomáče.

Sběratel drahokamů

Když jsem se dnes ráno probudil z nepokojných snů, zjistil jsem, že jsem se v posteli proměnil ve sběratele drahokamů. Nemohl jsem si vzpomenout, co se mi zdálo, ale s naprostou jistotou jsem věděl, že sny se týkaly drahokamů a polodrahokamů. Ačkoli popravdě: neměl jsem ani dostatek času, abych se na sny minulé noci rozpomněl. Hlavou se mi honilo tolik nádherných vzpomínek na výpravy za drahými kameny, na nálezy modrých a červených a zelených krystalů, na smaragdy, jaspisy a acháty, že jsem se nemohl ničím jiným zdržovat. Ze zvyku jsem sešel do kuchyně na snídani, ovšem všechny důvěrné věci – stůl, ubrus, chladné dlaždice, vůně kávy – se zdály tak cizí, že jsem vůbec nezačal jíst. Zato moje minulost sběratele drahokamů, paměť plná kamenů a pocit výtečně vedené sbírky, která je někde v domě, jevíly se mi nepochybně a trvalé.

Udiveně jsem se rozhlížel kolem dokola a vzpomínal na dávné sběratelské začátky, na svého německého profesora přírodopisu, který mi ukázal první naleziště a naučil mě, jak mineralogickou sbírku založit. Všechno bylo jako živé. Z paměti se mi vynořil profesorův zatuchlý půdní byt a nejvzácnější exponát jeho sbírky. Půlmetrový krystal záhnědy – na spodku tmavohnědý, přecházející v medový kouř a ve špičce čirý jako sklo –, který připomínal patník. Potom přišel na řadu můj první velký nález v jednom starém lomu, kde jsem nakopl bezednou žílu napěchovanou velkými peckami, v nichž se skrývalo červené achátové maso. A vzpomínka na první smaragd! První jaspisový špalek! Všechny výpravy za českými granáty a vltavíny a růženíny. Expedice za africkými rubíny. Objev alabastrové jeskyně, u kterého jsem shodou neuvěřitelných náhod

byl přítomen. Vzápětí jsem před sebou uviděl achátovou pecku – velkou a hladkou jako obrovské vejce, jako bochník chleba –, kterou radlice bagru rozlamuje na tři kusy. Stojím opodál a pecka se rozlétá a uvnitř se objevuje modrá dutina plná žlutých krystalků, z nichž některé mají jistě přes pět centimetrů. Nejtřesnější zážitek mého sběratelského života.

Při téhle vzpomínce mi zvlhly oči. A trhl jsem sebou v prázdné kuchyni. Považte, že ačkoli jsem byl v domě už dvanáct dní nepřetržitě přítomen a naprosto sám, ačkoli po celou dobu nikdo nezazvonil ani nezaklepal, ačkoli dvanáct dní po ulici, kterou jsem nyní pozoroval z okna, neprošla živá duše, všechno náhle překryla neodbytná myšlenka: nehrozí snad mé mineralogické sbírce nějaké strašné nebezpečí?

Vždyť žádnou sbírku nemáš, ozvalo se v mé hlavě vzápětí. A oči, které ještě neoschly, se znovu zarosily, protože jsem si uvědomil, že je to pravda, že ačkoli všechno nasvědčuje tomu, že jsem sběratel drahokamů a polodrahokamů, sbírku, na kterou bych si mohl sáhnout, nemám. Ani jediný drahý kámen, který bych mohl potěžkat v dlani, obrátit proti světlu, pohladit palcem, postavit na poličku. Jsem sběratel bez sbírky! A nemohu ani na chvíli ven, abych vzpomínky, zkušenosti, zážitky, touhy a sny doplnil alespoň jediným obyčejným šutrem!

Byl jsem zoufalý. A zmatený.

Jakmile jsem se poněkud opanoval, rozhodl jsem se jednat. Na papír jsem si napsal názvy svých tří nejmilovanějších minerálů. Růženín, rubín, smaragd. Chvíli jsem uvažoval, zda přidat také achát, ale rozhodl jsem se, že ne – přece jen je to kámen mého mineralogického dospívání! Růženín, rubín, smaragd, napsal jsem znovu. A ještě jednou: růženín, rubín, smaragd. Názvy jsem pečlivě nastříhal a důmyslně poschovával po domě. Potom jsem si

uvařil kávu, napil se a - vyrazil na malou kamenářskou výpravu. Pátral jsem všude, prolézal každý kout domu, sklepy, půdu, komory, šatníky, alkovnu i spíže, a co chvíli se ozval ohlušující nadšený výkřik, který ohlašoval nový nález. Výprava byla nadmíru úspěšná. Má radost z batohu plného zelených smaragdů, červených rubínů a velkých bledě růžových růženínů byla tak nezměrná, že - ačkoli expedice byla vyčerpávající a já od rána nejedl - nepocítoval jsem ani únavu, ani hlad. Všechny kameny jsem rozložil na kuchyňský stůl, chvíli je pozoroval, přerovnával, v duchu oceňoval a připomínal si místa a okolnosti jejich objevu. Později jsem z pracovny přinesl počítač, abych sběry podrobně katalogizoval. Při jednom zápisu jsem se spletl a napsal „zelený růženín“. Okamžitě mě napadlo, že svou sbírku mohu snadno rozmnožit o nové vynikající a jedinečné exempláře. Napsal jsem tedy: zelený růženín, zelený rubín, modrý rubín, červený smaragd. A znovu to samé. A znovu. Moje sbírka drahokamů a polodrahokamů se nádherně rozrůstala. Ťukal jsem do klávesnice pořád dokola to samé. Zelený růženín, zelený rubín, modrý rubín, červený smaragd, zelený růženín, zelený rubín, modrý rubín... V jisté chvíli se mi - nebylo divu! - začaly klížit oči a já upadl do mikrospánku. Když jsem se probral, před mýma očima zářily krystaly, jejich drúzy, geody a trhliny plné barev a třpytu: modrý erubín, červený smaragne, zelený růženám, červený smarod, modrý rusín, zelený rubám, modrý rubíne, modrý riubím, crvený smaragd, želený rubín, modrrý runém, zelenyž růžení, zelený řuzebín, podrý ribím, řercený smarahr, řevený smaraf, řevený smaž, meodrý rubín, řevený surah.

Vytřeštěně jsem zíral na tu nádhernou a vzácnou kolekci, jíž se nemohla vyrovnat žádná z úžasných mineralogických sbírek, které jsem kdy studoval nebo zahlédl. A přesně v tom okamžiku

se mi v plné síle vybavil nepokojný sen, z něhož jsem se dnes ráno probudil:

Jako Sindibád jsem šel otevřeným krásným prostorným údolím! A viděl jsem, že země toho údolí je ze samých drahých kamenů. Šel jsem a šel mezi černými beryly, mřížkovanými ametysty, horskými almandiny a rohatými alabastry, šel jsem tak dlouho po královských chalcedonech a písečných smaragdech, až jsem umdlel a usnul. Když jsem se probudil, zhrozil jsem se: celé údolí bylo plné hadů, z nichž každý byl jako datlová palma. Ležely tu krajty ametystové i granátové, chřestýši diamantová i anakondy turmalínové – kdyby k nim přišel slon, byly by ho pozřely, tak byly mohutné. Bylo už šero a právě v ten čas vylézaly zmije akvamarínové, korálovky almandinové, mamby jaspisové i chřestýši jantarové. Báł jsem se a myslel, že se jistě přiblížila moje smrt. Zapomněl jsem na jídlo a na pití a jen hledal, kde strávit noc. Tu se nablízku objevila jeskyně. Vešel jsem do ní. Ve tmě jsem se rozhlédl – a hrůza hrůz mě obešla. V jeskyni leželo deset nebo dvacet krajt granátových na svých červených vejcích a mezi nimi nespočet taipanů nefritových na svých nazelenalých vejcích. Co jsem si měl počít? Nakonec jsem se odevzdal osudu a ulehl do hadů mezi drahokamy. Spal jsem, zatímco venku vládla tma jako černý opál, v níž diamantové diamanty osvětlovaly nefritové taipany, kteří zápasili o kořist s velkým chřestýšem alabastrovým. A v třpytu rohatých akvamarínů, v lesku obojkových topazů, v záblescích tygřích jantarů leželo to vzdušné údolí a pomalu plynula noc.

Konzultantka

Pozvání na konzultaci, které jsem po dlouhém čekání a jedné opatrné urgenci přece jenom obdržel, znělo mírně řečeno nezvykle. Měl jsem se v devět hodin večer dostavit do chatové kolonie na západním okraji města. V pozvání (rozhodně, zdálo se mi, nijak nadšeném) mi konzultantka napsala, že z chaty se až do začátku zimního semestru „ani nehne“, protože „samotka“ v zanedbané zahradě, „plné ptáků, jimž vůbec nerozumí“, je to jediné, co doopravdy potřebuje k životu. Večerní, spíš noční konzultační hodinu vysvětlila tak, že už padesát let ve dne spí a pracuje pouze po setmění. „Přes kompletní noc“, do sedmi ráno. Kolem deváté večerní tedy bude mít neodkladné povinnosti odbyté a před sebou práci, která nespěchá a na niž se těší.

„... a mezitím probereme tu vaši věc,“ uzavřela konzultantka pozvání.

Jako by v dopise stálo „a mezitím *co nejrychleji* probereme tu vaši věc“, říkal jsem si.

Spojení „tu vaši věc“ zní protivně, pomyslel jsem si ještě.

A do třetice: vedle vši popuzenosti, vedle podrážděnosti každého slova její pozvánky, tolik intimních podrobností, které jako bych musel před konzultací znát, přijmout, počítat s nimi, napadlo mě.

Netěšil jsem se a odepsal, že se těším.

„Moje věc“ byla důležitá, ale mohla působit opačně. Potřeboval jsem se dozvědět, co přesně dělají tři muži v pravém rohu jednoho japonského dřevořezu z první poloviny devatenáctého století. Na objednávku bohatého módního časopisu jsem totiž před měsícem

rozepsal historickou detektivní povídku (měla doprovázet jarní kolekci jistého slavného japonského návrháře), v níž starý kolorovaný obrázek – ztracený a v pravém okamžiku objevený – sehrával klíčovou roli. Ale měl jsem určité pochybnosti.

Umělec zachytil vodopád, který se valí ze skály. Padající modrá voda, šedivé skály a jakýsi zvláštní, nereálný keř s bílými květy pod vodopádem zabíraly skoro celý obraz – ale o to vlastně nešlo.

V pravém rohu dřevořezu, na skalním výstupku, se na vodopád dívají tři miniaturní muži v modrých halenách, s podivně vyholenými vlasy. Možná samurajové, napadlo mě? Nebo jen obyčejní plešatí staříci? Zdáli se mi vznešení i směšní zároveň a nemohl jsem se rozhodnout. Jeden z nich stojí opodál, přidržuje se pokrouceného stromu, nejspíš borovice, a dívá se na řítící se vodu. Druzí dva klečí a nakukují dolů přes převis. Kolem nich na skále se povalují slaměné klobouky, které odložili, a také nějaká zavazadla a složené deky s poutky. Japonští turisté na výletě k vodopádu! Staří přátelé na každoročním pikniku u proslulé, pečlivě vybrané scenérie? Tři básníci úředníci, kteří se vzápětí pustí do společenské hry s verši o padající vodě?

Když jsem se ale na dřevořez podíval pozorněji, všiml jsem si, že scénu je možné vidět i jinak. Muž u borovice se ošklivě šklebí (zaznamenal jsem jeho grimasu hned, ale nepřikládal jí žádný význam) a ne dívá se na vodu v propasti, nýbrž vzrušeně pozoruje ty dva u kraje skály. A najednou se mi zdálo téměř jisté, že ani oni nezkoumají proudy stékající po skalách. Přesněji řečeno, první muž ano, ale druhý jako by klečel za ním a opíral se o jeho záda. Nebo se jich držel. Co to tam dělá? Když jsem pak vyhledal lepší reprodukci obrazu a vzal na pomoc lupu, scéna se mi jevila jednoznačná – na obraze se odehrává zákeřná vražda. Dva muži vylákali třetího nad propast. Jeden z nich ho právě shazuje (viděl jsem nyní, že vrah

má dokonce za opaskem dýku – jak jsem to mohl přehlédnout?) a jeho kumpán činu přihlíží a ďábelsky se chechtá. Přesně tohle jsem, pokud se týká rozepsané detektivní povídky, potřeboval. Ale jak jsem řekl – měl jsem stále určité pochybnosti. Je vůbec možné, aby se na japonském obraze z devatenáctého století vraždilo? Nejedná se tu o asistovanou sebevraždu? O tom jsem pochyboval, ale vyloučit jsem to nedokázal. Nebo se naprosto a ve všem pletu? Co je to za výjev?

Šeřilo se, když jsem do chatové oblasti vyrazil. Cestoval jsem složitě – ačkoli se kolonie nacházela deset kilometrů od města, bylo nutné přestoupit z vlaku na autobus a dál pokračovat asi kilometr pěšky. Na konečné nikdo jiný nevystoupil, řidič mi neporadil a mezitím se úplně setmělo. Od zastávky jsem se vydal první uličkou, ve které rostly vysoké stromy, protože konzultantka psala, že v její zahrádce roste „mohutný dub, který nikdo nepřehlédne“. Rada to nebyla platná. Ve stromech se nevyznám, rostly všude a navíc ta tma. Celou kolonii osvětlovaly tři nebo čtyři veřejné lampy, z nichž tři vyhlížely, že každou chvíli vyhasnou. V žádné z chatek se nesvítilo; sezóna letos ještě nezačala, ačkoli pomalu končil duben. Připadalo mi, že jsem v celé kolonii naprosto sám. Klopýtal jsem úzkými uličkami mezi ploty, procházel chodbičkami mezi chatkami, kde nebylo vidět na krok, od jednoho černého stromu ke druhému, ztrácel se, ocital se na stejných místech a připadal si jako v labyrintu. Několikrát jsem oběma nohama vstoupil do kaluže a dvakrát bolestivě zakopl o kořeny stromu, pod jehož korunu jsem dorazil. Ani v jednom případě – pomyslel jsem si vztekle – to nejspíš ani nebyl dub! A tohle všechno – říkal jsem si ještě zuřivěji – jenom kvůli tomu, že bláznivá konzultantka potřebuje k životu „ptáky, jimž nerozumí“ a zabarikádovала se v kolonii, kde není žádný signál. Roztrásla mě zima a hodinky ukazovaly skoro deset.

V ohybu širší cesty, kde bylo světleji a kde jsem se zastavil, abych se rozmyslel, co dál, se přede mnou zničehonic vynořila nízká postava s velkým rancem přes rameno. Lekl jsem se, protože v prvním okamžiku jsem ranec považoval za hlavu a ramena zrudné postavy, která ke mně přichází s něčím kulatým a huňatým v náručí. Ale postupně se na cestě zjevil rybář s pouzdrem na pruty. Pomalu, velmi pomalu se blížil – v odrbané maskáčové uniformě a starých vojenských botách. Jeho pouzdro se podobalo nosičům na tenisové rakety, moderní, s nějakým nápisem; nehodilo se k němu. A bylo skutečně rozměrné – odhadl bych, že se do něho vměstná nejméně pět rybářských prutů a nějaké náčiní. Muž mě spatřil už také a zvolnil krok. Nezdálo se ale, že by byl zaskočen.

„Dobrý večer,“ pozdravil jsem. „Hledám chatu profesorky H. Nevíte, kde to je?“

„Vím, samozřejmě. Tady zná paní profesorku každý. Jste blízko, je to tamhle pod tím dubem. Ale paní profesorka letos ještě na zahrádku nepřijela. A kdo ví, jestli přijede.“

Podíval jsem se směrem, kterým ukázal, a za několika nejbližšími střechami chat uviděl strom, jehož větve se rýsovaly v pořádné výši.

„Máte pravdu, to bude tam,“ řekl jsem potěšeně. „Profesorka mi o dubu psala, ale já si ho nevšiml. Moc děkuju,“ rozloučil jsem se rychle a vyrazil.

„Vždyť vám říkám, že tam nikdo není,“ zavolal za mnou rybář tak, jako by mi zakazoval udělat další krok.

„Ale ano, profesorka je doma, jsme domluveni,“ otočil jsem se v chůzi na rybáře a jen zpola, aby pochopil, že naše setkání skončilo už před chvílí.

„Dělejte, jak myslíte. Já mám jiné zprávy,“ zašklebil se na důkaz, že rozumí.

A jeden druhému jsme zmizeli ve tmě.

Procházel jsem rozhodně kolem chat a z očí nespouštěl horní větve vysokého dubu, na nichž se drželo několik listů. Po chvíli jsem ale narazil na tak úzký tunel mezi dvěma živými ploty, že jsem na nějakou dobu ztratil z očí nejen dub, ale i celou oblohu – a když jsem se vynořil, strom byl tentam. Nevěřicně jsem se rozhlížel kolem sebe. Potom jsem se vrátil na místo, o němž jsem si byl naprosto jistý, že jsem jím předtím prošel a dub ještě viděl. Jednalo se o malé volné prostranství se zrezlou pumpou s uraženým táhlem. Ale strom se neobjevil. Nakonec jsem se ocitl na tomtéž světlejším úseku cesty, kde jsem potkal rybáře s pouzdrem. Všechno tu bylo jako před půl hodinou – scházel jenom ten dub.

A pod ním chata konzultantky.

A ona.

„Já mám jiné zprávy,“ vzpomněl jsem si na rybářova slova a zapochyboval o všem a – právě tehdy jsem zahlédl záblesk nebo spíš zvláštní zatřepotání světla. A znovu. Žádný vysoký strom jsem poblíž záblesků sice nerozeznával a světlo se tetelilo v přesně opačném směru, než kterým ukazoval rybář a jímž jsem se prve pustil, ale řekl jsem si, že nemám na vybranou. Chvíli jsem ještě kličkoval v jiných zahrádkách, mezi novými chatkami – a světlo se přede mnou schovávalo a starostlivě si ode mě udržovalo stále tutéž vzdálenost, ale zanedlouho jsem stiskl kliku nízké kovové branky a rychlými kroky se blížil k chatičce s neklidně rozsvíceným oknem. Vtom se otevřely dveře a žlutý, nečekaně sytý půlkruh vykrojil dřevěnou terasu ze tmy přesně v okamžiku, kdy jsem stál u prvního schůdku. Jako bych byl očekáván. Konzultantka stála v té žluti jako vysoký nahrbený stín, z něhož vystupuje dokonale okrouhlá hlava s rozčepřenými prosvícenými vlasy. V obou ru-

kou držela velký černý list papíru. Do tváře jsem jí neviděl. V malé zahradě nerostl jediný strom, jenom pár keřů a živý plot.

„Co kdybyste se, mladý muži, na ten obraz konečně doopravdy podíval,“ řekla namísto pozdravu, ušklíbala se a prudkým pohybem mi přistrčila dřevořez až k nosu.

V tu chvíli mi do uší vtrhl tak silný šum a hukot padající vody, že jsem okamžitě ohluchl. Před mýma očima – až děsivě blízko – se do propasti řítíl bílý vodní sloup, který nikde nekončil a nikde nezačínal. Zpočátku jsem opravdu neviděl nic jiného než ohromující sněhobílý pahýl. Pozvolna jsem začal rozeznávat víc. Hřmot vody nepatrně zeslábl. Scénérie přede mnou jako by poodstoupila, zahlédl jsem holé skály a skály porostlé mechem a pokroucenými borovicemi a všiml si, že vodní sloup postupně, v nepatrných proměnách, promodrává a v hloubce, kde mizí, má tmavomodrou barvu. Tak temný odstín modři jsem nikdy předtím neviděl, pomyslel jsem si. Voda burácela z nepředstavitelné výšky a viděl jsem, že vodopád na jedné straně není, nesestává z ničeho a s každou novou vteřinou může docela ztichnout a beze stopy zmizet, propadnout se do země nebo do nebe, ale zároveň působí stálým a spolehlivým dojmem. Tak pevným, že skála, přes kterou se řítíl a jež ho v hloubi země polykala, vedle něho dočista změkla a zmatněla a jevila se mi jako přelud. Vodopád a jeho okolí byly takových proměn plné: nepřetržitý gejzír vodních kapek, vystřikující vzhůru z propasti, i nehybná těžká duha, která ho přeškrtovala, zdály se trvalejší než cokoli jiného. To proto jsem vodní tříšť a pěnu na dřevořezu předtím považoval za keř s bílými květy! Ach, mohl bych vším, co vidím kolem sebe, lehce projít skrz – pouze modrým vodopádem, vodním prachem a duhou ne! A hladká skála – na níž se v slunečních paprscích míchaly a tetelily žíly postranní vody, žíly v kameni a dlouhý stín vodopádu – připadala mi tak měkká,

že vrazit do ní ruku až po rameno by nepředstavovalo nejmenší obtíž...

Naráz hukot ustal a stín vodopádu se prolнул s jiným stínem. Třeštil jsem oči na siluetu konzultantky, která se přede mnou znovu objevila ve výseči žlutého světla. Tentokrát jsem na okamžik zahlédl její obličej. I ona měla, postřehl jsem, oči lesklé a vytřeštěné. Ale vzápětí – jako by se opanovala – se její tvář opět ponořila do tmy. Konzultantka se rychle obrátila, vstoupila do chatky a bez jediného slova rozloučení za sebou zavřela a zamkla dveře. A zhasla.

Propadl jsem se do naprosté tmy.

Noční vítr šramotil vysoko v dubových větvích.

Nehýbal jsem se z místa, dokud mi zimou nezačaly drkotat zuby.

Pořádně si zašoulal

Lesní adjunkt N., absolvent zelené univerzity v B., vyšel krátce před svítáním z ubytovny a zhluboka se nadechl. Jaro pokročilo, dny byly slunečné, ale noci a rána zůstávala studená. N. tohle období miloval. Zapálil si, stál. Šoulačka, na kterou se těšil celý týden, čekala a zjevovala se mu v tmavém oparu – nekonečná, ničím nerušená a plná hlasů, zvěře, nečekaných obrazů a zážitků.

K lesu to vzal přes rybníky. Všechno spalo. Když procházel posledními bytovkami, uvědomil si, že nezahlédl jediné rozsvícené okno. Těšilo ho, že je dnes první, že má náskok přede všemi obyvateli B., že vidí a slyší, co ostatní zaspí. Obloha se šedala a z hrází se ozýval první budníček, když s další zapálenou cigaretou uvažoval o tom, že si vybral dobré povolání a správné místo kde žít. Narovnal se, nadhodil pušku, která se mu pohupovala na rameni, a volně a neslyšně po zarostlé hrázi míjel hladiny dvou rybníků, nad nimiž se trhaly bílé chumly. Plotice ťukaly do hladiny, k budníčkům se přidávaly červenky, od lesa se ozvala kukačka.

Vtom do šípkových a trnkových převrhlin, které zarůstaly část jednoho z břehů, jako šípka zapadl sokol stěhovavý a vzápětí se odtamtud vytřepl bažantí kohout a s lomozem a kodrcáním vylétl tak vysoko, jak bažantí vzlétají jen o zimních honech. N. se zarazil. Něco tu nehrálo. Ten podivně vysoký bažantí let a také to, že sokol z šípků nevytahuje. Absolvent vyčkával. Pak se rozhodl, sevřel dvojku v dlani, natáhl oba kohoutky – a vyrazil k houštině. Šikovně se jí prosmýkl a...

... co spatřil, ho vlastně nepřekvapilo docela. Ta možnost mu předtím probleskla hlavou. I proto stál vmžiku proti výjevu, který se před

ním odkryl, s pažbou na líci. Uprostřed křovin, na travnatém ukrytém prostranství, svíral sokol v pařátech bažantí slepici a zobákem na ní pracoval. Slípka vydávala tenký úpěnlivý zvuk – podivný, napadlo N., jako myš. Jakmile dravec zahlédl střelce, vztekle zasyčel – jako husa, pomyslel si adjunkt – pustil slepici a roztáhl křídla k odletu. Odraz a... N. ale nezaváhal. Třeskla rána a zvrátila sokola zpátky do trávy.

N. šel k němu. Sokol žil – byl ale zasažen do krku, jeho tmavá hlava se hrůzostrašně kymácela ze strany na stranu a z rány tryskal tenký prudký pramínek krve a kropil bílo-černou hruď. Dravec vyhlížel jako zmuchlaný hadr skrz naskrz nacucaný krví – kdyby bez ustání neplácal obrovskými křídly a kdyby z toho krvavého hadru nesvítilo oko, soustředěně a chladně upřené na adjunkta. Vedle sokola pokorně dřepěla bažantí slepice a N. se zdálo, že nakonec vyvázla bez zranění, že sokol svou práci nejen nedokončil, ale ani pořádně nezačal. Také slepice na absolventa upírala oko, nehybně a chladně – jak zvláštní, ty dva pohledy se v ničem neliší, napadlo ho. Zmateně kmítal z jednoho oka na druhé. Vtom mu v koutku jeho vlastního oka nazelenale svítlo a adjunkt opodál spatřil obrovské hnízdo plné bažantích vajec. Ach, proto tedy slípka nenásledovala bažantího samce! Proto se bažant vyděsil a vzlétl do takové výšky! Adjunktem proběhla vlna dojetí i rozhořčení – ale na city, ukázalo se, nebyl pravý čas.

Dodělávající sokol bušil křídly o zem tak prudce, že to vypadalo, jako by kolem slípky tančil – ale stále nezhasínal, ba, jak se tak zběsile sunul po trávě, dospěl až k plnému hnízdu. Perutěmi zběsile tloukl do snůšky a rozrážel jedno vejce po druhém. Vaječný žloutek stříkal vzhůru, krev sokola tryskala dolů, a uprostřed gejzírů, které se mísily v lepkavou narůžovělou hmotu, vězelo dál kamenné oko. Lesní adjunkt N. ztratil všechnu trpělivost, zapomněl na myslivecká pravidla, zalíčil pušku na sokolí zornici a vy-

střelil podruhé. Jaká pošetilost! Sokolí hlava se, pravda, rozstříkla na všechny strany a dravec byl konečně mrtev, ale nejdrobnější broky – N. měl předvídavě nabito na pernatou – se odrazily od kamenů, které se válely pod trnkami, a z kropily lovcův obličej. Tvář adjunkta N. se rázem pokryla mnoha oděrkami, z nichž stékaly čůrky krve. Ještěže absolvent včas zavřel před sprškou obě oči – neštěstí mohlo být hotovo.

Nebyla to pěkná podívaná, N. ale bolest nevnímal a hleděl si bažantí slepice, která krčila hlavu k tělu a bázlivě pozorovala zkrvaveného zachránce. Adjunkt se k ní opatrně sklonil, jako by jí říkal, že už se není čeho bát, a chtěl ji oběma rukama zvednout ze země. V tu chvíli spatřil, co mu dosud unikalo. Slípka měla na opačné straně prsou stržené maso, v rudé ráně svítila bílá prsní kost a žebra a v dutině pod nimi se smršťovalo a povolovalo obnažené ptačí srdce! N. natočil slípku v jitřním jarním slunci tak, že paprsky prosvítily prsní dutinu, a uviděl, jak se drobné srdce svírá, jak bije s lehoučkým šplíchtotem, jak se zmítá a naráží na ostatní vnitřnosti. Jeho tvář strnula. Stružky krve na ní osychaly a leskly se. Vzápětí přiložil palec k slepičímu temeni a promáčkl lebeční skořápku – mozek se pod prstem vyřinul jako tučný světlezelený červ.

Okno bažantí slepice ale zůstávalo otevřené. Na okraji zornice rozkvétala drobná modrá kvítka, která absolvent N. poznával, ale nemohl si vzpomenout, kde je jenom viděl. Plátky kvítků kroužily, jako by je nesl vír – ale ne vodní, a ne rychlý, nesnesitelně pomalý vír zelené táhnoucí se tekutiny, která připomínala těsto. Trochu páchla, zdálo se mu. Znal ten zápach a hned si vzpomněl: byl to pach kuchyňského prkénka ze staré kuchyně jeho dětství. Vtom ho obstoupily šťavnaté mastné stěny, plné tetelících se červených skvrn, které jako by planuly v horkém vzduchu. Vír se rozmotal

a zelené těsto do stěn začalo vtékat. Spíš by se dalo říct, že se do nich včleňovalo, než vtékalo, tak byl ten pohyb pomalý – téměř stál. N. se lepil. A až pak, až po tom, co ucítil, že se lepí, si uvědomil, že vězí v zeleném těstě až po krk. Stál, neposunoval se a cítil, že mu do krku vtéká těsto, ale bylo to jiné těsto nežli to, které ho obklopovalo, řidší a bílé. Pil bílou kaši, kterou ze sebe ze všech stran vytlačovalo zelené těsto. Všechny bílé prameny mířily do absolutových úst! Adjunkt polykal, chlemtal bílou hustou tekutinu a pomalu, pomalu se posunoval mezi stěnami, na nichž bublaly a syčely horké šťávy. Pil a pil, tak dlouho, až s hrůzou ucítil, jak se mu na tváři, jeden za druhým, protrhávají drobné otvory, z nichž bílá kaše vychází přesně tak, jako vystupuje maso ze starého ko-
vem zapáchajícího mlýnku...

Když se probрал na hrázi rybníka, první, co uviděl, bylo vycházející velké slunce. Kolem něho panovalo ticho, které nevyrušoval rovnoměrný ševl trávy, hlazené lehkým větrem, který se tu proháněl v mělkých vlnách od západu na východ. N. vstal, pečlivě si otřel obě ruce, zkontroloval pušku, zvedl ze země mrtvého sokola a vrátil se na ubytovnu. Byla neděle a teprve půl osmé.

Jazyková poradna na Zelený čtvrtek

Dějiny slov nelze odtrhovati od dějin věcí.

VLADIMÍR ŠMILAUER

V kočičkách u řeky čekal rybář a proud. A ranní vítr kolem nich nesl červenou pramici, naloženou něčím, co rybář nemohl dobře rozeznat. Nutrie s mláďaty hospodařila mezi pokroucenými škumpami, které se drze uchytily mezi vrbičkami. Zvon z nedaleké suburbie zvonil jako o život, ale nikdo na jeho volání ani nezdvihl obočí. Kvetl planý tulipán. A supermarkety byly nacpané francouzskými ředkvičkami.

Tady na břehu, mezi proutky, mladými kopřivami, podezřelými chřesty a divokým tulipánem, jsem rozložil svou skromnou jazykovou poradnu. Tak jako každý všední den. Dnes ale máme Zelený čtvrtek – to bude řežba! A taky že jo. Telefon ve vrbičkách rachtal od samého rána. Jako ten kostelní zvon. Já ovšem své povinnosti nezanedbávám. Napil jsem se odvaru z libečku, který jsem si svařil v noci, a...

„Dobré ráno. Jazyková poradna k vašim službám.“

„Dobrý den, to jsem rád, že to berete. Poradil byste mi, prosím, jak správně skloňovat slovo proutek? Řekl jsem si, že se pokusím uplést velikonoční pomlázku, ale nevím, jak o ní před dětmi správně hovořit. A taky žena se ptá.“

„To je velice snadné. Děkuji za zavolání. Dětem je potřeba říkat pravdu. Proutek, bez proutku, k zelenému proutečku, koho co prut, pátým pádem můžete volat: vrbovej zelenej proutku!!!!, vo

kom vo čem vo prutu, vo proutku, vohebnym proutečku, všecko dovoleno, s kým? no přece s proutkem, s proutečkem, tlustým i tenkým. Přejete si i plurál?“

„Prosím?“

„Jestli chcete také množné číslo?“

„Ano, ano. Potřebuji totiž, jak jsem říkal, celou pomlázku.“

„Pište si. Kdo co proutci, proutků, proutkům, proutci, vy proutci červený!, o proutkách je lépe mlčet, s jalovýma proutkama proutkař třese od rána!“

„Děkuju mockrát a pěkné svátky.“

Sotva jsem tatínka s pomlázkou spláchnul libečkovým čajem, telefon hrkal zas.

„Říční jazyková poradna, dobré ráno. S čím vám mohu pomoci?“

„Dobré ráno. U aparátu Jůzová, osmdesát let. Omlouvám se, že vyrušuji. Mohl byste mi, prosím, sdělit, co to je ‚mazec‘? Znamená to něco? Já se domnívám, že nikoliv. Péťa – vnuk, abyste rozuměl – takto nazývá můj velikonoční mazanec! A mě, s prominutím, rozčiluje, že ten hoch nemluví správně česky. Ale on si to nedá, moula, vymluvit! Proto vás obtěžuji. Je to hrůza, jak česká řeč upadá.“

„Dobré ráno, paní Jůzová. Dovolíte mi doplňující otázku? Nena-zývá Péťa váš mazanec někdy také ‚faktmazec‘?“

„Nazývá. Jak to víte?“

„A – s dovolením – neřekl vám váš vnuk, že jste ‚hlásila‘, že letos mazanec ‚nedáte‘, ale nakonec jste ho ‚dala‘ – a je to ‚faktmazec‘?“

„Vy jste – s prominutím – úplný jasnovidec.“

„Pouze letité zkušenosti. Předpokládám, že mu chutná?“

„Komu?“

„Vašemu Pětovi.“

„Myslíte mazanec? A jak! Zadělávám na třetí!“

„Takže vám mohu poradit jedině: upečte i čtvrtý, aby vnuk měl po celé Velikonoce plná ústa a mluvil co možná nejméně. A věřte mi, Péta vás má rád. Hezké svátky.“

„Aa... to je všechno?“

„Úplně. Na shledanou.“

Na řeku se hlučně snesl pár zamilovaných labutí. Malé nutrie přestaly údivem žvýkat a rybář v kočíčkách poposedl. Skládka na opačném břehu jako by se zazelenala ještě víc. Někdy je zapotřebí, věřte mi, tazatele maličko krotit. Především proto, aby se dostalo na ostatní. V případě paní Jůzové jsem ale udělal chybu. Kdybych s tou roztomilou stařenkou hovořil o něco déle, možná bych si ušetřil hovor, který následoval. Už podle podivného klapotu, kterým se telefon ozýval, jsem mohl tušit něco neblahého.

„Dobrý den. Jazyková poradna ve vrbičkách. Přejete si, prosím?“

Na druhé straně jsem slyšel dýchání a popotahování, nakonec se tam někdo vysmrkal.

„Tady pobřežní jazyková poradna. Přejete si, prosím?“ opakoval jsem.

„Vy mi musíte... dobrý den... poradit! Já jsem na vyloženým dně, úplným... absolutně netuším, co mám dělat. Nebo teda tuším, vlastně vim, ale nevím... proto volám... prosím vás...“

„Dobrý den. Mluvíte s jazykovou poradnou. Myslíte, že vám ve vaší situaci opravdu mohu být co platný?“

„Tak jestli ne... tak... to je konec...“

„A máte nějakou otázku, která se týká českého jazyka?“

„Jo... nahráváte to?“

„Můžete být naprosto klidná. Naše jazyková poradna podléhá zpovědnímu tajemství.“

„Tak to jo, to jste mě uklidnil. Teď už jsem klidnější... A... nejste nějaký křesťanský todle...?“

„Co přesně myslíte?“

„No... křesťani... jako jestli nejste moc přísný, nebo tak něco...“

„Vůbec.“

„Tak... já bych potřebovala vědět, jestli se správně říká prohnala mu ‚kulku palicí‘, nebo ‚palicí kulku‘, anebo ‚kulkou palicí‘? Anebo ‚palici kulkou‘?“

„Aha. No... obávám se, že všechny možnosti, které jste vyjmenovala, jsou správné.“

„Jako fakt? Vopravdu? To snad ani není možný!“

„Všechno správně, věřte mi. V případě použití slovesa ‚prohnat‘ lze lehce prohánět menší těleso mnohem větším, jako je například možné ‚kulku vystřelit do palice‘. Anebo můžeme způsobit proniknutí něčeho něčím, třeba ‚prohnat palici kulkou‘.“

„Všecko správně? Aspoň jednou jedinkrát v životě nemám smůlu. Tak tohle si ten jidáš za klobouk nedá!“

„Pardon?“

„Jidáš jeden zrádnej a s nim ta jeho frajle jidášská!“

„Nerozumím přesně. Ale napadá mě, zda by nebylo vzhledem k blížícím se velikonočním svátkům a zradě Jidáše Iškariotského vhodnější prohánět kupříkladu ‚hřebík dlaní, dlaní hřebík, hřebíkem dlaň či ‚dlaň hřebíkem‘. Případně ‚kotník hřebem, hřebem kotník, kotníkem hřeb, hřeb kotníkem‘?“

„Já mluvím vo tom svym jidášovi, syčákovi jednom proradnym, co neví, kam všude by ho strčil – a ne vo tom druhym!“

„Aha... jistě...“ koktal jsem. „V každém případě platí, že můžete bez obav používat všechny varianty.“

„Hrozně moc vám děkuju... strašně, vopravdu. Použiju všechny čtyry, to vám slibuju... křivák jeden křivá...“

„Na shledanou.“

„Děkuju vám. Jste tak hrozně hodnej. Jsem vám strašně vděčná. Děkuju... fakt...“

„Na shledanou.“

Zavěsila.

Potřeboval jsem přestávku.

Vypil jsem libeček, který jsem měl na celý den, zapálil si cigaretu a zíral na řeku. Potom se mi udělalo špatně od žaludku, pak to zas přešlo a dostal jsem hlad. Vybalil jsem nádivku, ukousl si a zabalil ji zpátky do ubrousku. S plnou pusou česnekové nádivky jsem vykouřil druhou cigaretu. Mezitím dvakrát zahrčel telefon, ale nezvedl jsem ho. Do toho se spustil déšť. Protějšší břeh se rozsvítil jasnou zelenou barvou, jako by byl potažený řeřichou, co právě vykoukla z hlíny. Půl oblohy se zatáhlo a zvedl se z ní vítr a bičoval řeku tím deštěm. Ale bylo to spíš takové šolíchání, hra - větřík a deštíček, mrhnutí a sprchování. Rybář si něco spravoval mezi modrozelenými čarami vrbových větví, přepršky a paprsků, které dál padaly a křížovaly se na světlé pŕlce. A tak jsem i já srovnal plech na stříšce poradny a kdovíproč se pokusil napodobit zpěv konipasa, co se chvíli motal kolem poradny a vypadal, jako by si něco důležitého rozmýšlel. A zrovna, když jsem vystřelil pro otevřený slovník, zapomenutý u kopřiv, do kterého trochu napršelo, zavrzal telefon.

„Dobrý den. Jazyková poradna, na kterou mrholí. S čím vám mohu pomoci?“

„Tady Martin. Příjmením Martin, aby nedošlo k omylu. Dobrý den. Chtěl bych se zeptat, jaký je původ slova ‚roucho‘. A pokud by vám to nevadilo, nemám moc času. Jak bych to řekl - prostě to dost spěchá. Víte to?“

„Nevím, pane Martine,“ řekl jsem, „musím se podívat do slovníků.“

„A na jak dlouho to – s dovolením – odhadujete?“

„Vzhledem k tomu, že se domnívám, že původ slova ‚roucho‘ bude spíše nejasný, na pět až deset minut.“

„To by šlo,“ ozvalo se po kratičké pauze.

„Dobře,“ odpověděl jsem, „tak tedy chvilku, prosím.“

Položil jsem telefon a díval se z okna. Pořád mrholilo. Hladina řeky se podobala zelenému sklu. Zdálo se mi, jako by o ni, blíž k opačnému břehu, škrtl ledňáček – ale byla to nejspíš jen jedna z barevných skvrn, které putovaly v deštivém slunci. Popadl jsem osychající slovník a chvilku šustil stránkami nad telefonem a pak jím třásl ze strany na stranu, jako bych chtěl z jeho stránek vyklepat schované peníze.

„Haló, jste tam?“ ohlásil jsem se přesně po pěti minutách.

„Ano. Tak co? Máte?“

„Jak jsem říkal, původ slova je naprosto nejasný. Samé domněnky. Buď to celé nějak podivně souvisí s bohatými nevěstami a lodními náklady, které se dopravují – čili ‚ruší‘ – přes moře, aby si nevěsty měly co vzít pod svatební šaty. Taková spodnička z námořnického dovozu. Anebo slovo pochází od ‚rubáše‘, plátna na mrtvoly. Což zase souvisí s rubem a lícem – kdysi se totiž, pane Martine, těla narozených zamotávala do neobrácených látek a těla zemřelých se balila do látek obrácených naruby. Lidský život byl jen jediné otočení plátna ze strany na stranu, a hotovo. Občas se, jak víme, našel někdo, kdo to plátýnko stihl obrátit ještě jednou nazpět.“

Třetí možnost je ta, že slovo pochází z arabštiny, a to od bájného ptáka Rucha, k jehož pařátu se podle neméně bájně Šáhrázád čili Šeherezády připoutal námořník Sindibád – a to bílou látkou, z níž byl umotán jeho turban. Od ‚Rucha‘ k ‚rouchu‘! Tak jako od ucha k uchu!! To byl vtip. Jaký je původ ptačího jména ‚Ruch‘, netuší ovšem nikdo. V tomto případě nemáme k dispozici dokonce ani

domněnky. Čtvrtá – a poslední – teorie o původu slova ‚roucho‘ se nese, s prominutím, ve zcela pohádkovém duchu a uvádí ji pouze jediný badatel. Chcete ji slyšet?“

Na druhém konci telefonu panovalo ticho. Kdy přesně se rozhostilo, bylo jasné úplně stejně jako původ slova ‚roucho‘.

„Haló?“ řekl jsem pro jistotu a volnou rukou vrátil suchý slovník na poličku.

A hledme, nad zelenou jazykovou poradnou už zase svítilo slunce a párek labutí se pletl rybáři do chytání. Plim!

U Ignáce

Sloupové průčelí kostela stojí ve složitých sálajících stínech a nezajímá se o nic z okolí. Dokonce, pozoruju, ani o samotný kostel, kterému říkám „lůžkový“, protože sousedí s nemocnicí. Ta otevřená předsíň, kvůli které slunce vychází nad parkové náměstí, slibuje tolik, že když si do ní sednu, jsem vždycky jenom zklamaný a vůbec nic tady neprožiju. Bolí mě hlava na ozářených schodech. Na lůžkový kostel, jeho postranní oltáře a skryté boční lavice skoro nikdy nevzpomínám, zato když jsem uvnitř s řeholnicemi a zdravotními sestrami, nevím, co dřív, dívám se a všemu vymýšlím jména a mám veselou náladu. Tam venku za kostelními dveřmi stíny pálí a balustráda z výšky šikmo bodá do zdi nemocnice.

Rozestlané postele nejsou v přítmí hned patrné, ale nakonec jich vždycky rozeznám dvanáct třináct. I dnes je loď plná. Sestřička staví k oltářům barevné plastové kýble plné vody a pak se několikrát vrací a obchází s tulipány, kyticemi eustom a gabalínek, tlustými svazky statice a malých karafiátů, které vážně rozebírá a aranžuje. V kostele jsou pořád čerstvé řezané květiny, je to až nápadné – rád si je prohlížím a někdy fotografuju, nejraději se ale dívám na to chystání. Ostatní sestřičky a sestry mají co dělat u lůžek. Tři řádové sestry v šedých šatech bez zástěr čistí něco na ochoze, kam není dobře vidět; jejich domlouvání a smích slyší ale celý kostel. Vpravo vzadu se zpovídá ve dvou zpovědnících, svítí tam červené nápisy a červené svíčky.

Jedna moje studentka sem před půl rokem po hrozně scéně odešla rovnou ze semináře, který jsem vedl. „V pláči přímo z učebny,“ jak jsem později zaslechl od kolegy. Už tady neleží. Ale já si zvykl a mají mě tu myslím docela rádi – tak chodím dál, i když tu nemám

nikoho svého. Některé sestry si na mě pamatují. Nové mě už někdy předtím viděly a usmívají se, když vcházím. Nevím, jestli si to řekly, jestli všechny vědí, co se stalo a co všechno jsem tu prožil, ale zdá se mi, že ano. Alespoň něco z té historie. A takhle je to pro mě v lůžkovém kostele se vším – cítím, že i čerstvé tulipány a jejich dnešní vůně vědí o mně a té mojí studentce *alespoň něco*. I proto se do lůžkového kostela vracím několikrát týdně.

Jeptišky a sestřičky se přátelí. Možná se někdy vídají po práci – nikdy jsem se nezeptal, i když na to myslím při každé návštěvě. V jednom kuse si špitají, vyprávějí, všelijak se zdraví, bez ustání vědí jedna o druhé. Dívám se, jak se navzájem upravují, srovnávají si něco na stejnokrojích, obírají se, jedna druhé rovná prameny vlasů pod čepec nebo řádový závoj. Nalevo v zadních lavicích, vedle vchodu do uměle osvětlené grotty, sedí dvě sestřičky a drží se za ruce. Ano, stává se, jak vím, že v lavici za tichého hovoru jedna druhé položí obě nohy do klína.

„Ráda vás vidím. Máte se?“

„Děkuju. Moc dobře. Jsem rád, že jste ve službě. Máme na sebe štěstí.“

„Na nástěnce jsou nové inzeráty. Spousta. I nějaké knihy. To vás bude zajímat.“

„Děkuju. Přijdu se pak rozloučit.“

Čtu inzeráty, pár si jich fotím na telefon.

„UBYTOVÁNÍ v Praze PRO VĚŘÍCÍ STUDENTKY. Každý den 8–14 h.“

„Nabízím barometr ve tvaru kormidelnického kola, kulatý, menší, dřevěný.“

„Dvojice starších lidí hledá byt. Spěchá. Hledáme naléhavě pronájem 1 místnosti + pomoc s domácností. Muž 58, žena 54. Nenároční, obyčejní lidé.“

„Nabízím napínavou zachovalou dobrodružnou knihu pro mládež: Karel May: DUCH LLANA ESTACADA. Za 50 Kč. Vyd. sndk, Praha 1966, v edici kod = Knihy odvahy a dobrodružství, 2. vydání v sndk, váz., A5, 168 stran. Ilustroval Zdeněk Burian (čb). Telefonujte večer, do 20 h.“

„Prodám persiánový kožich. Dámský – dlouhý – černý. Ze 40. let = poškozený! Na nižší starší paní. Jen za 50 Kč. Nutno si sami odvézt. Tf až večer.“

Potom se jdu podívat na naše místo. Pokaždé tam jdu. Stojím nad tím kusem pozlaceného kovu, který na mramorovém dřívku falešného sloupu drží tak zlehka, jako upuštěný. Kovový fantastický list, který nenáležel žádné skutečné rostlině nebo stromu, je rozložitý a zpola stočený, jako by byl povadlý. Šedočervený mramor s červeným žilkováním ho jenom na chvíli zadržel a on vzápětí spadne dál. Když říkám, že ten zlatý list je rozložitý, není to ono. Mnohem spíš působí zvětšeně. Myslím, že sochař měl za předlohu docela malé listy dvou různých dřevin – mahonu a hlohu –, které zkombinoval. A zvětšil. Vždycky mám chuť na něj sahat. Někdy to dělám, někdy ne – podle toho.

Dnes stojím na našem místě o něco déle než minule.

Jako z jiného století. Jako z jiného století se ozve děsné ptačí hvízdání. „Jako z jiného století,“ opakuju si, když se za toho skřípotu proplétám mezi lůžky. Hnízdí tam, napadá mě okamžitě. Rychle vycházím z lůžkového kostela, schody průčelí skoro seběhnu a zastavím se až v parku. Myslím, že to byl špaček, protože pořád měnil zpěv – hlasitý tak, jako by zpíval mezi kostelními lavicemi. Jsem si už jistý tím hnízdem; dokonce se mi zdá, že jsem při odchodu koutkem oka zahlédl v dolním rohu jedné lavice smetí, mžitky a asi i bílé cákance, bordel, prozrazující hnízdění. Nerozloučil jsem se, pomyslím si na lavičce.

„Ty seš nasraná a já jsem z tebe rozesranej.“

„Já jsem nasraná, protože mě sereš. Seš k hovnu. Jdi do prdele.“

„Bůh je s námi, Bůh je rád, že jsme spolu. Překonali jsme to s jeho pomocí. Ty se rouháš!“

„Ať! Seš k hovnu. Jdi do prdele.“

„Ty se rouháš! Nepřidávám si už rok, změnil jsem se, vždyť víš, že si nepřidávám už rok.“

„Na to ti seru. Zase chlastáš, no!“

„Seš zlá, já to cejtim, jak seš zlá. A já tím trpím, jsem z toho rozesranej. To pivečko, to mi vyčítáš! To je pro radost. Pro nic jinýho. Rok si nepřidávám. Víš, co to znamená?“

„Nedělej na mě tydle hadí voči.“

Kouřím a dívám se, jak pár, který se zastavil u vedlejší lavičky, odchází a dál se – už beze slov – strašně hádá. Mohutný červený javor se perlí ve vzduchu. Na trávníku dnes kupodivu nikdo nesedí.

Sen o vlastním pohřbu

Dům v J., kam mě Valentýna spěšně a mlčky zavedla (do města jsem dorazil až před půlnocí a o dva dny později, než bylo domluveno, a způsobil jí tak několik pracovních a rodinných nesnází), stál na náměstí. Vedle svatojakubského kostela, téměř naproti kašně, u které mě čekala a chladně přivítala.

„Tohle je zaručeně nejlepší místo ve městě,“ usmál jsem se na renesanční dům a Valentýnu, když jsme procházeli podloubím.

„Myslíte?“ odpověděla, jako by porušovala velmi přísný slib mlčení.

„Ještě jednou se vám, Valentýno, omlouvám, opravdu mě to mrzí,“ řekl jsem přehnaně zkroušeně a zastavil se.

„To se může stát každému,“ šla dál a neotočila se. „Dům je hezký, jeden z nejstarších v J., ale rezidenční pokoj vás možná zklame. Zrekonstruovali ho, ale působí bohužel trochu neosobně. Ale nějak se, doufám, zabydlíte. Navíc – abych vás také něčím překvapila – každou středu a čtvrtek odpoledne se v sousedních klubovných scházejí kroužky malých švadlenek a krejčíků. Nebudou vás rušit – ale máte s nimi společnou toaletu a kuchyňku.“

„Malých švadlenek a krejčíků?“ zopakoval jsem po ní.

„Ano,“ obrátila se ke mně. „Kroužky šití a vyšívání. U nás ve městě jsou ohromně populární, protože je vedou dvě báječné krejčovské, které v J. každý zná. Chodí tam dokonce i pár chlapců, však uvidíte, seznámíte se.“

Poslední větu Valentýna pronesla tak nějak radostně, rozjařeně, jako by ji myšlenky na pomstu za můj dvakrát opožděný příjezd neopustily docela.

Stál jsem za ní ve stínu a nic neřekl, i když jsem se několikrát nadechl.

Zatímco odemykala vyřezávané domovní dveře a mlčky mi ukazovala, kterým klíčem, myslel jsem na hejno malých švadlenek a krejčíků vedle pokoje, kde budu několik dní spát. Na společnou kuchyňku a záchod. V mých představách se okamžitě jednalo o nespočetné a hlučné hejno trpaslíčků s jehlami a špendlíky v rukou, hemžící se kolem dvou usměvavých bělovlasých Sněhurek. Umínil jsem si, že co nejrychleji zjistím přesný čas konání kroužků a v jejich čase nikdy nebudu doma.

Prošli jsme průjezdem a dvorem, vystoupali do schodů. Valentýna odemkla další dvoje dveře a dvakrát beze slova pozvedla klíč do výšky, abych si zapamatoval, kterým z nich zrovna otevírá. Všiml jsem si, že klíče nejsou stejné, ačkoli jsou si velice podobné. Potom jsme vešli do prostorné prázdné haly, z níž vedly dveře do mého pokoje.

„Nezamyká se,“ prohlásila Valentýna a rázně otevřela dveře.

„Nezamyká se?“ zopakoval jsem po ní s navlas stejnou udivenou melodií jako otázku před chvilkou. Ta podobnost, s níž jsem vyslovil dvě otázky krátce po sobě, mi v tom okamžiku, příznám se, připadala trapná.

Pokoj byl sterilní a mimořádně ošklivý.

O jeho neútulnosti už nepadlo ani slovo.

Ani o tom, proč jej nelze uzamknout.

Ve váze na stole stály tři čerstvé gerbery. Pod nimi ležel nový sešit, přes který byla položena pečlivě ořezaná tužka.

„To je od vás?“ zeptal jsem se.

„Ano,“ odpověděla.

„Je to tady moc fajn,“ řekl jsem. „Myslím, že už bydlím.“

„V kolik hodin vás mám zítra vyzvednout?“

„Až večer, před setměním.“

„Až večer? Myslela jsem si, Petře, že do koleje půjdeme hned ráno, když máte s prací zpoždění a tak málo času.“

„Chtěl bych být v koleji večer, za soumraku a potom také za tmy. A dlouho. A úplně sám. Myslíte, Valentýno, že to půjde?“ rozhodl jsem se, že můj pozdní příjezd je přesně od této chvíle omluven dostatečně a že si půjdu za svým.

Valentýna se na mě zkoumavě zadívala.

„Mám zkrátka takový plán,“ dodal jsem do ticha.

„Musím jít, teď hned, je pozdě,“ řekla tak, jako bych předtím prohlásil něco příliš troufalého.

„Vyzvednete mě zítra?“ zeptal jsem se.

„Budu v osm večer u kašny,“ řekla.

„Dobrou noc, Valentýno,“ řekl jsem.

„Na shledanou,“ odpověděla a zmizela ze schodů.

„A děkuju za to zátiší s gerberami,“ naklonil jsem přes zábradlí.

Ale neslyšel jsem už nic, ani kroky.

Zavřel jsem dveře a rozhlédl se. Předstíň byla přečpaná dveřmi a na dvou z nich visely nápisy „Valerie“ a „eva“. „Sousední klubovny a báječné krejčové, které v J. každý zná“, jak tu horu nepříjemností před chvílí pojmenovala Valentýna. Chvilku jsem zkoumal hodiny konání, které byly vypsány pod nápisy, a potom otevřel dveře „eva“. Rozsvítil jsem. Zářivky na stropě zadrnkaly a mě oslepil pohled do nevelké místnosti, v níž se nacházelo šest nebo sedm bílých šicích strojů. Jejich tlusté, lesklé, dokonale bílé oblouky hluboce spaly a ze spánku vydechovaly do prostoru tolik bělosti, že pohled na ně byl po chvilce nesnesitelný. Ještě štěstí, že všude kolem nich stály a visely poličky a police nacpané různobarevnými krejčovskými potřebami. Zastavil jsem se u nich na chvíli a prohlédl si především jeden bohatý vzorník silných nití, v němž bylo nejméně pět

odstínů červené. Oči se uklidňovaly. Z role jsem odvinul cíp bílého plátna a prozkoumal jeho pevnost. Na jedné z polic stálo alespoň padesát ježatých jehelníčků. Přešel jsem opatrně dlaní po všech padesáti najednou – a přesně v tom okamžiku ucítil únavu z celého dne, z krkolomného příjezdu do J. a všech tísnivých okolností, které ho provázely. Nechal jsem dílnu dílnou, nedopohlédnutou ji prudce zhasl – a odešel spát.

Do jezuitské koleje jsme vstoupili před devátou. Co nejšetrněji jsem Valentýnu požádal, aby mi o koleji neříkala vůbec nic. Žádné dějiny, žádné plány. Nic o probíhající rekonstrukci. Výklad mi poskytne později. Něco málo jsem si nastudoval, řekl jsem, abych ji nepřekvapoval příliš a snadněji dosáhl cíle. Několikrát jsem zdůraznil, že později budu za podrobný výklad vděčný.

Stáli jsme v jedné z tisíce prázdných rozlehlých místností, pozorovali omítku dramaticky se odlupující z klenutého stropu a mluvili o něčem, co se netýkalo ničeho z toho, na co jsme v té chvíli mysleli a na čem nám v tu chvíli záleželo.

Slunce se pomalu vytrácelo z ochozu nádvoří za okny.

„Nebojte se o mě,“ řekl jsem několikrát bez návaznosti na předchozí hovor.

Ale Valentýna nerozuměla, stavěla se, že nerozumí, a začala mi zaníceně vykládat o nějakém kopci za J., kam bych měl rozhodně zajít.

Nechtěla mě v koleji nechat samotného.

Včera ji moje přání překvapilo, to jistě, ale zdálo se mi, že je přijala.

Přes noc si věc zřejmě rozmyslela. Nebo se s někým radila.

Po půl hodině – stmívalo se a v komplexu koleje šero postupovalo velmi rychle – se naše situace ozřejmila.

Procházeli jsme pomalu a bez jediného slova patry, chodbami, sály a místnostmi jezuitské koleje, ale nevnímali je – já se nemohl dočkat, až Valentýna odejde, ona vyhlížela vhodnou příležitost, jak mi oznámit, že odejdeme spolu. Nemluvili jsme. Povšiml jsem si, že vždycky, když se ocitneme na nádvoří, abychom vstoupili do jiné části budovy, vyrušíme poštolku, která hnízdí ve vrcholu okapové roury zarostlé břečtanem. Její neustálé vylétávání z hnízda, pravděpodobně plného vajíček, se v pravidelných intervalech rozléhalo nádvořím, budova ho nesla a odrážela, pokaždé naprosto stejně. Ten dlouhý stoupavý zvuk a jeho echo se skládaly z plácnutí křídel, zašustění břečtanu a klepnutí o plech okapu. Dlouhá, pořád stejná otázka. Poštolka pouze vylétávala. Ani jednou jsem ji nezahlédl, jak se do hnízda navrácí. Když jsme se ocitli v kolejní jídelně, již si ruská vojenská posádka, která v koleji dlouhá léta sídlila, upravila a vyzdobila barevnými nástěnnými malbami a ozdobnými povely, a nahlédli do vedlejšího, také malovaného, armádního kina se zbytky sedaček a roztrženým plátnem, a já i tady – v tom vděčném prostoru, jak jsem si pomyslel – odmítl Valentýnin výklad, došla mé průvodkyni trpělivost a rázně prohlásila:

„Samotného vás tu, Petře, nenechám. Je to bohužel zakázáno.“

„Zakázáno?“

„Ano.“

„Takže tu vůbec nebudu sám? Ani teď, ani jindy?“

„Ne. Je mi líto.“

„Aha.“

„Spolu tu samozřejmě můžeme být, kdykoli se vám zachce. Všechno vám – i když o to, jak vidím, nestojíte – ráda ukážu a vysvětlím.“

„Vždyť jsem vám, Valentýno, řekl, že o informace od vás stojím. Jenom ne teď hned. Věci mají své pořadí.“

„Je mi líto.“

„A kdo to zakázal?“

„Já.“

„Vy?“

Z posádkového kina jsme sestupovali na šeré nádvoří a nepřirozeně chvatným krokem kráčeli k jeho středu, kde se nacházela studna, jejíž roubení bylo rozebrané a zřejmě uložené někde ve vnitřních prostorách. To, k čemu jsme došli, byl prostě malý otvor v široké dlažbě, který ještě před chvilkou působil jako mělká černá jamka. Ani jeden z nás už nepromluvil. Valentýna se ke mně v jistém okamžiku otočila bokem a jako by se zarazila a chystala se mlčení prolomit. Ale nakonec nezpomalila a beze slova přešla těsně kolem studny neměnným rychlým krokem. Mně její gesto zprvu připadalo také jako pokyn, a tak jsem se u studničního okraje zastavil a podíval se dolů. Studna byla užší, než jsem očekával, a černou, lesknoucí se hladinu jsem spatřil až po chvílce soustředěného ostření – v takové se nacházela hloubce. Stěny studničního tunelu byly, povšiml jsem si, hladké, bez výstupků, jakoby ohlazené a nerostl na nich – jak to ve starých studnách, domnívám se, bývá – žádný mech ani rostliny. Shýbnul jsem se pro kamínek a hodil ho krátkým obloučkem do otvoru. Ale kamínek někde uprostřed ťuknul o stěnu a jako by do vody vůbec nedopadl. Žádné šplouchnutí se neozvalo. Zkusil jsem to ještě dvakrát nebo třikrát, ale pokaždé to dopadlo podobně. Až když jsem kamínek podržel přímo nad středem otvoru a křehce ho vypustil z ruky, proletěl celým tunelem studny a ke mně dolehlo šplíchnutí. Doba mezi vypuštěním kamene z dlaně a zvukem vody se mi zdála podivuhodně dlouhá a rozhodl jsem se ji odpočítat. Očima jsem vybíral kámen vhodné velikosti.

Vtom poštolka prudce vylétla z hnízda.

Kolejním nádvořím se studnou uprostřed se rozlehl a trval složitý a krásný zvuk poštolčího vytřepnutí.

Ani nyní se do hnízda nevrátila.

A nové vylétnutí mi už nebylo dopřáno.

V noci po nevydařené návštěvě koleje, poslední noci v J., protože hned ráno jsem odjel a do města se už nevrátil, se mi zdál dlouhý sen, který jsem si s podivuhodnou jasností po probuzení pamatoval. Nežli jsem vyrazil na nádraží – vlak vyjížděl už před pátou, a tudíž jsem neměl času nazbyt –, jsem ho dokázal téměř celý s naprostou přesností zapsat.

Jedu na pohřeb. Balení, chystání. Sedím v autobusu, který směřuje do menšího města, možná J., ale možná taky T. nebo V. Za jízdy mi postupně dochází – přesně si vzpomínám, že proces „docházení“ začal v nějaké klesající zatáčce, kolem které stály domky –, že jsem si zapomněl černý oblek. Leknu se. Zprvu tomu ani nevěřím, ale pozvolna získávám jistotu, že jsem oblek nezabavil. Nevěřičně přemítám, jak se mi taková nehoda mohla přihodit, vždyť ten oblek nosím tak rád, vím přece, že mi padne a sluší a že ho lidé vždycky obdivují. Tolik jsem se těšil, že na pohřeb půjdu právě v tomto obleku a že budu vypadat dobře. Vzápětí si připomínám, že mám k černému obleku různé doplňky – když sen nyní zapisuji, připadá mi, že v autobusu jsem především myslel na tmavofialové šle a kapesníček stejné barvy, ale nejsem si jistý – a že i ty jsem zapomněl doma. Je mi to líto a nemohu myšlenku na zapomenutý oblek a fialové kšandy rozptýlit. Potom se trochu uklidňuji a umiňuji si, že hned zítra ráno, v den pohřbu, si koupím černou košili a černou (možná tmavofialovou, zapomněl jsem) kravatu. Pomyslím okamžitě také na to, zda si to mohu dovolit. Mohu, rozhoduji se ve snu. I teď při zápisu si s mírnou radostí při-

pomínám, že se moje hmotné podmínky za posledních několik let opravdu zlepšily. A už před sebou jako živé vidím dveře pěkného obchodu s košilemi a kravatami, na nichž visí karta s otevírací dobou. Zatrne mi, zda budou mít zítra brzy ráno – v den obřadu – otevřeno. Budou, ujišťuji se a dodávám si ve snu naděje. Po výstupu z autobusu na nádraží v T. nebo v J. nebo V. procházím halou, která spíš než nádražní připomíná letištní. V tom okamžiku – mezi ostatními vystupujícími pasažéry – si uvědomím, že nevím, že si nemohu vzpomenout, komu jedu na pohřeb, kdo že to umřel. A hned – což je opravdu pozoruhodné, uvažoval jsem ve snu a uvažuji také teď při zápisu – tuto pochybu vyjádřím nahlas. Komusi z vystupujících, kteří se nacházejí okolo mne, si bez okolků postesknou, že je to se mnou už hrozné (asi mám na mysli především věk; teď při zápisu nevím přesně), že si nemohu vzpomenout (myslím, že jsem si ve snu sám pro sebe řekl „ani za nic si nemohu vzpomenout“, nebo dokonce „ani za svět si nemohu vzpomenout“, ačkoli nevím a nedokážu se rozhodnout; formulace „ani za svět“ se mi ale jeví jako krajně podezřelá, ačkoli působivá), kdo zemřel a komu jedu na pohřeb. A nečekám na odpověď, ale vzápětí ještě hlasitěji prohlašuji, že už jsem si vzpomněl, že pohřeb má přece Vráta F. Hlásím to vítězně a na celé kolo. Zároveň ale ve snu „okamžitě“ vím, že Vráta F. pohřeb nemá, že to říkám jenom proto, aby se všem zdálo, že jsem si na zemřelého vzpomněl a nejsem na tom zle. Ovšem s naprostou jistotou v tu chvíli vím, že zemřel někdo úplně jiný. Ale nevím kdo. Sen se poté přesunuje na jakési velké odpočívadlo s pivními lavicemi uprostřed města T. (nebo J., V. už ne). S někým tam sedím u lavice a mluvím. Na scéně jsou kola a cyklistické helmy a uniformy. Nevím, co se tam odehrává. Tuto část několikadílného snu jsem zcela zapomněl. Následuje „předpohřební“ – to slovo padlo přímo ve snu – setkání

v jakémsi rozlehlém vyzdobeném společenském sále, v němž je, jak to bývá, pódium a sedadla pro obecenstvo. „Předpohřební“ je to setkání ale pouze pro část diváků, ostatní prostě přišli na program a o tom, že událost souvisí s něčí smrtí, nemají tušení. Sedím v obecenstvu, a když se obrátím do zadních řad, spatřím mnoho starých vojáků ve slavnostních uniformách a také velké množství starých a starších žen v univerzitních talárech a kloboucích. Můj soused (myslím, že to je kolega L.) mi říká, že za námi sedí také autorka jistě – pro nás oba zásadní – publikace. Ptá se mě, zda jsem si jí všiml. A s údivem nad tím, že jsem tak důležitou osobnost přehlédl, dodává, že se přece jmenuje „Kotrlá“. A já si ve snu pomyslím, že tedy asi bude z té známé katolické intelektuální rodiny. Jak se jen jmenuje křestním jménem, ptám se sám sebe ve snu. Ale nemohu si vzpomenout. Ptám se kolegy L., zda se jmenuje Eva, ale vím – situace se opakuje –, že se Eva rozhodně nejmenuje, že křestní jméno nepasuje. Ale kolega L. neodpovídá. Na pódiu se rozbíhá produkce, která připomíná školní koncert, střídají se hráči a nástroje – nevzpomínám si ale, zda vystupující byli opravdu žáci, děti. Myslím, že nikoli. Mezi jednotlivými výstupy se na scéně objevuje jakýsi mim, který výstupy uvádí a také se snaží oslovovat publikum a zapojit obecenstvo do programu. Mim má pouze horní část těla, hlavu, ramena a podivně velké ruce v bílých rukavicích. Pluje po scéně. Objevuje se na nečekaných místech. Je všude. Komentuje vše jen trochu nezvyklé, co se děje v publiku. Oslovuje například jednu z profesorek v univerzitním stejnokroji, která svačí chléb, z něhož trčí rukola. Ona odmítavě vrtí hlavou a směje se. Já sám uhýbám očima a nechci se na mima ani podívat, protože se obávám, že budu zatažen do hry. Na pódiu se mezitím, co se dívám jinam (kam?), všechno změní: místo hudebníků tam stojí dětský sbor. Každý ze „zpěváčků“ – opět slovo, které ve snu

někdo (možná já sám) řekl – drží v jedné ruce kousek látky položené na dřevěném štupevacím hříbku a ve druhé velkou jehlu a zvesela a s přehnanými pohyby předvádí, že šije nebo stehuje nebo vyšívá nebo látá nebo štupe nebo záplatuje. Později se sbor uprostřed rozestupuje a na scénu pomalu vjíždí bílá lesklá rakev. Tak pomalu, že to působí, jako by rostla nebo se rozpínala. Zpěváčci bez přestání zpívají. Ale nemohu si ve snu tuto slavnostní chvíli ani trochu užít, protože starší hubená žena s nakrátko ostříhanými vlasy (ach, tyhle maratónské, dokonale opálené typy starších žen!, vzdychám nyní, když sen zapisuji), která sedí vedle mne, začne křičet a kritizovat výstup. Nenechám to tak a začnu bušit do kostelní lavice (kde se tam vzala?) a také křičet na ženu, ať s tím přestane, ať „je to laskavě nechá dohrát“. Řvu, ječím. Ale můj řečnický výkon je koneckonců ubohý, nevyjádřím svou kritiku ani trochu dobře. Publikum řídne. Vzpomínám si, že v této části snu se mihne vystupující flétnistka, která sama hraje skladbu určenou pro flétnu a klavír. Provádí to tak, že flétnové pasáže hraje vpředu na pódiu a klavírní pasáže vzadu v sále, kde stojí klavír. Prostě se přemísťuje tak bleskově, aby skladbu plynule interpretovala. Což se jí daří. Rovnou ve snu si pomyslím, že „to s tou flétnistkou“ je „dobrý obraz“, který si při pozdějším zápisu rozhodně musím poznamenat a někde použít. A v této chvíli se rozhoduji pro odchod ze sálu. Se mnou se zvedají i další lidé – mám radost, že tomu tak je, že jsem zřejmě důležitý člověk, když mne následují. Pomyslím si, že se celé produkce možná pravděpodobně zúčastnili především kvůli mně, nikoli kvůli zesnulému. Jsem tím velice potěšen a vzrušen. Pamatuji si, že vzrušením jsem se v této pasáži snu málem probudil, že jsem se ocitl na samém okraji probuzení – ale sen nakonec po mírném zakolísání pokračoval. Najednou kolem sebe poznávám několik přátel, s nimiž si podávám ruce. A vím,

že to všechno jsou ti, kteří také přijeli na zítřejší pohřeb. Je tu dávný spolužák V., jenž ale vypadá jako někdo jiný, ovšem já jsem si naprosto jistý, že je to on. Oblékl si na předpohřební slavnost výstřední červenou košili a je jako vždy přísný. Poznávám také esejistu P. K., kterému jsme kdysi přezdívali „tvarohová hlava“ – a ano, je v tváři měkký, obrýlený, s podivně bílou pletí. Je tvarohový! A zde – mezi pihatým a tvarohovým – sen znenadání skončil.

En scen ur ett äktenskap

Ačkoli jsem vyrostl deset minut od lesa a od dětství dělám, co můžu, nikdy jsem nenatrefil na shozené jelení ani srnčí paroží.

I mojí ženě, která se mnou podobně vášně nesdílí, se mě po dvaceti letech snění a naříkání zželelo, a když jsme spolu v lese, promění se v náruživého parohového pátrače.

Jsme teď v lese vedle sebe a hledáme parohy.

„Teda řeknu ti,“ říká, „já bych tak ráda už konečně jednou zavolala *mám!*“

„Seš milá,“ odpovím smutně.

„Je ti něco?“

„Ne, proč?“ říkám vesele.

„Seš nějak vážnej.“

Ale je.

A jsem.

Jednak ze mě pochopitelně táhne letité podezření, že umřu a parůžek nenajdu.

A za druhé... stydím se.

Moje žena na mě myslí, prodírá se větvemi *pro mě*, ale já s ní ohledně jeleních shozů vůbec nepočítám.

Slavnostní chvíli, která nastane, až jednou shozenou trofej objevím, mám už léta promyšlenou do detailů, a má žena v ní nehraje žádnou roli.

Strnu a dlouho se na shoz budu dívat z místa, z něhož jej spatřím.

Nabízí se sto variací.

Drobný srnčí parůžek s hnědo-bílým perlením na zeleném mechu.

Vláčný shoz šesteráka, vybělený v soubojích o laně, který lehce spočívá v dlouhé dubnové trávě.

Bizarní tlustý paroh se dvěma vražednými výsadami a těžkou růžicí shozený pod borovicí, z jejíhož kmene se loupe a opadáva kůra pomerančového odstínu.

Nebo paroží uchycené ve spodních větvích modřínu a pohupující se v mírném lesním větru.

Následuje opatrné pátrání po druhém parohu do páru, nejprve očima, potom chůzí v kruzích.

Fotodokumentace.

Až potom první doteky, potěškávání, zkoumání stáří a opotřebení atd.

Druhá část fotodokumentace.

Nyní přichází na řadu písemný záznam.

A po něm?

Obřad kladení nálezu na krásná místa, na pařezy, hezčí kameny, k muchomůrkám, do smrkových zálofků.

Opět fotografování.

To všechno se odehrává výhradně mezi mnou a trofejí!

Jsme se ženou v lese a společně hledáme paroží a já myslím na to, jestli bych při případném nálezu zavola *mám*.

Zavola?

Možná ne.

Možná o něco později.

Potom si představuju, co by se stalo, kdybych vykřikl *mám* – a *neměl!*

Poznala by, že jenom hraju?

A kdyby to po dvaceti letech manželství neodhadla, neodhalila, naletěla - znamená to něco?

Nejspíš ano.

Že jsem idiot, když se takhle ptám.

A kdyby to okamžitě odhadla?

Taky že jsem idiot - v tom případě by mi to ale po svém řekla sama.

„Kecáš, to poznám. Všechno zkazíš! Já myslela, že aspoň tyhle svoje úchylný posedlosti bereš vážně!“

Koukám do jehličí a hledám parohy.

Ale není to ono.

Teď zas rozvažuju o tom, zda by byla schopná paroh najít, ne-nápadně ho sebrat a narafičit tak, abych ho *objevil*.

A myslím, že by toho schopná byla!

Upřímně řečeno, když na *nález nalezeného parohu* pomyslím, dělá se mi zle.

„Hele, já myslím, že hledáš blbě,“ říká. „Musíš se zastavit a rozhlížet se kolem. Ty furt chodíš! Stůj!“

„Proč mám stát? Jdu tak pomalu, abych stíhal, ne?“

„Měl bys sledovat stopy. Chodit ke krmelcům. Do hustýho křoví. Ne se jen tak potloukat po lese.“

„To teda neměl! Už proto, že tam jde každý.“

„Musíš hledat ty jejich zvířecí cesty. A místa, kde si lehají. A taky kde kaděj. Jak se tomu říká?“

„Normálně. Trus.“

„Ale ne. Těm místům, kde spějí, jak se říká.“

„Pekáče.“

„Pekáče?“

„Pekáče mají možná zajíci. U srn se tomu asi říká lože. Nevím přesně.“

„Jak to, že nevíš? Já myslela, že se tím zabýváš.“

„Jo. Ale teď si nemůžu vzpomenout.“

„A není možný, že se udělala zima a oni s tím shazováním přestali?“

„To nevím. Je. Asi.“

„Kolik má jeden jelen srn?“

„Myslíš laní?“

„Jasně, laní. Kolik?“

„Proč?“

„No, abych věděla, kolik jich je, když jsou pohromadě. Hledám jejich místa. Kde žerou, kudy choděj, kde přespávají. Tam ten paroh najdeme.“

„Ty si zřejmě myslíš, že jelen spí, zároveň kadí, okusuje kůru ze stromů a u toho jen tak mimochodem shazuje parohy! To je blbost. Paroh často najdeš na úplně nečekaným místě. Třeba v poli.“

„Kolik má jeden jelen laní?“

„Někdy jsou jeleni ve stádě dva.“

„No ale kolik jich tak je všech dohromady?“

„Různě.“

„Tohle taky nevíš?“

Jdeme jarním borovicovým lesem a hledáme.

Všude pod nohama – jako obvykle – leží hladké, všelijak pokroucené větve připomínající paroží.

Každou chvíli je zvedám, příkládám si je k hlavě, napodobuju jelení funění – a celé to směřuju ke své ženě.

„Přestaň s tím. Proč se větve tak podobají parohům?“ ptá se.

„Proč se parohy tak podobají větvím?“ odpovídám.

„Buď nevíš, nebo odpovídáš otázkou! Vždycky!“

„A ty zas všechno moc zjišťuješ a plánuješ. Pak nic nenajdeš. Musíš to nechat plynout.“

„Aha. Takže ten, kdo se za každou cenu vyhejbá odpovědím a na všechno trochu kašle, je úspěšnej. A všema milovanej. To na tebe sedí. Ale paroh furt nemáš! Aspoň že tak.“

Pak už jsme nebyli v lese.

Autobiografická povídka o autorovi

V jedné knížce pro děti, která pojednává o věcech, co často ztrácíme, jsem uveřejnil báseň o ztracené a šťastně nalezené kleci s andulkami. Nálezce poctivě hledá toho, kdo klec ztratil, ale nemůže ho najít. Tak podá inzerát. A ten inzerát je ta báseň. Stojí tam:

*Našla se klec! I s andulkami!
Jedna je žlutá, druhá modrá.
A obě mluví. Modrá říká: „Dobrou noc!“
A žlutá odpovídá: „Rošťáku!“
Kdo tu klec ztratil, zavolejte
na číslo 724 827 499. Petr B.*

Věřte mi, že vím, že klec s andulkami vlnkovanými se neztrácí často, ale chtěl jsem mít v té knize nějaké zvíře, co se nezatoulalo samo, zvíře, které se vším všudy zašantročil člověk. A smutná klec se smutnými andulkami, zapomenutá před cukrárnou nebo v tramvaji, se mi zdála vhodná. Navíc, naše sousedka, která dvacet let trhala lístky v kině, mi vyprávěla, že v biografu lidé často zapomínají protézy nohou, košíky jahod a pohřební věnce.

Ale k věci.

Potíž byla a je s tím, že jsem v té básni pro děti uveřejnil vlastní telefonní číslo. Pravé, zdůrazňuji. Tak dlouho jsem fantazíroval nad zajímavými číselnými sestavami a zkoušel, zda fungují nebo nefungují (pochopitelně jsem se nikomu nechtěl trefit do kombinace), až mě to přestalo bavit. Z únavy a nudy jsem se rozhodl pro ryzí pravdu – a šoupl do veršů svůj mobil.

A zapomněl na to.

Už když se kniha tiskla, zazvonil telefon. Představil jsem se.

„No jo... von to vzal, fakt tam je...“ ozvalo se na druhém konci.

„Prosím?“ řekl jsem.

„Pardon... tady tiskárna Ekon, Jihlava. U telefonu Vondruška. Zrovna s kolegy děláme vaši knížku a chtěli jsme vědět, jestli to číslo funguje. Dokonce jsme se vsadili. Nezlobíte se?“

„Ne... aha...“ koktal jsem, „jo jo, funguje.“

„Tak na shledanou,“ řekl pan Vondruška.

„A vyhrál jste?“ zeptal jsem se rychle.

„Ne,“ řekl pan Vondruška.

„Děkuju,“ rozloučil jsem se trochu nelogicky.

Zanedlouho začaly telefonovat děti. Když volalo třetí – byla to dívka a jmenovala se Sofie Janáčková –, začal jsem si psát seznam. Postupně jsem pak hovořil s Martinem Mančíkem, Veronikou Růžičkovou, Václavem Babkou, Sylvou Junkovou, Kateřinou Vlasákovou a Divišem Vosikou. Ti všichni zjišťovali, jestli je číslo opravdové. Václav Babka se – podle mých poznámek – zajímal o to, zda není nebezpečné telefon zveřejňovat. Domníval se, že by mě mohl někdo okrást nebo, jak řekl, „nebezpečně obtěžovat“. Malá slečna Junková mi řekla, že jsem první spisovatel, se kterým mluví, a že je to pecka. Kateřina Vlasáková se tak styděla, že mlčela, a já celý rozhovor vedl – po vzoru předchozích dětských rozhovorů – sám se sebou. Hovor s Martinem Mančíkem vypadal takhle:

„Dobrý den. Tady Martin Mančík. Napsal jste knihu Věci, které ztrácíme?“

„Jo... ano,“ odpověděl jsem překvapeně.

„A vyšla ta kniha v roce 2020?“

„Vyšla,“ řekl jsem.

„A je na obálce namalovaná jahoda?“ zeptal se Martin Mančík.

„Jahoda?“ zazmatkoval jsem. „To přesně nevím. Ale myslím, že není.“

„Je,“ řekl Martin Mančík.

„Vážně?“ podivil jsem se.

„Promiňte, že jsem zavola,“ řekl Martin Mančík a zamáčkl hovor tak rychle, jak jen to dnešní děti dovedou.

Tehdy mě poprvé napadlo, že se musím v nakladatelství zeptat, jaký má ta kniha náklad.

Po dětech telefonovala knihkupkyně z brněnského knihkupectví Toulavá punčocha. Byla milá a rozpačitá, rozhovor zakončila statečným pozdravem „Ať vám to píše!“ a já se jí zapomněl zeptat na jméno. Rád vzpomínám na paní učitelku Dubskou ze základní školy ve Frýdku-Místku, která mi volala z vyučovací hodiny, a když jsem se ozval, představila se a požádala mě, zda by mohla telefon přepnout na hlasitý režim. Načež následovala nejkurióznější diskuse s publikem v mém životě. Na závěr třída – jistě na pokyn – zatleskala. Ani hodná paní učitelka, ani žáci netušili, že jsem se po celou dobu veřejné debaty nacházel v koupelně.

Po památném vystoupení se ozvali ještě dva čtenáři – myslím, že děti, ale nejsem si úplně jistý. Jména jsem si zapsal, ale ztratil. A také paní Coufalová. Paní Coufalová telefonovala z Kadaně, pravila, že s tím telefonním číslem je to „báječný vtípek“, a zaníceně líčila, že celý život chová andulky a že moje báseň ji dojala.

„Víte, pane spisovateli,“ spustila nadšeně, „že jsem nikdy nečetla báseň o andulkách? Hemingway napsal o andulce krásnou povídku. Ale o básni žádné nevím. Já totiž andulky nejen pěstuji, ale sbírám všechno, co se jich týká. Tak mám, díky vám, báječný přírůstek.“

„To je krásný... jsem rád,“ řekl jsem. „A kolik andulek máte?“

„Momentálně padesát šest, jednu báječnější než druhou,“ nezáváhala paní Coufalová. „A osmnáct z nich nádherně povídá.“

„Páni!“ ocenil jsem to a bůhvíproč si představil padesát šest andulek, které mluví v jedné jediné malé kleci.

„A vy?“ zeptala se chovatelka.

„Já žádnou.“

„Žádnou?“ užasla tak, až jsem si myslel, že mi rozuměla něco jiného.

„Ne. Nikdy jsem žádnou andulku ani neměl.“

„Nikdy? A proč jste to napsal?“

„No...“ zpomalil jsem. „Jak to myslíte?“

„Vy jste si to celé vymyslel?“

„Přece jste si, promiňte, nemyslela, že jsem nějakou klec doopravdy ztratil? Anebo našel?“

„To samozřejmě ne,“ řekla paní Coufalová velice vážně. „Ale měla jsem za jisté, že andulky chováte a že se o ně zajímáte.“

„Musím vás bohužel zklamat,“ začal jsem být protivný, „nezájímám. Ani trochu. Jediné, co jsem si v té básni nevybájl, je moje telefonní číslo.“

„Tak to je pro mě hodně velké zklamání,“ řekla s pečlivou výslovností. A dodala: „Co já si myslím, tohle by opravdový spisovatel provozovat neměl. Hemingway například by něco takového v žádném případě neudělal.“

Nevěděl jsem, co říct. Nechtěl jsem být ani ironický, ani vtipný a ani nepříjemný – chtěl jsem při tom slibně se rozvíjejícím literárněteoretickém rozhovoru být vážný a chytrý. Ale to nejsem nikdy. A tak jsem přihloupě hlesnul:

„Ale já mám andulky rád.“

„Což nestačí,“ vystřelila paní Coufalová. „Píšete o tom, co ani trochu neznáte, a ještě u toho zveřejňujete telefon, abyste na sebe

upozornil. To je, nezlobte se, pro dnešní dobu typické. Čtěte Hemingwaye! Na shledanou.“

Z nakladatelství mi tentýž večer poslali esemesku, že knížek s mým telefonním číslem vydali tisíc. Ale já měl vypnutý telefon, otevřenou láhev a rozečtené Zelené pahorky africké.

Poezie NDR

Tohle vyprávění je vánoční, novoroční, tříkrálové, něco z toho – dojemné, plné mrazu a rozzářených cizích oken, lidské hrubosti a hrubé lidskosti a má se číst u krbu.

Před koncem roku jsem uklízel knihovnu. Pár zatoulaných knížek jsem zařadil ke správným edicím, vytahal všechno možné, co jsem za rok nastrkal mezi svazky (mám takový zlozvyk), uhladil zmuchlané přebaly a zastrkal záložky, vyřadil asi patnáct knih a ročník jednoho literárního časopisu, trochu si u toho počítal a pak to všechno spláchnul Diavou. Vyřazené knihy a ten ročník jsem – jako vždycky – dovlekl na naše malé nádraží, kde máme malou nádražní knihovnu. Náklad jsem rozložil a pečlivě naaranžoval – byl přece konec roku, kdy se všechno musí dvakrát obrátit, než se to položí, zakončit mašlí, než se to pustí. A tak jsem na peróně zanechal působivý objekt sestávající z různě pootevřených knih a okázale narafičených obálek, završený pěti svazky odeonské edice Čtení na dovolenou a antologií Poezie ndr (velký formát, obrovský titul a taky Odeon). Když jsem odcházel, dvakrát jsem se vrátil a třikrát ohlédl. Ještě by k tomu jako doprovod mohlo trochu zasněžit!

Později toho mrazivého dne jsem jel pantografem do města a už doma jsem se – jako vždycky – těšil, že se podívám, co z mých knih na nádraží ubylo. Ale jaké překvapení! Nádražní knihovna byla úplně prázdná! A do vlaku nastupoval muž s obří taškou, z níž vykukovala Poezie ndr!

Nastoupil jsem do stejného vagónu a sedl si tak, abych nebyl pozorován. Muž vypadal jako rybář: maskáče, tmavozelená bunda s mnoha kapsami a kožené holínky. Ale rybářské náčiní nevezl. Jen tu tašku. Kolik mu tak je? Jako mně. Možná o něco mladší. Spíš

statný, s vážnou tváří, která neměnila výraz. Krátký šedý plnovous a na hlavě čepici, z níž mu za ušima vykukovaly sympatické šedé kudrlinky. Vypadal, pomyslel jsem si, jako kombinace Pierra Richarda a Michala Ajvaze. Po celou cestu nehybně zíral z okna s rukou položenou na tašce plné knih, zatímco jsem ho nespouštěl z očí, střídal pozorování jeho skutečné ruky s jejím odrazem v okně vlaku a spřádal malý nebezpečný plán.

Když na smíchovském nádraží vystoupil, vydal jsem se za ním. Byl jsem mu zkrátka v patách, sledoval jsem ho, těšil jsem se, že se snad vzápětí budu muset přitisknout ke zdi domu, že ho na vteřinu ztratím a zas objevím. Muž ale bez ohlédnutí a manévřů přešel několik ulic a vešel do antikvariátu v Kotevní ulici. Chvilku jsem počkal a udělal totéž.

Nerad i rád poslouchám smutné hovory mezi antikváři a lidmi, kteří přinášejí do antikvariátu knihy, protože nemají vůbec žádné peníze – často to bývají jednání plná květnatých výmluv, stydlivých lží, zbytečných historek, které antikvář dávno nevnímá a utíná drsným: „Tuhle za pět korun, to ostatní ani zadarmo. Chcete, nebo ne?“ Ano, ano, ano.

Ale můj rybář bez rybářského náčiní postrčil tašku k pultu a řekl antikváři jenom jednu větu:

„Nesu vám knížky po mrtvém mámě.“

Jak voní tymián Marcela Pagnola – který jsem vytáhl z regálu, abych nebyl nápadný – mi málem vypadl z rukou.

„Tak ukažte,“ odpověděl antikvář.

A Pierre Richard s Michalem Ajvazem začali vytahovat jednu mou knihu po mrtvém mámě za druhou. Víceméně mlčky, ale sem tam s láskyplnou poznámkou:

„Tohle máma fakt milovala.“
(o’henry, Vrtkavá štěstěna)

„A tohle mi četla pořád dokola!“
(buñuel, Do posledního dechu)
„Dárek ode mě k padesátinám.“
(TIMMERMANS, Petr Bruegel)
„Vždycky měla ráda básničky.“
(antologie české poezie, Pegasovo poučení)

Když antikvář vytáhl knihu Zelený svetr od básníka Petra Hrušky, zamračeně ji otevřel (básničky na rozdíl od mámy nejspíš rád neměl) a zalistoval. A nahlas přečetl něco, po čem se mi podlomily nohy, přihodilo se mi několik cuknutí pravým okem a Tymián mi málem vypadl z ruky podruhé:

„Petru Borkovcovi, tenhle svetr do zimy. Petr Hruška.“

Jak jsem to jenom mohl přehlédnout!

Ale muž s šedými prstýnky pod čepicí nezaváhal ani vteřinu a prohlásil:

„To byl táta. Už je taky mrtvej.“

Aleluja!

Ale jednání v antikvariátu toho dne před koncem roku 2019 dopadlo koneckonců dobře. Antikvář koupil všechno. Kupodivu i ten – zdůrazněme, že kompletní – ročník literárního časopisu. Celkem za 140 korun. Ačkoli – všechno vlastně ne. Antologie Poezie ndr zůstala navzdory mrtvé matce, svátkům, lžím a antikvářovu srdci neprodána. Pokud se jí týká, došlo dokonce a bohužel na staré známé: „Tohle, pane, ani zadarmo!“

Chudák antologie s předmluvou Viléma Závady! Kde asi byla o Vánocích, na Nový rok, na Tři krále! Dotkla se alespoň letmo ruchu, radovánek a slavnostně vyzdobených krámů? Našel se alespoň malý kousek ryby? Talíř horké polévky?

Na parapet

„Tohle nevím... když tak klidně na parapet...“ Anebo: „A s tímhle asi rovnou na parapet, co říkáte?“ Vcházejí do krámu, vytahují knížky z prostorných tašek, říkají to samé v nekonečných obměnách. „Myslel jsem si, že to nebudete chtít, to nevádí. Nechte si to. Na parapet dobrý, ne?“

Kdo by si pomyslel, že jsme na pražském Smíchově? Kotevní ulice vypadá přesně tak, jak název káže. Skromné pobřežní bulvárky s platany už skončily. Jak se blížíme k přístavu, zbývá spleť posledních ulic: vybělených, prosolených, čpících zahnilými kraby. Uličky jsou tu krátké a rozpálené, úvazní sloupky, kotvy, kočky a švábi v nich vrhají těžké stíny, a tak je čím se proplétat, když míjíš dvě dávno opuštěná bistra a zkrachovalý sklad ryb s přepravkami na led. Čemu se vyhýbat, nežli zakopneš – a po hlavě vletíš na molo, u něhož kotví pole stříbřitých jachet a za nimi stříbrné, stříbrné, stříbrné moře. Ale tos neměl... dávej přece pozor! Navíc takový držkopád! Seber se a vrať se do té úplně poslední uličky s modrými stíny, kde je krámeček, před ním klec s bílým kakadu a... parapet!

Antikvářka – je to ještě holka – se jmenuje Eliška. Každý v přístavu ji zná.

„Tohle za dvacet. A tohle taky za dvacet. Tak všechno dohromady za čtyřicet,“ říká Eliška.

„Jo, jo.“

„Dám vám pade.“

„No... dobře. Jste hodná. Ta pude do kasičky. Už tam je!“

„Aha.“

„Ještě jsem zapomněl na tuhle. Ale nevím... Klidně na parapet.“

Klidně. Kakadu se letěl proletět nad smíchovské nádraží, je vedro, tak se podíváme, co nám to na parapetu s cedulkou „1 ks za 10, 3 ks za dvacet“ hřaduje.

Simenon, Aldridge, paní Agatha hned dvakrát, Gerald Durrell, Figuliova Africká dobrodružství, Hakon Mielche s Veselou plavbou k lidožroutům, Hemingwayova Fiesta, Švabinského český Slavín, Tajnosti pařížské, laciné sešitky Breta Harta, Setonovy Stopy v divočině, Listy Héter, pět detektivek ze Smaragdu, Liv Ullmannová s Proměnami, příručka s titulem Podnikání z pláže a buхта jménem Výkřiky v noci a třikrát chudák Marcel Pagnol.

„Taky máte dlouhou chvíli?“ zeptal se mě, když vycházel.

„Ani ne. Dívám se.“

„A nebral byste tohle? Eliška to nechce. Za deset, ať nežeru!“

„Ukažte,“ řekl jsem, „podívám se... byla poklidná hodina před svítáním v Rudém moři a Frédéric a já jsme měli spolupracovat na naší první vědecké výpravě, věnované výlučně výzkumům pod hladinou moře.“

„Zadíváme-li se od španělského mysu Tarifa k jihu, naskytne se nám nádherný pohled na Gibraltarský průliv,“ odpověděl a zíral na mě s podivně otevřenýma očima.

„Jestli to nevíte,“ pokračoval jsem a pohodlněji se opřel o parapet, „Robert Cohn byl kdysi na Princentské univerzitě šampionem střední váhy v boxu!“

„Paní Oliverová se hloubavě prohlížela v zrcadle!“

„To je možné,“ nedal jsem se, „ale vypravování o poslední cestě Monsunu, která se tak slibně začala jednoho slunného dne a za deset měsíců potom se tak žalostně skončila na korálovém útesu v Tichém oceánu, jistě zklame část čtenářů.“

„Když se vracím z výpravy do cizích krajín, vždycky mě vítá radostné disharmonické pokřikování šimpanzů, tiché mručení

a jiné hlasy nejrůznějších zvířat, která mě poznávají a radují se, že už jsem zase doma,“ zvýšil hlas a zamrkal.

Usmál jsem se. On taky. Bílý kakadu nám proletěl nad hlavami, způsobně vlétl do klece a usnul.

„Nedáme si někde pivečko, seňore?“

„Tak jo.“

„Ale platíš ty, markýzi! Eliška mě dneska vodpálkovala jak malýho hajzlíka.“

„Dala vám pade, ne?“

„Ale ale ale, von je pan inspektor nějakej všímavej! Tak to ne! Ta je v kasičce!“

„Dyt' jo. To je jasný,“ řekl jsem.

Slavík

Slavík by oslavoval sto! To by bylo tak fajn. Jel bych za ním do le-
dových Hořovic, šel liduprázdným maloměstem okolo rozlehlého
liduprázdného hotelu Zelený strom, který je zvadlý úplně stejně
jako na začátku devadesátých let, až bych stál u zarostlé branky
v Komenského 28. Ivan by vykoukl ze dveří v nějaké extravagantní
vzorované košili s rozhalenkou, kterých měl – zdálo se mi vždycky
– pozoruhodnou a pečlivě vybranou kolekci (zvlášť jsem měl
rád ty „mramorové“), a usmál se na mě svým zvláštním úsměvem,
který byl srdečný a nadšený, ale i trpký zároveň. Jasný i tmavý na-
ráz. Může se to zdát podivné, ale když na Ivana po letech myslím,
jako první před sebou vidím jeho rty – milé, ale vždycky tak nějak
ostražitě, přichystané stáhnout se do sebe, vzápětí ztvrdnout,
zvážnět, zpřísnět.

Básník a překladatel poezie z pěti nebo šesti jazyků Ivan Slavík
umřel v roce 2002 a nikdy jsme si netykali. Byl to první básník,
kterému jsem vlezl domů, do pracovny, ke knihovně, do kuchyně.
Na začátku devadesátých let jsem měl o sobě a své budoucnosti
různé představy, všechny byly literární a spojené s poezií. Krom
toho, že chci být taky básníkem (jako všichni ti básničtí bozi, které
jsem vůbec neznal a jejichž knihy se začaly objevovat v knihovně
na filozofické fakultě, kde jsem pracoval), jsem chtěl být taky
literárním novinářem a psát reportáže. Proto jsem se za Ivanem
Slavíkem, na jehož verše jsem na fakultě narazil, do Hořovic vy-
pravil. Abych udělal reportáž o zapomenutém autorovi. Pamatuju
se, že jsem si myslel, že jedu za autorem, který napsal několik dob-
rých básní, pár útlých svazečků, jehož dílo je krásné, ale tak nějak

lehce přehlédnutelné. A také jsem, myslím, snil, že ho zastihnu na nějaké samotě, u kamen, uprostřed chlívů plných dobytka a biblického příšeří. Rozhodně v nějakém, jak Slavík sám napsal, „lipovém a namodralém prázdnu venkova“.

Vstoupil jsem tehdy do domku v Komenského ulici nedaleko náměstí – a po hodině zjistil, jak strašlivě a ve všem se pletu, jak nic nevím, jak tu vlastně ani náhodou nemám co dělat. Ten fád- ní maloměstský domek v sobě ukrýval přepestrý palác, zámek o mnoha komnatách, tisíc třpytů a tisíc chodeb. Slavíkovo rozlehlé básnické, překladatelské, editorské dílo se přede mnou v jediném odpoledni rozevřelo a rozzářilo a navždy spojilo s prostorem Sla- víkova hořovického obydlí. Domek v Komenského v sobě skrýval chrám, jeskyni s různorodými poklady, překrásný labyrint, kabi- net. Studovnu i přednáškový sál, do něhož se vstupuje po přípra- vách (a ideálně v mramorové košili). Byly tu lodě a trofeje z cest, romantikové a jejich modré květy, motýli a kolibříci, francouzští prokletí básníci, zapomenutí malí čeští romantikové i melanco- ličtí Rusové konce 19. století. Daly se tu objevit velice prosté mod- litbičky i výpravné konfesijní básně a experimentální texty, které shromažďují slovesa pro křupání sněhu. Domek byl plný lesku i temných míst a vůně, která se rozhodovala mezi staříčkou do- mácností a zákristií v katedrále. A panovalo tu bezčasí, o kterém jsem do té doby neměl tušení.

Jak jsem se zastyděl! Když na to dnes vzpomínám, podobal jsem se někomu, kdo chce napsat dvoustránkovou recenzi na Nový zá- kon – a má za pár dní uzávěrku!

Ale Ivan Slavík se mi nevysmál, i když to jistě rozpoznal mno- hem rychleji, nežli já jsem nahlédl vlastní naivitu! Ten básník byl velkorysý. A když návštěva skončila a já vyšel z paláce, co se zas proměnil v maloměstský domek (jako ten básníkův střídavý

úsměv), věděl jsem, že se vrátím. Naše přátelství – dnes bych si troufl říct, že křehké – začalo.

Víte, co mi ta hořovická setkání darovala především? Já to nevím; nevím, kde začít. Ale teď, kdy by Ivanovi bylo sto, myslím, že tohle: Zblízka jsem uviděl v hloubi radostné pobývání v literatuře, ve slovu, v umění. Detailně jsem pocítil, že psát vlastní básně a překládat cizí básně a číst cizí básně a psát eseje o literatuře, objevovat zapadlé autory atd. je jedna jediná práce, že to všechno má být pospolu, že je to tak správné. První, co mě Ivan Slavík naučil, bylo snad tohle: není velký rozdíl napsat vlastní báseň a přeložit nebo pečlivě promyslet cizí verše – to všechno přináší podobnou slast. A je vhodné dělat tohle všechno naráz a nesumírovat si žebříčky a pořadí – nemyslet si, že jedno je důležitější než druhé. Od doby našich setkání jsem se toho držel – a vždycky se mi to vyplatilo. Ivan Slavík mi ukázal – a to velmi jemně –, že básník musí studovat, a to pořádně. Jak uměl vyprávět o životech autorů, které překládal! Kolik historek znal! Co detailů: „Víte, že Péguy se nikdy neodvážil modlit otčenáš!“ Často šlo o drobnosti, které by jiný přehlédl. Jak mě ohromovalo, že při některých setkáních tenhle delikátní básník mluvil pouze o tlustých severských románech a o jejich ženských hrdinkách – a to takovým způsobem, jako by vyprávěl o svém životě, o svých vlastních dramatických vztazích.

Myslím, že díky Ivanu Slavíkovi a tomu, že jsem ho poznal už ve dvaceti, jsem začal s překládáním poezie. Rád tu připomínám, že to byl on, kdo mi první dal nahlédnout do strategií téhle pozoruhodné práce. S chutí a brilantně o překládání hovořil – a také, jak si vzpomínám, báječně dovedl popis překladatelských postupů využít k výstižným poznámkám o poezii vůbec!

Co dál? Ivan Slavík vždycky chtěl slyšet, co nového jsem napsal, chtěl, abych mu to četl – a nikdy mě nechválil příliš, dovedl být tvrdý, i trochu ironický –, ale vždycky mě koneckonců povzbuzoval. Imponovalo mi, že přísnost, s níž komentoval moje básně, utnul často otázkou: „A co holky? Povídejte mi o holkách na fakultě?“

Ty jeho zvláštní stříhy, to bylo nejspíš něco, co mě při našich schůzkách fascinovalo a co mě k Ivanu Slavíkovi silně táhlo. Často mi četl své básně i básnické překlady. V minutě dovedl v pracovně nastolit slavnostní atmosféru. Četl opatrně i pregnantně, s pauzami za verši, melodicky. A vždycky, skoro vždycky, se mu někde uprostřed čtení zlomil hlas a na vteřinu se rozplakal, nebo vzlyknul, anebo něco podobného. Občas krátce plakal. Ale vzápětí pokračoval, a když skončil, utrousil poznámku, která měla úplně jinou náladu nežli pláč, slzy, dojetí. Třeba drsně ironickou poznámku ohledně nějaké literární celebrity. Nebo nečekanou otázku ohledně nějaké velice všední věci: „Jaký je váš oblíbený pták? Víte, jak vypadá mochna husí?“ Nebo s tím vším obřadným plačtivým čtením skoncoval: „Tak na čem jste byl v kině?“ Byl jsem z těch stříhů zmatený a zároveň mě ohromovaly. Stávalo se také, že Ivan Slavík najednou zmlknu a dlouhé minuty mlčel. Dnes na tyhle chvíle, které mě tenkrát opravdu dokázaly vykolejit, kterých jsem se trochu hrozil, vzpomínám s obzvláštní láskou!

Ivan Slavík mi jednou řekl: „V české poezii je málo dobrých básní o manželství, nevyšiml jste si?“ Asi to bylo v době, kdy jsem se oženil – možná; už nevím. A tak ještě alespoň zmínka o profesorce ruštiny Marii Slavíkové, manželce Ivana Slavíka. Občas byla u toho, když jsem předčítal, co jsem napsal. A po jedné z mých – dost blbých, myslím – milostných básní utrousila: „Je z toho cítit, že ji milujete, ale nezapomínáte na to, že to tak nemusí být. To se mi líbí!“

A ještě Ivanovy básně. Nepodíval jsem se teď do jeho sbírek. Zapátral jsem v hlavě, co si pamatuju. Jako první mi naskočila místa z Deníku Arnošta Jenče, v nichž se ten, kdo mluví, vleče kolem rozpálených předměstských stěn a zdí – atmosféra nedělních srpnových chvil, prachu a horka a hrozného smutku. Smutku, který drtí. Jiné básně ze Slavíkovy dílny, které si hned vybavím, jsou překlady z aztécké poezie, zvláště krátké popisné odstavce o velice všedních věcech jako kolibřík, volavka, lastura, jaguár, dívka, slunce, blesk. A potom teskné, souměrně nesouměrné verše Paula-Jeana Touleta, to jeho:

*V Pau o martinském posvícení,
Se hřívou vlající,
V svém trusu dupou vraníci,
A nejsou k udržení.*

Nakonec – jako poslední poděkování (protože tento text je sérií poděkování) – jedna báseň v próze ze sbírky Osten, která se mi ohromně a okamžitě líbila už v roce 1990. A líbí se mi úplně stejně i v roce 2020.

Provází mě skřípění sněhu. Jak jdu, skřípí sníh. Každé našlápnutí je jedno zaskřípění. Když se zastavím, je ticho. Když vykročím, skřípí sníh. Jdu a skřípí sníh. Nikdo tu přede mnou nešel. Za mnou je jen má stopa. Vracím se a má stopa jde přes mou stopu. Nikde ani živáčka. To jest ani člověka. Stromy jsou. Holé, ale jsou. A sem tam nějaký pták, ohnivák. Jak jdu, skřípí sníh. Pak stojím (po kolikáté už) u jezera v lesích. Krásné. Nemůže ranit. Skřípění ustalo. Pak opět začíná. Kolem mne je absolutní poušť. Nikde nikdo. To skřípění je jediná skutečnost. Skřípím, tedy jsem. Jsem, a proto skřípím.

To skřípění je jediná skutečnost, kterou jsem si jist. Nic nemám. Skřípění mi patří. Totiž patří k mým botám. A boty k mým nohám. Nohy k mému tělu. A tělo ke mně, který jsem, co jsem. Ale co jsem, to nevím. Kolem mne se vylidnilo. Nechtěl jsem. Snad je tu poušť proto, aby má žízeň (lásky?) byla ještě větší a nenasytnější. Jdu přímo do prázdna, provázen skřípěním. Jdu, skřípím... Skřípím, jdu... Skřípím...

Marianne, Elizabeth, Julia & Marzanna

Večer se na zahradní terase rojí chroustci letní; je jejich období. Motavé polety, kterými se představují světu, znamenají po chvilce soustředěného pozorování opravdovou záhadu. Jak mohl něco takového Tvůrce dopustit? Zamyslel se při projektování chroustčích létání nad jiným projektem – a takhle to dopadlo? Lapnu chroustka – je to snadné! – a zkoumám ho. Neváží nic. Nic. Je stvořen ze samých suchých slupek, šupinek, pluch a plušek, svrchu tenkých jako svrchní vrstva hnědé cibule, pod tím ještě tenčích, světlejších, průsvitnějších. Některé slupičky v té hromádce mají ostré okraje. Chroustek je vršek uschlé luční kytky – rozfoukej ho! Vztekly úlomek předložské kytice slaměnek. A to je všechno. Bzučí, abych nezapomněl.

Chroustci odhodlaně narážejí do okna, do zábradlí, do stěn verandy. Tak fatálně a bez pochyb, že se zdá, jako by právě a jenom k tomu byli stvořeni. A jsou! Mezi vším tím osudovým boucháním na večerní sklo, v němž se sladce odráží stříbrná luna, dostanu chuť jednoho chroustka sníst. Udělám to. Chutná jako hromádka suchých slupek, šupinek, pluch a plušek, svrchu tenkých, pod tím tenčích. Na konci čeká nepatrná kulička velmi hořké kaše.

Při chroupání šupin si vzpomenu na zázračnou báseň Luskoun americké básnířky Marianne Mooreové, která mě před lety dovedla k jiné americké autorce Elizabeth Bishopové (obojí za báječného šeptání překladatelky Mariany Houskové). Bishopová mě zase naměřovala k polské básnířce a překladatelce americké poezie Julii Hartwigové a jejím Zábleskům. A Hartwigová, s níž jsem se kdysi

setkal osobně, mi jako první řekla o verších své mladší kolegyně Marzanny Kielarové. Americká poezie pro tu polskou vždycky hodně znamenala. Ale popořadě.

Luskoun je velká báseň o luskounovi (řád Pholidota). Chroupám krovky a připomínám si, jakým způsobem se Marianne Mooreová dokáže k tomu podivuhodnému zvířeti přiblížit. Nepodmaňuje si ho, neobsazuje ho sama sebou – zkoumá ho ze všech stran a různými způsoby. Opatrně, diskrétně, ale pečlivě. Systematicky, ale ohromeně. Chvíli o luskounovi mluví jako o zvířeti, chvíli jako o věci, chvíli jako o člověku. A pak se zas vrací zpět – ani náhodou nesměruje od jednoho ke druhému, netvrdí, že jedno je důležitější než druhé. Luskouna pozoruje jazykem amatérského vědce, jazykem hrdinské i sentimentální básně, jazykem proroka nebo zaskočeného městského člověka. Strídá to bleskově. To zvláštní stvoření přirovná k Leonardovi, k artyčkovi s nohama, k šišce, k zábradlí ve Westminsterském opatství. Už si nevybavuju, zda Marianne v té básni odolá pokušení dívat se alespoň na okamžik luskounovými očima, ale myslím, že neodolá! Alespoň na vteřinu! Dlouhá báseň Luskoun je koneckonců pokusem o důstojné setkání s něčím důmyslným, úchvatným a zcela jiným. Přičemž „důstojnost“ spočívá v tom, že druhému nevnučuju sám sebe, nevykládám ho podle sebe, že ho uznávám a žasnu nad ním. Zkoumám ho, abych žasnul. Což vyžaduje také sebezapření. Je to zkrátka nesamozřejmé a strašně těžké – a báseň Marianne Mooreové je zároveň studií obtížnosti takového přístupu.

Úcta, úžas, diskrétnost – a také laskavý přístup ke světu a radost z něj. To mě hned napadá, když se vysloví jméno Elizabeth Bishopová. Elizabeth byla v mnohém žačkou autorky Luskouna. Na její poezii mě vždycky fascinovaly popisy, dlouhé, precizní, plné až závrtně přesných postřehů. Elizabeth Bishopová vidí

podobnosti mezi věcmi a ději, které leží vedle sebe, a proto si jich nikdo před ní nevšiml. Svá pozorování neustále, až obsedantně, doplňuje, zpřesňuje, opravuje; její verše jsou plné doříkávání, postupného prohlubování zkoumaného. A také přerývek a zámek, v nichž autorka vyčerpaně „odpadá“, protože skutečnost je vždycky tajemnější a mnohotvárnější. Ve slavných básních Los a Zátoka – řečeno stručněji, než je slušné – se autorka skrze unikátní pozorování krajiny a zvířete dobírá k jakýmsi paralelním světům, velice osobním a temným.

Zapomněl jsem napsat jednoduchou větu. Všechny čtyři básničky, o nichž na terase do zahrady píšu, se zajímají o zvířata. Medúza, luskoun, los, jestřáb, volavky, chobotnice, pávi, kohouti, opice, domácí psi malých plemen... Vidí na nich všechno. I Julia Hartwigová, překladatelka Elizabeth Bishopové do polštiny a sama autorka málomluvných záznamů-vhledů, v nichž „vidí současně ze všech stran“. Kdysi jsem četl její báseň o pejskovi s roztomilým jménem, který je posedlý ochranou menších zvířat, nežli je sám. Přesně si pamatuju, jak básnička s trochou bishopovské laskavé potměšilosti líčí, co se stane, když spatří myš nebo kulhajícího špačka: zůstane stát „jako opařený“, nasadí „blažený výraz“ a „jeho uši změkknou“. Jak se to podobá básním Elizabeth Bishopové, jejím pejskům z pátého patra nebo jejím „lodím, které připlouvají ke břehu, s úslužným výrazem retrívrů“!

Když mi Julia Hartwigová doporučovala Marzannu Kielarovou (tak jako by mi možná Marianne Mooreová pověděla o Elizabeth Bishopové, kdybych byl alespoň někdy na správném místě ve vhodné dobu), prohlásila, že „Marzanna dovede prozkoumat jezero jako volavka“. A prozaik Andrej Stasiuk prý o jejích verších napsal, že „takovou poezii by mohlo psát zvíře, kdyby ho někdo obdařil jazykem“. Myslím, že o poezii Marzanny Kielarové platí

všechno, co tu padlo o Marianne, Elizabeth i Julii. Ale je v ní přítomno i něco nového. Kieľarová jako by se opravdu často dívala okem zvířete, okem horniny, zornicí brčálu. Mluvila jazykem vody, jazykem ryby. Její verše mají v sobě divokost a dravost, jsou něčím „nečlověčí“. A útočí! Proč mám pocit, že mě při čtení jejích básní někdo ustavičně pozoruje? Autorka možná – a já se jí ani trochu nedivím – ztratila, ztrácí víru v „žasnoucího člověka“ a bere na sebe nelidské podoby a skupenství, aby člověka zaskočila, vytrhla z posedlosti manipulovat světem, všechno vykládat po svém, všemu sebe vnucovat. Čas pokročil a Marzanna hledá v zoologickém slovníku proto, aby se proměnila v murénu a toho, kdo její básně čte, pokousala.

Je tma. Chroustci se jakžtakž vymotali do noci, okno je mrtvé, luna se už neodráží. Kdyby se psal rok 1970, mohly by tady sedět všechny čtyři. Marianne by bylo přes osmdesát, Elizabeth skoro šedesát, Julii čtyřicet devět a Marzanně – teprve sedm.

„Nechce se ti spát?“

„Vůbec!“

V docích Saint-Nazaire

Věře Koubové

Překládat sloku, složenou ze čtyř rytmicky uspořádaných a rýmovaných veršů, je jako vzpomínat.

Z městské pláže se zdálo, že světlo dne zrovna teď vrcholí, ale v oslepujícím oceánu se zjevil nadýchaný zaoceánský parník a... a celá scéna se ještě víc a dál rozsvítila. Jak tohle bylo vůbec možné? Poledne v přístavu! Ve městě u moře se občas kterákoliv věc jakoby nic proměnila ve stříbrný praporek. Vítr stříhal všudypřítomné stříbrné praporky tak dlouho, až je rozšmikal v jediný stříbrný podnos, který se mi blyštil nad hlavou. Tác, v němž se zrcadlily bílé trupy lodí. A snídaně čekala tam nahoře prostřená k obědu. Nákladní lodě se vydávaly z Loiry na Atlantik pod mýma očima, protože jsem bydlel vysoko; v posledním patře starého paneláku společnosti Alstom Marine. V docích, kam jsem dobře dohlédl, se stavěl parník Queen Mary 2. Jména menších lodí se střídala ve zdymadle pod mým balkonem, voda se připouštěla a odpouštěla. Z proskleného domku na betonovém útesu dohlížel hlídač propustit na to, aby rozsudky byly uvážlivé.

Ten hlídačův domek!

Za ulepenými skly jsem ze svého balkonu nejdřív rozeznával jenom roh stolu a lampičku, pod kterou ležel zavřený sešit. Ale za nějaký čas jsem uviděl devět věcí. Celý stůl a u něho židli. Otevřený sešit, tužku. Mrtvé mouchy, záclonu, hrnek s kávou, lampu. A kabát na stěně. Viděl jsem světlo, přítmí a prach a to, co s nimi dělalo těch devět věcí, i to, co světlo, přítmí a prach dělaly s těmi devíti. Střídaly se pořád dokola, měnily pozice, půjčovaly si obje-

my a skupenství. Stránky sešitu se drobily, vířily a snášely se na hrnek s kávou. Obnošený pruh světla visel na zdi a kabát se někde v prostoru rozsvěcel a pohasínal. Stůl se měnil ve velký stín a tužka a lampa zazářily v potměnělém vzduchoprázdnu. Na stěnách visely podivné předměty z paprsků. A kdyby něčí ruka chtěla odhrnout záclonu, nesetkala by se s ničím. Ale v domku jsem nikdy nikoho nezahlédl, nikdo tam nikdy nebyl, žádná ruka.

Později za mnou přicestovala jedna žena a já jí řekl, že bydlím v té strážní budce - ne tady v bytě v nejvyšším patře. Stáli jsme spolu na balkoně nad přístavem, kam doléhaly povely a energické zvuky z doků, ačkoli se už téměř setmělo. Na opačné straně se převaloval těžký oceán, osvětlený lampami a červenými signály - hladina, kterou zabíraly, byla samá rýha, zrněla a připomínala roztavené sklo. Ona se usmívala celý den, a když jsem to řekl, usmála se znovu. Vzápětí se opřela o zábradlí a zaklonila právě tak, jak jsem si před jejím příjezdem představoval, a prohodila:

„Já myslela, že jsem přijela rušit jednoho muže. A otravuju tady dva.“

Byla to tehdy doopravdy zamotaná situace. Na celé léto jsem přijel na francouzské pobřeží, abych tu překládal jednoho ruského básníka z dvacátých let, jenž ve Francii žil a moře a jeho břeh nesnášel i miloval. Ocitl jsem se v samém středu přístavu, který mě oslnil a jemuž jsem nerozuměl. Objevil jsem ten domek nad lodní propustí a váhal, jestli jsem hlídač zdymadla nebo dávno mrtvý ruský básník anebo překladatel ze vzdáleného vnitrozemí. A do toho se objevila žena, s níž jsme vstávali tak pozdě. Žena, se kterou jsem padal do slasti a neznámé hluboké odpočatosti, které mě zároveň dráždily.

Ale myslím, že díky tehdejšímu nepřehlednému stavu, oslněné přístavní scéně, úkolům, které musely být splněny, a všemožným

obavám teď vím, jak se překládá čtyřveršová sloka s rýmy. Můj ruský básník byl mistrem takových strof; geniální metrik, opravdový choreograf. Vystavěl z nich vzrušující svět.

„Vím“ není přesné slovo!

Zírám do sevřených čtyřverší – cizích, v cizí řeči – přesně tak, jako jsem zíral do toho neznámého bílého města u moře. Pozoruju sloku jako neznámé přitažlivé místo, v němž některé věci na první pohled poznávám, ale nevím nebo si nejsem jistý, jak je pojmenovat. A naopak, při tom zírání se mi z mysli vynořují slova, ke kterým rozpačitě a často chybně přiřazuju věci. Často bez úspěchu: bezradně chodím se slovy po přístavu i po strofě a hledám k nim vhodné objekty. Slunce ve sloce strašně pálí a já si všímám, jak se některé předměty a situace v přístavu párují a vzájemně odrážejí. Třeba všudypřítomné škeble svatého Jakuba. Nacházejí se na domech, v kostelích, v písku na pláži, ve znacích lodních společností. Jsou to schrány, popelníky, chrámové kroupenky, slunečníky, náhrobky. Opakují se jako ozvěna, jako rytmus, jako rým. Sama strofa se podobá plné, do sebe zaklesnuté svatojakubské škebli.

Nehybně a velmi dlouho se dívám na sloku básně, kterou překládám, dívám se na ni jako na město na pobřeží, které taky překládám – a představuju si, že jsem hlídač propusti ze zaprášené pracovny nad lodním zdymadlem. Můj pohled je nyní rutinní, jsem tu doma, znám svou práci a všude mám přátele. Ale musím být ostražitý. Jsem také ruský básník a je rok 1922, jdu po francouzské pláži mezi slunečníky, po písku plném malých mušlí a moře mi připomíná odporné obrovské umyvadlo.

Slunce pálí a stříbrné podnosy v obloze nad oceánem nesnesitelně pableskují a odrážejí odrazy. Jsem strašně unavený ze zírání. Z těch odrazů a střídajících se masek. Chce se mi spát. Sloka i přístavní město, které leží přede mnou, se vzdalují, pozbývají obrysy

a proměňují se ve skvrny, šmouhy, plochy, v nichž se všechno prostupuje a slévá. Sladký spánek je tak přitažlivý a někde hluboko v něm se mě dotýká sladká ruka.

Ale koneckonců neusínám, něco mě vyruší; podrážděnost spánek překazí. A počíná se něco jiného: probouzení, rozpomínání, pozvolné svítání, v němž předměty a slova opět nabývají tvary a barvy. Přístav i sloka se noří ze skvrn a šmouh – znovu pevně stojí pod jasným, horkým sluncem. Jsou stejné i jiné. Najednou jakoby částečně známé, jako bych je vyvolal z důvěrných vzpomínek. Poznávám je, rozumím jim, ačkoli mě stále také udivují a vzrušují. Překládaná strofa i město u moře mi před očima vystupují z vody a pěny v novém uspořádání a v jiné choreografii. Ve slunci prudce osychají.

Překládání rýmovaných slok je zapomínání a vzpomínání, usínání a probouzení. Je to zírání a zavírání očí ve spolehlivém rytmu vln a nečekaných dotyků milované ruky, po které toužíš, která tě ruší.

Za Alicí Wierpichovou

V pátek 17. dubna roku 2020 zemřela po krátké nemoci v pražské Nemocnici Milosrdných sester sv. Karla Boromejského zřejmě nejpozoruhodnější česká básnířka posledního dvacetiletí Alice Wierpichová. Na začátku prázdnin by jí bylo 73 let. Nekrologů, které oceňují její básnické dílo, vyšlo a asi ještě vyjde dost. Delší články a studie shrnující její význam pro českou poezii se, jak vím, chystají. Tento text bych rád věnoval několika osobním vzpomínkám na Alici umělkyni i výjimečnou ženu, na Alici, s níž mě – ačkoli jsem tomu nikdy úplně neuvěřil – pojilo přátelství. Navíc... byl jsem, pokud vím, poslední, s nímž před svou smrtí mluvila.

Seznámili jsme se na začátku roku 2007. Alice tehdy plánovala oslavu šedesátých narozenin. Pamatuju si to velice dobře. Když jsem jí byl totiž v jejím oblíbeném bistru Solitaire na pražských Vinohradech představen, za což vděčím básníku Miloslavu Topinkovi, podívala se na mě od baru a řekla přesně tohle:

„Já jsem Alice, šedesát let po smrti, což se musí zapít. Zvu tě, bizonku.“

Její slova mě tehdy rozhodila na všechny strany. Netušil jsem, jestli je to celé jenom drsný žert, zda něco slaví, bude slavit, a pokud ano, kolik jí je, protože šedesát rozhodně ne. A k tomu to tykání a úděsné oslovení. Nakonec jsem slavné básnířce začal, celý rudý, u toho baru prkenně blahopřát a omlouvat se. Ale ukázalo se, že oslava se teprve plánuje, že bude mohutná a někde mimo Prahu, že jí skutečně bude šedesát, že pozvání míní vážně a že oslovením „bizonku“ častuje úplně všechny muže na světě. Včetně barmana i Miloslava Topinky, který se smál celý večer.

Na oslavu jsem nakonec nejel, ale do bistra Solitaire jsem začal za Alicí Wierpichovou chodit pravidelně. Nikdy nesesávala jinde než na baru, a to ani tehdy, když měla v bistru početnější společnost. Vidím ji před sebou na barové stoličce. Drobná, v krátké sukni, černých punčocháčích, lodičkách na vysokých podpatcích a s těsnou černou sametkou nad hlubokým výstřihem, bez níž ji – podle mnoha svědectví – nikdo nikdy nespatriil. Pamatuju si ji obklopenou ze všech stran přáteli, kteří se k ní důvěrně naklánějí a zvedají skleničky do vzduchu. Nezapomenutelný obraz. Alice měla ráda černé oblečení, občas nosila dokonce krátký smuteční závoj a černé rukavičky. Říkávala tomu „outfit rozvedené vdovy“. A variantu se závojem nazývala „prudkým stylem zesnulé vdovy“. Pokud vím, jejím životem prošlo mnoho mužů, mnohdy významných, ale žádný z nich nezemřel. O bývalých partnerech se vyjadřovala sporadicky, ale vždycky s láskou a vtípem – často používala legendární formulaci „byl moc fajn, ale byl to pračlověk“.

O svých básních mluvila Alice málo. Když jsme byli v bistru sami dva, někdy mi z nich četla, někdy je také přede mnou psala – ty stručné ironické, jazykově tak vynalézavé veršované výkřiky, které ji na konci života proslavily! Ona sama jim říkala „milostné urážky“. Jednou o nich prohlásila:

„Na život a na smrt! Vůbec ne! To, co píšu, jsou souboje na smrt a na smrt!“

Vepisovala je rukou do miniaturních sešitků, které připomínaly pouzdra na cigarety. Ale mluvit o nich nechtěla. O čem mluvila ráda, bylo venkovské dětství a provoz malého hospodářství. Tohle jsme měli společné a Alice báječně a s chutí líčila sekání a sušení trávy, letní koupání, vyprávěla o oblíbených domácích zvířatech a dětských přátelstvích – jak zvláštní a překvapivé v kombinaci s tou dráždivou sametovou stužkou na krku, černým závojem,

vzorným barmanem a skleničkou neředěného campari, které zbožňovala! A pak filmy – její velké téma. Alice Wierpichová byla skutečný filmový znalec. Milovala a výborně znala staré grotesky i horké novinky, chodila do kina i na tři filmy za den! Ráda říkávala, že Chaplin je její rohypnol, ale Frigo – Frigo, to je lexaurin!

Buster Keaton ostatně provázel Alici Wierpichovou až do posledních chvil. Když byla po Velikonocích hospitalizována u Boro-mejek, požádala mě, zda bych jí do nemocničního pokoje nepřivezl nějaký plakát s Frigem. Tak se i stalo. S pomocí dramaturga kina Ponrepo pana Klepikova se dokonce podařilo opatřit papírovou Frigovu figurínu v životní velikosti, kterou jsem jí do nemocnice přivezl několik dní před smrtí. Alice měla obrovskou radost a se svým obvyklým šarmem, v nemocniční košili, ale nalíčená a s černou sametkou na krku, podotkla:

„Je nějakej placatej. Budu ho muset vykrmit. Vařej tu docela dobře.“

V té chvíli jsem se, přiznávám, rozplakal. Sbohem, Alice. Kéž se jednoho dne shledáme v bistru Solitaire.

Zde mělo moje vzpomínání na básnířku Alici Wierpichovou skončit, nechtěl jsem dál psát ani slovo. Ale barmanky mě přesvědčily, abych příběh dopověděl do konce. Budiž. Sedmnáctého dubna jsem přijel do nemocnice na návštěvu a sestra mi už při vstupu pošeptala, že s Alicí je zle, že se její stav prudce zhoršil.

Když jsem přistoupil k jejímu lůžku, spala. Díval jsem se dlouho na její krásnou tvář. Pak jsem ji vzal za ruku, políbil ji na čelo a chtěl se vzdálit, protože jsem zaslechl šum z chodby a domníval se, že přichází někdo z příbuzných. Nechtěl jsem se s nikým z nich setkat. V tom okamžiku Alice otevřela oči a řekla čtyři slova:

„Rozepni tu stuhu, bizonku!“

Byl jsem zmatený úplně stejně jako při našem prvním setkání.

„No tak, rozvaž to,“ opakovala Alice.

Opatrně jsem Alici sáhl za hlavu, ve vlasech nahmatal drobný uzávěr a stiskl. Těsná sametová stuha se zavlnila a – Alici Wierpichové odpadla od krku hlava.

Snad mi to její truchlící rodina promine.

Vesnický book club

Na první setkání louňovického book clubu „v anglosaském stylu“, které se konalo pátého listopadu 2019, přišli do hostince U Šafratů tři čtenáři.

Vlastně pět, ale učitel na penzi Hirsch si na poslední chvíli věc rozmyslel a zapadl za výčep k Frantovi Kopečků. A hospodský Josef Effenberg se jaksi nepočítá, protože ten dobře naložený muž sice pravil, že „tady se slečnou si rád pošpekuluje vo čemkoliv, třeba i vo knížkách“, ovšem u toho musí, dodal, točit pivo.

„Doba nejní zlá,“ pronesl pronikavě, „ale člověk by stejně neměl moc blbnout.“

„Slečnou“ myslel učitelku češtiny na místní základní škole, knihovnici a redaktorku věstníku Pod Blaníkem Jitku Holou, která ten čtenářský podnik vymyslela. Učitelka měla slavnostní náladu, jásavě červenou rtěnku a kuráž.

„Přátelé,“ zahájila, „není nás tu mnoho, ale časem se jistě přidají další. Náš čtenářský klub se bude konat, jak jsem psala, každé první úterý v měsíci. V sedm. Vždy se dohodneme, jakou knížku za měsíc přečteme. No, a pak si o čtenářských zážitcích popovídáme. Každý ostatním řekne, proč se mu kniha líbila. Nebo nelíbila. Jakou postavu si oblíbil. A třeba – jaká scéna mu zůstala v paměti. A já si pro vás nachystám nějaké podrobnosti o autorovi, jeho životě a díle. Důležité je, draží přátelé, abyste přicházeli pravidelně a aby každý z vás vybranou knihu přečetl.“

„Celou?“ optala se farní hospodyně Marie Veselková.

„Od samého začátku až do úplného konce,“ odpověděla paní učitelka a opravdu mile se na hospodyně usmála.

„Co když to nestihnu?“ ozval se odborník na kácení stromů a amatérský herec Houdek.

„Pane Ondřeji,“ nezaváhala slečna, „stihnete. O to se už postarám.“

Farní kuchařka a paní Hana Diettrichová, manželka podnikatele a dlouholetého louňovického starosty, po sobě koukly.

„A teď se domluvíme,“ pokračovala melodicky učitelka, „jakou knížkou začneme. Kdo má nějaký návrh? Já sama, abych byla upřímná, mám hned dva!“

Budme spravedliví a zaznamenejme, že příznivý začátek knižního klubu, který svědčil o tom, že Louňovice mají obстойné duchovní základy, zkomplikoval přesně v tomto okamžiku hostinský Effenberg. Nejspíš měl při roznášení piva dlouhou chvíli a taky se předváděl před slečnou Jitkou. Se čtyřmi pivy v každé ruce přikvetl ke stolu a skočil učitelce do řeči:

„A co veršíky, slečno? Na ty já byl vždycky kádr. Věřila byste?“

A nežli učitelka stihla proměnit svůj úsměv v cokoli jiného, uklonil se a zahřměl:

KAREL HYNEK HÁCHA

MÁJ

Slunce svítí jako prase.

Na palouce sere pes.

Je jaro!

A vítězně se rozhlédl po sále. Několik chlapů se zasmálo. Od výčepu se ozval vždy jízlivý, už opilý učitel Hirsch:

„Jen jim to nandej, Pepíku!“

Učitelka zbledla, ale opanovala se. Neblahou situaci pak uzavřela nečekaně pádně.

„Dala bych si ještě jedno malé, vy Seiferte!“

A book club mohl pokračovat.

„Já bych rozhodně navrhovala tu Mornštajnovou,“ vážně pravila paní Hana Diettrichová. „To jsou tak krásný příběhy. Je to nejlepší česká spisovatelka. A prodává se!“

„To, že se něco prodává, ještě nic neznamená,“ poznamenal Ondřej Houdek a zadíval se na paní učitelku.

„A copak jste od paní Mornštajnové četl, mladý muži?“ optala se ostře paní starostová.

„Tu její poslední slátaninu. Máma to má doma. Dyť je to červená knihovna pro – neuražte se – stydlivý paničky. Ta dáma neumí ani popsat, jak se dva lidi líbají. Kvůli tomu se tady snad nescházíme.“

„No dovolte! A co byste tedy navrhoval vy?“

„Nevím. Třeba Hrabala,“ odpověděl odborník na stromy.

„A to je kdo?“ zeptala se paní Hana Diettrichová. „Ten režisér?“ Ondřej Houdek obrátil oči v sloup.

„Přátelé,“ vložila se do hovoru učitelka, „přece se hned nebudeme hádat. Já bych doporučila Petru Soukupovou. Anebo Pavlu Horákovou. To jsou taky knihy ze života. Ale současné a nesentimentální.“

„Soukupová? Ta rozčepejřená, co dělá Ulici? Jen přes mou mrtvolu,“ pronesla paní starostová.

„A co Agatha Christie?“ řekla zničehonic tiše farní hospodyně Marie Veselková. „S panem farářem ji čteme pořád dokola. A pořád je to napínavé a chytré počtení. A víte, co máme na jejích knihách nejraději? Že na konci těch báječných mordů se vždycky z příběhu vymotají dva mladí úplně nevinní lidé a jsou si navzájem sympatičtí. Paní Christie je krom jiného výborná dohazovačka.“

Po této větě zavládlo u stolu ticho.

Louňovický book club v anglosaském stylu byl založen.

Co je nového v oddělení hadů?

Často chodím do zoologické zahrady, když je zavřeno, poněvadž znám jednu ošetřovatelku hadů. Jmenuje se Henrieta, je jí přes čtyřicet a mezi herpetology je proslulá, protože se vyzná ve vodních hadech tak jako nikdo jiný v Evropě. Občas jezdí na nějaké výpravy a konference, dochází do nějakých laboratoří nebo něco o vodních plazech sepisuje do amerických časopisů. Hadi ve vodě! Vědecká kariéra! Ale vlastně nevím přesně - ona o tom nikdy nemluví a já jsem líný si to vyhledat.

Schůzky s Henou v zoo začínají vždycky stejně. Když se blížím, už zdálky na mě mává a energicky oběma rukama nad hlavou ukazuje, abych se odklidil za hadí pavilon, že dorazí. Jdu hned poslušně za pavilon a přemýšlím, zda se mám nějak schovávat nebo ne, jestli jsou neodborné návštěvy mimo návštěvní hodiny v hadím pavilonu zakázané nebo ne, jestli by Henrieta mohla mít průšvih anebo ne. A říkám si, že se na to musím přeptat - ale potom zapomenu.

Čekám za oddělením hadů. Mezi vyřazenými zářivkami a terarijními skly všeho druhu, prorostlými kopřivami a diviznami, mezi igelity od výstelek, uprostřed hromady plastových kýblů od žrádla a vitaminových směsí stojí plastový kontejner jako stůl a dvě rozeschlé židle. Na stole pětilitrová zavařovačka od okurek plná vajglů v dešťové vodě. Je tady vlhko, ale později odpoledne se slunce objevuje a drží až do západu. Občas přeběhne myš, šváb nebo kuře, co pláchli z pěstíren hadí potravy. V některých kýblech roste bazalka a majoránka. A kopr. To si tady pěstují lidé od hadů. Sem chodí na cigáro. Sníst si chleba se šunkou. A koprem.

Henrieta na sebe nikdy nenechá dlouho čekat, přichází skoro hned – ale neřekl bych, že se na mě těší. Přijde. Je tu. Ahoj. Čau, fajn, žes došel, neusmívá se. Na krku si nese hada. Pokaždé jiného. Jeho hlavičku drží v ruce a hladí ji palcem. Ve druhé zapálenou cigaretu.

„Co je to dneska?“ ptám se, jako se ptám pokaždé.

„Linda. Užovka stromová. Vzácnější než my dva dohromady,“ říká Henrieta.

Slunce mírně svítí za oddělením hadů, Hena se opírá o zeď, slastně mhouří oči do světla a cigaretu spíš hltá, než kouří; se zvrácenou hlavou hlasitě vyfukuje kouř. Má přes sebe černou gumovou zástěru a vlasy pečlivě stažené sítkou, protože vlnité rozpuštěné vlasy hady dráždí. Linda je mezitím klidná – trpělivě snáší oblaka dýmu, obtáčí strom Henina krku a každá její šupina v paprscích září jako hnědý drahý kamínek. Henrieta v tuhle chvíli vypadá jako unavená servírka ze zapadlého motorestu, která od života nic moc nechce a ani se nesnaží. Odhání chlapy, těší se na televizi po směně a přemýšlí o nové kerce a o tom, jestli si ji může dovolit. Jenom ten had na krku do obrazu nepatří.

Občas si přesně v těchhle okamžicích představuju, že bychom k sobě s Henou patřili a chodili se za oddělení hadů milovat. Ale hned to přejde. Stejně by to nešlo, když místo korálů nosí mamby a taipany, kterým v zubech žbluňká jed! A navíc – Henrieta je zadaná. Je matkou tří synů, přičemž prvního má s jedním herpetologem, druhého s druhým a ohledně třetího neví, který z těch dvou vědců je otcem, jelikož se mezitím vrátila k prvnímu, ale druhého neopustila úplně.

„Co je novýho?“ ptám se.

„Kluci jsou teď u Hynka, příští týden u Honzy. Mám volno. Ale nic se mi nechce,“ odpoví Hena a přivírá oči.

„Myslím na oddělení?“

„Nic. Jedna anakonda nechce žrát, druhá se přežírá a je jí furt špatně. Zmije rohatá se touží pářit a není s kým. Chřestýšovec má celej harém a mohl by to dělat od rána do večera, ale nechce se mu. Umřela nejstarší krajta a jedna červená užovka je na umření. Normální život.“

Opíráme se o oddělení hadů a kouříme. Henrieta potom pomalu rozmotá Lindu, vypustí ji do trávy. Oba se díváme, jak se hnědé hadí tělo s šedozelenými záblesky vytrácí do suchých vysokých listů a stébel. Užovka je dlouhá, trvá to. Šupinatá kůže a klikatá kresba se rozostřují, zrní, proměňují obrisy. Nevidíme nic, ale něco mizí – a je to jako nekonečná smyčka. Hena se vrací na sál, začínají se roznášet večere, chlapi mají hlad. Čau. Měj se, přijď zas. Neusměje se. Nasedám do auta a zírám před sebe. Slunce za motorestem už nehřeje, ale ještě svítí. Zabouchnu dveře a tiše se rozjíždím. Ve vysoké trávě se zvedá vítr.

Pokusy o škebli říční

Nebudu kolem toho dělat bůhvíco – moje máma se beztak zrovna nedívá a její máma dávno nežije.

Mám důvěrnou přítelkyni, která se jmenuje Jana a který je sedmdesát dva. Pokud jde o mě, jsem ročník devatenáct set sedmdesát. Jsme spolu už rok a bydlíme u řeky, ve zrušený půjčovně kánoí. Dál od břehu, v městečku a vyšperkovanéjch chatovejch koloniích, žijou samý strašně chytrý a úspěšný lidi, co každej den pozvedaj úroveň baletu Národního divadla na úroveň opery Národního divadla. To o nich říká Jana. A poněvadž jsou chytrý a vážený, tak maj názorů jak rajčat – tohle taky říká – a některý z těch názorů se týkaj nás dvou a našeho přátelství a není lehký je poslouchat. Takže si nikoho nevšímáme a držíme se blízko vody. A taky ve vodě. V Berounce rajčata nerostou – to zas říkám já.

Tu půjčovnu, kde přespáváme, zrušili před dvaceti lety a všechny kánoe se dávno utopily. Je napůl shnilá a stojí šejdrem. Já ale Janě k narozeninám některý prkna vyměnil, zadělal střechu a promazal panty u dveří, aby šly dovřít. Taky jsem schrastil kamna. Takže jsem ve svý podstatě zachránil „poklad kultury a oddechu“ – to je Janin výraz –, o kterej se nikdo nestaral. A vykopal jsem latrínu. Máme tu krásně uklizeno a nevadíme. Ale Kořínek, takovej příčinlivej vokoun, co v městečku dělá starostu, si jakože zničehonic vymyslel, že tady postaví městskou saunu, a každej měsíc posílá hlídku, co vyhazuje všechny naše věci z půjčovny na břeh. Na řeku naštěstí ten pořádkumilovnej slizoun nemůže, ta patří pod říční správu.

Řekl jsem přátelství, ale myslím lásku.

Jana před chvílí slezla z vrby, kde máme venkovní kuchyňku, a nese nám kafe. Děláme si ho dvakrát za den, jedno ráno a druhý odpoledne kolem pátý. Sedíme na molu, který jsem taky udělal, a pijeme druhý. Já se koupal ve studený řece, a to kafe mi teď chutná. Koupu se i víckrát denně, pořád, celej rok, i v zimě – proto jsem zdравej a silnej. Pijeme odpolední kafe, díváme se na řeku zapadanou listím a Janu jako vždycky napadaj různý plány, o kterejch mluví. Jana je umělkyně a pořád jí něco běží hlavou a dovede mi to krásně vysvětlit. V poslední době pořád kreslí škeble. To je úkol i pro mě, poněvadž, jak vstanu, musím jí nějaký škeble z řeky nalovit. Jana chce všechny, malý i velký, odřeny, rozbitý i ty, co jsou ještě zavřeny a plný škeblího masa. Rozloží si je vždycky na stolek před půjčovnou a celej den ty škeble překresluje tužkou na papír. Nemaluje nic jinýho. Pořád dokola. Někdy mě posílá do řeky podruhý, pro nějaký „výstavní kousek“. Vracím se pak s velkou škeblí, co je zarostlá perletí tlustě a vypadá jako hodně drahý nádobí. Jana ji obrací v prstech a hned se dá do kreslení. A má to krásný – i když se nad tím v jednom kuse vzteká, a nejvíc, když jí to chválím a říkám, že je velká umělkyně. „Kráva jsem, a ty vo tom víš prd, seš prabarbar,“ prská vždycky.

Chci bejt zdравej a silnej? Pro ni.

Pijeme druhý kafe a na to, že je listopad, svítí docela prudký slunce, a Jana na našem molu vykládá, že bysme mohli nějaký ty kresby prodat a něco si vydělat na zimu. Ptá se mě, jestli myslím, že by je někdo koupil, a já jí říkám, že myslím, že tutově, že vyděláme majlant. A Jana mě zkoumá přes sluneční brejle a povídá mi, že je „nekonečně hezký“, že ji mám rád, ale že je to pěkná volovina, jak víme. A já si v tu chvíli vybavuju, jak jsme se dneska v noci milovali a že se s Janou milujeme skoro každej den. To ta řeka! A taky asi to, že už nekradu. Jana moc dobře ví, na co myslím – a normálně mi to řekne nahlas!

Chci bejt silnej a čistej. Kvůli tomu, jak se mnou mluví. A chci taky trochu psát. Pořád to odkládám.

„Půjdu se ještě vykoupat,“ říkám Janě.

„Běž,“ odpoví mi, „je hezky.“

„Mám tam dole něco koupit?“

„Něco na večeri. Jestli budou mít.“

Váza v rákosí

Chtěl bych si důkladně prohlédnout ledňáčka. Jistěže volného, ne v zajetí. Několikrát v životě jsem zahlédl, jak přelétá potok nebo protíná druhý říční břeh. Ale byla to jenom modrá vteřina. I v té jsem si všiml a zíral, že sklo ještě neztuhlo, nerost teprve vychládá a vzduch ho tvaruje – modrý křišťál se odchlipoval, svinoval, hrnatěl, třepil se a sršel, přitom svištěl pryč tak rychle, že jsem viděl jen safírový škrt. Do toho se pletlo oranžové břicho. Pomerančové, dalo by se říct. Ale vlastně mělo odstín rozštípnutého borovicového polena.

Prokop tvrdí, že pokud jde o zvířata, přeháním to s očima. Vložil mi, že jeho samotného, když se řekne kachna, nenapadne ze všeho nejdřív, jak kachna vypadá. První mu naskočí, že je věrná a zarputilá a chytrá. Potom, že její barvy a tvary s těmi vlastnostmi souvisejí. Až nakonec pomyslí na to, že divoká kachna je nádherná sama o sobě. Kdežto já prý hned vidím smaragdový perí a zelený jiskry kolem zobáku.

„Mimoходом, když chceš vidět ledňáčka, zapamatuj si jeho hlas!“

No to asi jo, odpověděl jsem si v duchu, s očima to přeháním nejen u zvířat. Pokud jde o zvířata i lidi, musím se naučit víc myslet. A třeba taky doopravdy poslouchat – ne řeči a hlasy jenom pozorovat.

Prokop je ornitolog a záchranář divoce žijících zvířat, kterým se v Praze přihodí něco nepříznivého. Když najdete cestou z práce strakapouda, který narazil do čiročirého skla kanclu ve dvacátém patře a krvácí, zavoláte Prokopa a on přijede a omráčeného straka-

pouda možná zachrání. Působí také jako spasitel zvířat, o nichž si zmatení (a tudíž neustále dojatí) lidé myslí, že jsou v nouzi. Když objevíte v jarní trávě ubohého, vyděšeného, ztraceného, opuštěného zajíčka, jehož je zapotřebí zahřát, pochovat, odnést, utěšit, zatelefonujete Prokopovi a on vám vysvětlí, proč se ho nemáte dotýkat nebo proč ho máte položit tam, kde jste ho – ach jo! – sebrali. Někdy s ním jezdím. Dívám se, jak zachraňuje, učím se myslet a v autě poslouchám jeho historky o zvířatech.

Před půlrokem Prokopovi volali z centra, z pasáže Černá růže, že v prodejně skla značky Moser poletuje ptáček. Takovej malej, jako vrabec, ale jinej, má jiný nohy, delší, a taky jinou hlavu, nějakou jako rozčepejřenou, možná je nemocnej, a zobák má strašně úzkej, divně leze po stěnách, barevněj není, vlastně je, je hnědej, ne, šedej, vlastně taky trochu žlutej, no to byste musel vidět, jo jo, zpívá, a pěkně nahlas, ale taky divně, chvílema chrčí, pak zas cvrliká jak blázen. Lítá děsně rychle. A chodí po stropě hlavou dolů. Jo, a hrozně a furt kadí! Je z toho všeho určitě vyděšeněj, chudinka malej.

Takhle s Prokopem mluvila prodavačka skla. A on se smál a řekl jí, že podle jejího popisu mají v obchodě vampýra a že přijede. Potom si Prokopa vzal k telefonu manažer prodejny. Vážně pravil, že je třeba zakročit rázně, protože pták ruší zákazníky, a navíc už za hodinu zavírají a musí se spustit alarm.

„Náš obchod, jak jistě chápete, není obyčejný,“ nafukoval se manažer do telefonu. „Jak bych to jenom řekl – máme zde poněkud choulostivé zboží za poněkud choulostivé sumy. Doufám, že je vaše firma pojištěna?“

Když Prokop vstoupil do neobyčejného obchodu, spatřil tři prodavačky ve stejnokrojích a manažera v modrém obleku a oranžových polobotkách, jak upřeně hledí k vyřezávanému kazetovému

stropu. Okolo té kamenné čtveřice se třpytily stoly plné křišťálových skleniček a číší, čirých svícňů, dekantérů a hranatých karaf na whisky s ještě hranatějšími uzávěry. Na policích, vyřezávaných a vykládaných jako strop, trůnily barevné vázy a mísy, jejichž obtloustlé hrany hrály těžkými barvami. Všechna okna byla dokořán, a jak jimi dovnitř vstupovalo podzimní slunce, sklo v prodejně se blýskalo a místy se na něm zjevovaly duhové skvrny. Vtom se od stropu odlepil drobný chuchvalec prachu, a místo aby se snesl dolů, zarachotil, roztřepotal se, nesměle hvízdal a – zmizel v kubistické míse na ovoce, jako by se v ní chtěl vykoupat. Vzápětí si to ale rozmyslel a s novým, úplně odlišným pískáním přesešel na nedaleké hrdlo borůvkové vázy.

Manažer vytřeštil oči a vypískl taky. Ale srovnávat se to nedalo!

„To je rákosník zpěvný,“ rozzářil se Prokop. A dodal: „Tak jsem tady.“

„Teda trvalo vám to,“ pozdravil ho manažer a z křišťálem prostřeného stolu vylovil sklenku, na které se skvěl ptačí cákanec, a začal ji – s očima zapíchlýma do borůvkové vázy – nervózně čistit hadříkem na brýle. „Podívejte se, jak to tady vypadá!“

„Ten pták je ňákej nemocnej,“ mínila jedna z prodavaček. „Proč tak chrčí?“

„Napodobuje špačka,“ odpověděl Prokop, „to rákosníci uměj. Dovedou napodobit spoustu ptáků.“

„A co dělá v Praze, když má bejt v rákosí?“ ptala se druhá.

„Ptáci teď táhnou na jih a nad Prahou je taková jejich křížovatka. Asi ztratil hejno.“

Když Prokop rozložil a roztáhl teleskopickou síť, jedna z prodavaček se chytla za hlavu, druhá za břicho a ze třetí vyklouzlo „ty vole!“. Manažer si svlékl a zas oblékl modré sako a znovu se zajímal o pojištění.

Ale dopadlo to dobře. Rákosník zpěvný ještě chvíli posedával pod stropem, potom se chvílku motal se svým šedožlutým odstínem mezi zelenými odstíny jednoho popelníčku, a zrovna když proletěl kolekcí navrženou pro anglickou královnu – byla to dlouhá záplava zlatého skla a manažer si v tu chvíli zakryl oči modrým loktem –, Prokop na konci stolu smýkl sítí tak šikovně, že ptáček do ní vklouzl měkce a tiše jako motýl.

„Ty vole,“ vydechla třetí prodavačka podruhé.

Prokop sáhl do sítě, sevřel rákosníka zpěvného v dlani, opatrně ho vyjmul, podržel před očima a pak mávnul rukou do otevřeného okna. Frnk!

Prodavačky oněměly.

„Proboha, co jste to udělal?“ vykřikl šéf.

„Co myslíte?“ dělal se Prokop.

„To jste toho ptáka pustil jen tak?“

„Ale ne, kdepak,“ usmál se naposledy Prokop. „Na kauci.“

Erik, já a dvě mámy

Můj přítel Erik má mámu. Já mám taky mámu. Ani jeden z nás nemá k mámě otce. Oba zato máme kolem sebe spoustu babiček, manželek a dětí. Tím je odbyta psychologie postav, charaktery jsou prokresleny dostatečně a – jak říkají recenzenti nových českých románů – čtenář může postavám začít fandit!

Jeli jsme s Erikem Erikovým autem a vezli mou mámu z chalupy do Prahy. Erik samozřejmě řídil, já seděl vedle a moje máma vzadu. Máma zkoumala Erika, jak řídí – a Erik řídil fakt krásně. Volně pokládal levačku na vršek volantu, takže to vypadalo, že trošičku boxuje, řadil tak, jako by se hrabal v kýblu s vodou, a sem tam – vzhledem ke složení posádky s tím šetřil – polohlasem oslovoval předjíždějící kolegy „to sis pomoh, ty blbče“. Když jsme se blížili k Postupicím, máma prolomila mlčení a řekla, abych se podíval na zápěstí pana Erika a porovnal ho s tím svým. Doplnila, že to, co má pan Erik, je zápěstí chlapa a otce tří dětí, zatímco já se oháním něčím, co se vzpírá zdravému rozumu. Řekla, že na ty moje hůlčičky se ani nevyráběj hodinky a že je jediné dobře, že nemám řidičák. A celkem vzato vedle pana Erika vypadám jako vyžle s vráskama. Erik se smál a box a čeření vody bezchybně doplnil znechuceně ladným vytípnutím mobilu, který mu zvonil. Pak si odhrnul vlasy a utrousil, že jeho máma mívá podobný poznámky, že je to, jako by tady seděla s náma. Moje máma se zarazila a řekla, že když si tak pana Erika prohlíží, nechápe, co může jeho mámě vadit. A dodala, že by maminku tak překrásného chlapa s nádhernýma vlasama, kterýma pohazuje „jako bohém“, ráda poznala. A temperamentní monolog – během kterého jsem se pevně zachytil madélka nad

oknem, což dělám velmi zřídka – uzavřela otázkou, jestli pan Erik není příbuznej Radovana Lukavského, poněvadž to na to vypadá. Řekl jsem – a uznávám, zbytečně nahlas –, že jasně, Radovan Lukavský byl Erikův prastrýc a pan Erik, mami, umí nazpaměť kompletní Máchův Máj. Máma řekla, že nesnáší, když jsem ironickéj, a že to mám po tátovi, kterej nebyl nic jinýho než „takovej ironickéj jantar“.

„Nestydíte se za něj někdy, pane Eriku?“

Erikova máma, která se mezitím snesla na zadní sedačku a přehodila nohu přes nohu, ujistila moji mámu, že by se moc a moc divila. Tak například ty Erikovy vlasy! Erikova máma je považuje za „úplný omyl“, ale co je to platný, když synátor se domnívá, že do jeho hlavy mu nikdo nemá co mluvit, a nechápe, že jeho hlava není pouze jeho hlavou, ale hlavou nás všech, celé rodiny. A ostuda, doslovila Erikova máma významně, „dopadá na naše životy“. Moje máma Erikově mámě osudovým tónem odpověděla, že pan Erik si to „bohužel a bohudík může dovolit“. Ale nikdo v autě nevěděl, co přesně tím má na mysli – a hovor se zadrhl. Projeli jsme mrtvým Benešovem. Erikova máma se lehounkými pohyby přelíčila a potom, s průhlednou cigaretou v ústech, hledala v kabelce zapalovač, zatímco moje máma kontrolovala vajíčka. Hlavu zabořila hluboko do tašky, až se jí blůza na zádech vyhrnula do půli zad a objevila se vosková kůže s fialovým odstínem.

Když přišla ke slovu literatura, mýjeli jsme Poříčí. Můj přítel Erik je nakladatel a má ve zvyku, že jednou za rok rozdává s Dášou Veškrnovou v televizi literární ceny. Moje máma ho v televizi párkrát viděla a tuhle radostnou skutečnost považovala za příhodnou k navázání přetrženého rozhovoru s ním, s jeho mámou – a především se mnou. Oznámila, že pan Erik je v tý televizi vždycky nádhernej, ale že letos vyrazila Dáša na pódium „jak protržená“

a že na pana Erika nepočkala. A že vážně neví, co si ta stará kráva o sobě ještě myslí. Ale hlavní je, dokončila, že pan Erik v tý televizi – na rozdíl od jiných – je! A že Erikova máma pana Erika dobře vychovala. Erikova máma řekla, že pan Petr umí zase jiný věci, ale nerozváděla to dál, protože zrovna našla zlatý zapalovač, zapálila si a zmizela tak, jako se objevila.

„To bych ráda věděla jaký? Vždyť nemá ani na kafe,“ obrátila se na Erikovu mámu moje máma.

A když odpověď nepřicházela, zmizela znovu v bezedné tašce s vejci a odtamtud zahučela:

„Vaše maminka je dáma, pane Eriku! To se dalo čekat.“

A pokračovala: „Pana Erika se drž!“

A ještě: „Dvě prasklý. Máme smůlu na všechno.“

Pak jsme zastavili a moje máma byla doma.

Zkouška začala

Romaňolsky se to městečko jmenuje Dvedla. Píše se to s nějakými apostrofy, tečkami a čárkami – nepamatuju si. Dvedla, Dovadola. Nic, nic v údolíčku pod Apeninami. Pár stísněných uliček mezi vysokými domy, jejichž střechy jako by se k sobě vyčerpaně nakláněly, náměstí s podloubím, se zavřenými okenicemi natřenými stejnou zelenou barvou a výhledem na opatství zarostlé borovicemi, které se tetelilo v horkém vzduchu. Vypadalo to, jako by kaple, hospodářské budovy, celý areál opatství i se sosnami byly utvořeny nedozírným hejnem mušek, co se na chvílku seskupilo ve vhodném tvaru a vzápětí se rozptýlí. Velkolepý klášterní komplex na kopci beze stopy zmizí. Zbude po něm slunce, slunce, světlo, vedro, strašný žár.

Nikde ani noha. Posadil jsem se před Bar Centrale (nápis na plechové tabuli nebyl k přečtení), objednal si pivo Moretti a proměnil se v jednu z rozpálených dlaždic. Bez vůle k čemukoli, bez myšlenky jsem sledoval, jak z Garibaldiho náměstí vede Garibaldiho ulice, na které stojí Garibaldiho jezdecká socha. Potom jsem si – aniž bych se pohnul ze židle – přečetl Garibaldiho jméno na všech pamětních deskách v radničním podloubí. Pod jednou z desek, vedle věnce, stuhy v národních barvách a uschlé kytice, stál svícen udělaný ze spodku moka konvičky Bialetti. Moretti, Bialetti, Garibaldi. Moretti, Bialetti, Garibaldi.

Bialetti. Garibaldi. Moretti. Ještě jedno prosím. Italský zapadákov jménem Dovadola!

Obtloustlý barman s oholenou hlavou a v tričku bez rukávů se vrátil s druhým pivem a piadinou nakrájenou na kousky.

„Vedro, co?“ pozdravil.

„To jo, vedro je,“ odpověděl jsem.

„Giuseppe, buď zdráv,“ ušklíbl se a podal mi ruku.

„Petr, Pietro, čau... dobrý den,“ představil jsem se tak nemožně, jak to dovedu jen v Itálii.

„A řekl bych,“ zachechtal se a přešel do angličtiny, „že se nepletu, když řeknu, že až si budeš dávat čtvrtý pivo, bude to vedro úplně stejný. Nemyslíš?“

Asi jsem se mu nelíbil.

„Dám si už jenom tohle druhý, Giuseppe,“ řekl jsem.

Můj cestovní deník – který jsem si nevedl, a pokud ano, důležitá místa jsou stejně nečitelná – zaznamenává, že jsem v tom baru okouněl tři hodiny, vypil čtyři piva a potom vešel do nejbližšího kostela. V kostele jsem si prohlížel rakev z bílého mramoru se sochou nějaké místní blahoslavené Bianky. Mladá mrtvá žena v jednoduché šatové sukni a svátečních botách. Ležící postava, která jako by se vynořovala z víka, měla na prsou zkřížené ruce s prsty mléčnými a naběhlými a plnými drobných začernalých oděrek. Jako by zrovna domyla nádobí, pomyslel jsem si. Třesk talířů ve dřezu, který jsem v tom okamžiku zaslechl, a soustředěnou práci, která se přede mnou otevřela zalitá v běli (to ten mramor), přehlušily kroky rozléhající se v hloubce kostela. Rychle a tiše jsem se vsunul do nejbližší lavice; jako bych mohl být přistižen při něčem nepatřičném.

Kolem oltáře přešel – s bleskovým pokleknutím – kostelník. V zákristii prásklo prkno. Tím život nadlouho skončil.

Světlo, které v pásech padalo dovnitř a křížilo se těsně nad oltářem, nesláblo, nesílilo – až to bylo divné.

Později se objevil muž v černé košili a kalhotách a do presbytáře postavil stojan na noty. Znovu se ukázal kostelník. Teď přinášel tučnou pletenou šňůru, s ozdobným kovovým kováním zakončeným

mohutnými zlatými háky. Zahákl ji mezi lavice, na zlatá oka, a od-
dělal tak presbytář od lodi. Stojany mezitím rychle přibývaly.

Do kostela spolu se záplavou venkovního žáru vstoupila sku-
pinka pěti žen s velkými deskami, spěchaly, dýchaly. Zároveň živě
rozmlouvaly mezi sebou. První z nich bez sebemenšího váhání
šňůru nadzvedla a ostatní ženy s deskami ji podlezly. Té, která
byla trochu při těle, to trvalo o něco déle než ostatním. Velitelka
pak šňůru přidržela sama sobě a – jaké překvapení! – podlezla
tváří vzhůru, se smíchem a poznámkami, jako artista, který hraje,
že je nemotorný. I ona byla silnější – ale u ní si toho člověk ani
nevšiml. V kostelních dveřích se objevily tři jiné ženy. Tyhle byly
mladší a zabrané do málomluvného vážného hovoru. U zábrany
se zastavily a mlčky vyčkávaly, než ji jedna z nich jednou rukou
zatlačila k zemi a se sklopenou hlavou opatrně překročila. Její
přítelkyně udělaly totéž a ve stejném místě – jako by dbaly o to,
aby každá přesně napodobila předchozí. Pak stály mezi stojany
a pokračovaly v klidném rozhovoru. Jedna z nich se ale zničehonic
rozhodla: vrátila se, bílou šňůru lehce překonala, usedla do lavice
nedaleko ode mě, sesunula se na klekátko a sepnula ruce. Díval
jsem se, jak pohybuje ústy, odříkává neslyšnou modlitbu. Seděla
ode mě tak, že nemohla vidět, jak z ní nespouštím oči. Ale když
modlitbu dokončila, otočila se mým směrem tak jistě, jako by ce-
lou dobu věděla, že je pozorována, a zašeptala:

„Dio manda gli angeli ad ispirarci.“

Spíš to zasyčela, než zašeptala, abych byl přesný – ale ne vztek-
le. Jen naléhavě. Byla hezká.

Možná, že řekla něco trochu jiného. A v každém případě jsem
významu přesně neporozuměl a pomyslel si, že si to později nějak
zadám do překladače.

Přicházeli další, muži i ženy s deskami. Radostně se vítali a ihned toho měli druhému tolik co říct – až se mi zdálo, jako by to měli přichystáno, jako by si už doma pro každého něco připravili. A každý měl po svém co dělat s pletenou šňůrou se zlatými háky na koncích – sborista, který při chůzi svačil, ji jednou rukou frajersky odepnul a dvorně pustil další příchozí. Jiní podlézali, přelézali, překračovali, jiní čekali, až si jich ostatní všimnou a zábranu odstraní. Mladík s houslovým pouzdrem nečekal na nic a přehoupl se přes kostelní lavici, k níž byla šňůra upoutána – a už stál před oltářem a zdravil se s ostatními. Sbor byl kompletní, rychle nyní přibývali hudebníci. Jejich nástroje překonávaly šňůru tolika způsoby, kolika způsoby se sboristé a hráči divili a zesela povzbuzovali. Šňůra se pohybovala, krabatila, napínala a v kostele bylo tak hlučno. Ale později, zatímco hráči ladili nástroje, sbor pod vedením ženy, která předtím překonávala překážku jako nemotorný artista, zkusil několik energických nástupů. Kostelník a muž s notovými stojany, jenž už neměl žádnou práci, se v tu ránu zarazili a poslouchali. Ale sbormistryně pokaždé dovolila jenom pár taktů – a sílící zpěv vždy po několika vteřinách zarazila rázným spokojeným gestem. A jako by někým vyzván, v pravou chvíli – jak mi připadalo, ačkoli bych vůbec nemohl říct, proč se mi ta chvíle zdála vhodná – do kostela vstoupil vysoký muž, jemuž sbormistryně okamžitě vyšla v ústrety. Se šňůrou, nad níž se ti dva setkali, se to odbylo takto: sbormistryně ji na jedné straně odepnula a uvolnila cestu, muž ženu jemně objal a políbil na obě tváře, ona při tom držela způli stočenou šňůru v náručí jako tlustou kočku. Muž jí pletenec vzal z náručí, ano, tak opatrně jako tlustou kočku, vysunul také druhý hák a všechno to odhodil na dno jedné z kostelních lavic. Vzápětí na všechny promluvil, sbor i hudebníci utichli, sbormistryně přehlédla sbor, vysoký muž zvedl ruce do výšky a – zkouška začala!

Není nad drozdy

Obědval jsem drozdy. Fuj! No tohle!

Do vyhlášené ptačí restaurace Bulgarelli v romaňolské Meldole mě vzal můj italský švagr Stefano. Za stručný popis stojí jak vyhlášená restaurace, tak švagr. Podnik vypadal, že má pár let po sezóně: všude se něco válelo, ze střechy zírali plši, před vchodem rostl citroník s nahnílými citrony, jenž zároveň odevzdaně sloužil jako popelník. Ošklivá restaurace přiléhala ke kostelíku s upatlanými okny, před jehož vyřezávanými dveřmi z devátého století (letným odhadem) viselo plesnivé lehátkové plátno. Z jídelny vedla nizoučká dřevěná dvířka přímo do božího chrámu – a naopak.

Stefano nepracuje. Žije z pronájmu malého činžáku, kterému moje sestra přezdívá „hotel pro kámoše“, a jeho dobrodružný život se, jak šel čas, ustálil na čtyřech pilířích: motorkách Ducati, tetovacím saloně, romaňolském jídlu a hádkách s mou sestrou.

Zkrátka, Stefano je samá láska a vášeň a nadšení. Má mě rád. Jakmile své vyleštěné červené ducati vyhoupl na stojan, začal se láskyplně předvádět. Máchal potetovanými rukama, řval a narvané restauraci mě představil jako „poetu grande z čarokrásné Prahy, který – představte si – nemá řidičák a nikdy nejedl drozdy“. Všichni Romaňolci se na mě otočili od pasty a zdravili mě a zdravili Stefana, vysoko zdvíhali svá sangiovese a pak znovu v ragú a parmazánu kroutili a napichovali capeletti, tagliatelle a tortellini a hlučně si vyprávěli o čarokrásné Praze, kterou všichni někdy viděli a milovali. Teď k drozdům.

Jejich obědvání začalo teologicko-jazykovým koutkem, z něhož jsem si mnoho neodnesl. Majitel restaurace – strašně zarostlý, vy-

chrtlý Bulgarelli, který připomínal spíš poustevníka nebo žebráka a měl tak vodnaté oči, jako by byly skleněné – se mi snažil přiblížit nějaké staré rčení o drozdech. Nejsem si tím úplně jistý, poněvadž moje italština nestojí za nic a Bulgarelli vykládal víc romaňolsky než italsky, ale myslím, že to bylo něco jako *Není nad drozdy*. Rčení poučovalo, že „není nic lepšího než grilování drozdi“, a zároveň, že „nad drozdy už nic není – jen modré nebe a v něm svatí a andělé, kteří se nejedí“. A že tedy drozdi zpěvní jsou nejchutnější proto, že jsou tím nejvyšším, co se pojídá. Co se užuž dotýká andělských bytostí a světců, ale ještě to lze slupnout. Vykládal to zaníceně a skleněnky mu při tom lezly z důlků.

Ačkoli jsem nerozuměl, namítl jsem, že třeba divoké kachny, které se běžně konzumují, létají přece výš než drozdi. Ale Bulgarelli se jenom zamračil a odešel do kuchyně. Načež Stefano poznamenal, že se skutečně nezapře, že jsem bratrem jeho manželky, protože ona i já máme „permanentně nějaký problémy“.

Zmlknul jsem a z rozpaků pil příliš mnoho vína. A tak když poustevník se skleněnýma očima konečně donesl drozdy, byl jsem – příznám se – opilý. Líčení té pochoutky není tím pádem úplně spolehlivé. Ale budiž.

Na obrovské míse, kterou žebrák položil doprostřed stolu, leželo přes dvacet pečených drozdů. Griloval jsem je přes šest hodin, řekl slavnostně. Stefano na mě nadšeně zamrkal. A drozdi byli malí a úplně černí a vypadali nejspíš jako spálená jablka. Nebo jako brambory, co v horkém popelu ležely příliš dlouho a jsou ohořelé a uvnitř vypálené. Jak se to jí, Stefano? Takhle, řekl Stefano, a nacpal si celého drozda do pusy. Pak skousl. Prasklo to. Stefano blaženě obrátil oči v sloup. Potom několikrát přežvýkl, trochu drozda pomlel, pak se zhluboka napil vína, pomíchal to všechno v ústech ze strany na stranu a – pomalu a slastně začal ze zubů

vytahovat drozdí kůstku za kůstkou. Červené mu stékalo po rtech v pramíncích stejně tenkých jako ty kosti.

„Teď ty,“ bafl s plnou pusou.

Udělal jsem to po něm, a když i mně ptáček praskl v puse, ucítil jsem, jak mi do krku stéká podivná řídká hmota, která chutnala nakysle i sladce. Jak zkyslý med smíchaný s olejem. Dvěma loky jsem vyprázdnil plnou sklenici. Co to je, Stefano? zeptal jsem se. Bulgarelliho drozdí nádivka, odpověděl s širokým úsměvem švagr. Aha, a nádivka z čeho? zajímalo mě. Nikdo neví, tají to i před svojí rodinou, ale určitě je v tom drozdí krev, řekl Stefano a v puse mu puknul nový drozd. Ten Bulgarelli je ale lišák, dodal po chvílce a otevřel další sangiovese. Tak na drozdy! připil mi a druhou rukou se šťoural v zubech. Na drozdy! řekl poeta grande z čarokrásné Prahy a ucítil, jak se mu drozdí kůstka zaklínila mezi stoličkami.

Snědli jsme celé hejno.

Vypili pět lahví.

Stefano se sháněl po Bulgarellim, aby objednal šestou. Bylo pozdě odpoledne, restaurace se vyprázdnila, jenom u jednoho stolu zbylo pár nastrojených chlapů, kteří se už asi hodinu zvedali. Ten určitě usnul, zavolal jeden z nich na Stefana. Ale švagr nad tím mávnul modročernou rukou, zívnu a vypravil se majitele hledat. Šel jsem na záchod. Když jsem se vrátil, v jídelně nebyl vůbec nikdo. Víno mě zmáhalo a chtělo se mi pít – bez váhání jsem ze stolu posledních hostů sebral lahev ořechového likéru, který si dávali jako digestiv, a nalil si ho do sklenice na víno. A přesně tehdy – pamatuju si to – jsem si pořádně všiml těch nízkých dvířek, vedoucích do kaple. Vyhlížely prapodivně, jako dveře do chlívků, do sklípku, něco takového. Vůbec se do té jídelny nehodily. Otevřel jsem je a s pohárem plným ořechovky vešel dovnitř.

Kostel páchnul kočičí močí a uvnitř byla tma. Jen někde vepředu napravo blikala svíčka. Nad hlavním oltářem jsem po chvíli rozeznal černé roztržené plátno oltářního obrazu, jehož roztřepené, o něco světlejší cáry se chvěly v záhadném proudu vzduchu, který jako by táhl zevnitř škvíry. Všechny pavučiny, které vzduch zachytil, se vlnily a vypadalo to, že po nich teče temná voda. Na kůru šramotili plši. Chytil jsem se jedné z lavic. Ach bože, nejraději bych se posadil, ale v opilosti se mi jako živé zjevilo, že sedadlo lavice je plné chcíplých netopýrů. A tak jsem se vydal k zapálené svíčce, která skomírala na postranním oltáři.

Svícen stál na podložce ustríženě z perského koberce a po stranách jsem zahlédl vázy s živými květinami. Ve světle jsem viděl, že jsou čerstvé, a spatřil jsem také velkou fotografii mrtvé jeptišky, opřenu za svícnem. Nebožka měla na sobě řeholní šat a ležela v posteli, v peřinách. U lůžka klečely dvě jeptišky s tvářemi přitisknutými k pelesti. Mrtvá měla ruce na peřině a v nich držela rozložený růženec. Na staré černobílé fotografii to vypadalo, že růženec je jen řádka černých děr, které zejí v svítivě bílém povlečení. A nad zarámovanou fotografií visela skleněná skříňka s tenkými olověnými spoji a v ní složený řádový čepec, růženec (možná ten z fotografie), prstýnek, jednoduchý křížek s řetízkem a – hromada štíhlých zažloutlých drozdích kůstek! Zíral jsem do skleněné schránky. A pak ucítil tlak mezi zuby, v ústech jako by mi prasklo několik plněných pralinek naráz a z krku se vyvalila chuť zkyslého medu.

Co následovalo, přesně nevím. Ale bůhvíproč si vzpomínám na nějaké pozlacené řezby a sochy vysoko nad oltářním obrazem, které jsem viděl hrozně zblízka.

Na novoroční slávky!

Neodpověděla a také se zarděla. Oba zmlkli. V dálce na moři plul a kouřil parník. Zadívali se na něj.

„Pročpak nevypravujete?“ zašeptala.

Vzápětí do něho štouchla péřovým loktem, rozesmála se a strojeně poodběhla, s tváří nastavenou zimnímu slunci. Obrátila se, její stín, který se jako tuš rozlil po bílých kvádrech a stříbrném zábradlí, si jednou rukou zastínil čelo, druhou zeširoka - a zas tak okázale - zamával a zvolal:

„Šťastný nový rok, poručíku! Bude se mi po vás stýskat. Zemřu, zdá se mi.“

Molo v Marina di Ravenna je na Nový rok hladké jako z křídý a plné rozjívěných ruských párů. Turgeněv s udicí dřepí mezi kbelíky plnými krátkých úhořů, ale přepychové dvojice se postrkují kolem a nevšímají si vůbec ničeho - natož sněhobílých vousů a fialových rybek. To nic, to nevádí! Nežli se svými žerty a červenáním dospějí až k majáku na konci, minou dalších deset Turgeněvů, kteří v pravidelných rozestupech lemují italské molo jak ozdobné úvazníky - a snad s některým z nich prohodí pár slov.

„Buon anno, buon anno!“

„Come va la pesca, maestro?“

Moře jiskří u kamenných stěn, jako by ho právě vybalili ze zaslého celofánu.

Malý trajekt nás - mě a mou ženu, které zamilovaně říkám Asja, ačkoli se jmenuje Marinella - vysypal mezi kotvící rybářské čluny. Marina di Ravenna je naše, naše, naše místo - a protože jsme už staří, dovedeme se tu milovat bez poštuchování a proměnlivých nálad,

aniž by nám moře, oškrábané zbytky ryb mezi lany a zazimované bary na lidu odcházely z očí. Tady se naše milování podobá dlouhým, dlouhým vtáhnutím silných cigaret, jejichž nikotin i dým se zužitkují beze zbytku, a z těl vychází pouhý vetšný nafialovělý závěs, který nic neskryje, všechno zachová, jenom okouzleně rozostří. Je to tady mezi námi jako seznam krásných rozličných věcí, které se ale nenápadně opakují, vracejí ve zvolna rozpoznávaném, zrychlujícím se rytmu. A sladký, nepřiliš hlasitý výkřik, který se ozve, vyplaší raky tak mírně, že jen poodlétnou – hned se zase zvědavě vracejí.

Před rybím barem I Pescatori, z jehož venkovních stolků je výhled na přístav Corsini s hejnem jachet, jich dnes poletuje nepočítaně. Jak by ne – první den roku je tu otevřeno od rána a tři barmanky, co mi připadají jako rybářské vdovy, se skoro ztrácejí za pohořím dorád, osmažených chobotnic, sépií a kalamár, rybích špízů a těstovin se škeblemi a s krevetami. *Specialità di pesce ai ferri. Pesce da asporto*. Všechno vylovené v silvestrovské noci; a hrne se rovnou do plastových vaniček jako v nejobyčejnější jídelně, k tomu džbáněk bílého frizzante, tác – a ven s tím, ke břehu, ke člunům se sítěmi a mokrým harampádím, které se pohupují v odlescích a jiskrách, protože tady, tady se to sní! Vdovy přejí šťastný rok alespoň pětkrát a předvádějí se s přídávky, které dnes nestojí nic, nic. A pozor (rackové se slavnostně usmívají a obcházejí, jako by je fotografoval): právě dneska v baru dostanete specialitu všech specialit, *ropné slávky*! Slávky, co vyrostly uchycené na prorezlých konstrukcích vrtných plošin. Ti italští ropní šestinozí psi mají ale štěstí! Slávky, které žijí na vrtech, jsou většší, nádherně červené – a ne fialové – a uvnitř mají víc masa, taky červeného!

„Jsem tvoje,“ neříká mi Asja, ale já to – mezi vlasy, které jí odhazuje novoroční vítr – slyším. Žádný pár se nemůže držet za ruce, když obědvá slávky a když prázdnými škeblemi jako kleštičkami

vytahuje maso z plných pootevřených škeblí – ale my se držíme. Rudé masné lastury se vrší na stolku, svítí v nich vymačkané citrony. Asja se na mě dívá matnými očima, usmívá se.

Zvedám se, abych donesl další šumivé Sangiovese.

Bar se mezitím zaplnil, na ropné slávky stojí už fronta. Tak čekám a až nyní si povšimnu, že na několika stěnách i posuvných prosklených dveřích visí stejná fotografie muže s nápisem *scomparso*. Muž vypadá jako starý rybář. Pohřešuje se, čtu pod fotografií, od Vánoc.

„Co se stalo?“ zeptám se, když na mě přijde řada, a ukážu na plakát.

„Nikdo nic neví,“ zvažní barmanka, „obědval tady u nás ještě na Štědrý den a od té doby ho nikdo neviděl. Domů se nevrátil. Prostě se vypařil. Chodil sem často.“

„Rybář?“

„Ale kdepak. Profesor.“

„Slyšela jsem, že ho včera viděli v Ravenně u holiče,“ ozve se z fronty.

„Hlouposti, ten bláznivej holič se spletl o týden,“ zavolá z kuchyně druhá barmanka a přináší drátěný košík s obalovanými krevetami, z nichž se kouří.

„Já profesora znám,“ obrátí se k nám muž, co je zrovna na řadě, „a na mou duši jsem ho mezi svátky několikrát zahlédl na kole ve městě. Vsadil bych se, že se nám všem v novém roce ještě pořádně vysměje. Ostatně, chechtá se už teď. Jak říkám, znám ho.“

„Když má někdo úplně bílý vlasy a vousy, jako měl profesor,“ utrousí první barmanka, „snadno si ho popletete.“

„A to je zas pravda,“ říká druhá a ukazuje na mě, „já když jsem dneska prvně uviděla tady mladýho pána, lekla jsem se, že proti mně jde *professore*.“

Neodpověděl jsem a začervenal se. Všichni zmlkli. V dálce na moři plul a kouřil parník. Zadívali jsme se na něj.

„Copak jste to tam tak dlouho probírali?“ usmívá se pořád stejně Asja, když se s novým vínem vracím ke stolku. „Povídej!“

Zátiší se skleněnými poháry a citronem

Kustodka mě vyzvala na souboj vteřinu potom, co jsem vkročil do sálu galerie, který měla na starosti. Její výzvu jsem okamžitě přijal.

Duel jsme připravovali dlouho a pečlivě. Diskrétně jsem jí kývl na pozdrav a ona neodpověděla. Pouze se prudce a bezúčelně zvedla ze židle a začala mě v širokých kruzích obcházet. Abych vzbudil falešné podezření, přistoupil jsem k oknu a – tak užasle, jako bych si prohlížel renesanční obraz – zkoumal rámy, parapet, kličku a výhled na nádvoří. Několikrát jsem se okna dokonce dotknul – a kustodce, jak jsem si povšiml, vždy cuklo ve tváři, jako bych se prstem šťoural v Růžencové slavnosti. Hra se dařila. Kustodka nyní zmizela, aby se ve vteřině nečekaně vynořila zpoza Sprangerovy Sebevraždy Sofonisby. Lekl jsem se a velmi tiše syknul. Zdálo se jisté, že můj úlek jí neunikl. Odpověď na zákeřný manévr tedy byla pádná: vytáhl jsem z toulce mobil a okatě vyfotografoval všechny bezpečnostní kamery, které snímaly sál. Kustodka ztrácela půdu pod nohama. Chvěla se, zapomněla obcházet, nepohnutě stála s rukama v bok za zlatou sochou anděla, pod stropem s výjevy z Trojské války, dýchala a s pootevřenými ústy zírala na mé počínání. Zdálo se mi, že se snad nepozorovaně rozcuchala. Pokud něco z těchto úst vyjde, pomyslel jsem si, není pravděpodobné, že bych to přeslechl.

A v tom okamžiku jsem si uvědomil, že mě vzrušují nejenom vzájemné manévry, ale kustodka sama. Proto jsem poslední krok, po němž mohl následovat už jenom výpad nebo výstřel, nachystal tímto směrem. Stoupl jsem si před Sebevraždu Lukrécie Hanse von Aachena a sklonil se k obrazu tak, že jsem se špičkou nosu

téměř dotýkal plátna. Od nahé paže, z níž sjížděl průsvitný mušlín a na které světlo provozovalo několik divů najednou, jsem nosem zamířil mezi Lukrécieiny odhalené prsy, nalité, vztyčené, tvrdé, s bradavkami vzrušenými jako při milování. A právě když špička mého nosu dospěla pod ten levý, kde se dýka začíná bořit do zastíněné hladké kůže, kustodce praskly nervy.

„Opatrně, pane,“ řekla tak něžným hlasem, že jsem překvapením zavrával. Tak hebký výpad jsem nečekal!

Narovnal jsem se. Delikátní třpytivá hra byla, zdálo se, u konce. Kustodka se mile a trochu ostýchavě usmívala, dali jsme se do prostého rozhovoru. Zeptal jsem se, zda mívá službu vždy právě v těchto sálech. „Skoro vždycky,“ odpověděla a tázavě se na mě podívala. „Ptám se proto, že mě zajímá, který obraz tu máte nejraději,“ nenapínal jsem ji. Bez váhání mě zavedla k Brueghelově Zimní krajině s bruslaři a pastí na ptáky a s trochou veselé obřadnosti ukázala dlaní na plátno a pravila:

„Můj miláček!“

„A proč právě ten?“ zeptal jsem se.

„Ani nevím. Všichni jsou tam takoví spokojení. Bruslí si a je jim dobře.“

„Ale co ta past na ptáky?“

„Nevím. Mně to nevadí. Patří tam,“ řekla.

Rozloučili jsme se. Zůstal jsem sám a prošel rychle několika malými sály. V posledním z nich, v těsné místnosti utvářené jako kabinet, jsem se zastavil před jedním z mnoha menších zátiší, která tu byla rozvěšena.

Zkoumal jsem ten obraz a jako by se ve mně zvedla vlna spatřených Lukrécieí a Sofoniseb – ale nízká, protože ji krotil mírný vítr rozhovoru s kustodkou. Byl jsem vzrušený a moji tvář zároveň ochlazovaly poryvy brízy. Zážitky toho dne se propojily.

Na Kalfově Zátíší se skleněnými poháry a citronem se nacházelo devět až deset dráždivých věcí. Zmuchlaný peršan, dva zdobené poháry zpola naplněné bílým vínem, nedoloupaný citron, stříbrný táč, nůž na ovoce s achátovou střenkou atd. Jak výtečně a s chutí zachycené drahé a exotické předměty! Malíř měl krom jiného výjimečný smysl pro jejich luxusní jiskru. Dráždivost zátíší spočívala, jak jsem viděl, také v tom, že věci na peršanu, ačkoli rozhozené tak ledabyle, nebyly seskupeny jen kvůli kráse nebo vytríbenosti. Obraz představoval *skutečnou přesnídátku, opravdové občerstvení*. Dvojice - nedopité poháry byly přece dva - si ho dopřávala před velice krátkou chvílí. Tady se před okamžikem pilo víno, loupal a odkrajoval citron, který oba osvěžil. Všechno zajedli kouskem bílého chleba, který si lámali a možná podávali. Jejich přítomnost ještě doznívala.

Třetím důvodem, proč jsem před zátíším cítil vzrušení a rozdráždění, snad bylo, že věci na obraze se prostupovaly, zászvity a odrazy jimi protékaly a stíraly jejich hranice. Předměty ze sebe vyplývaly a byly lepkavé, všechny potažené jakousi pableskující tesknou blánou.

To zátíší představovalo *přestávku ve slasti* nebo *přestávku mezi slastmi*. Zřetelně jsem zaslechl chvatné ťuknutí dvou číší s bílým vínem, jedné štíhlé a druhé masivní s malinovým dekorem. Viděl jsem v tu chvíli na jejich skle matné stopy po rtech. A plátek citronu ve vyprahlých ústech? Ten jsem nejenom spatřil - rozplýval se mi po jazyce! A když jsem se pozorněji zadíval do štavnatého křišťálu oloupaného citronu, zahlédl jsem - nepochybuji o tom - Aachenovu Lukrécii. Na lůžku, odevzdanou a vděčnou, s pootevřenými ústy. Trochu rozcuchanou a bez dýky.

Odložil jsem nedojedený chléb, postavil pohár na perský přehoz a vrátil se do oddychující, ale pořád ještě vzrušené náruče.

Štědrý den pana kapitána

Pět měsíců civilní vojenské služby v polovině devadesátých let – víc to nebylo, protože pak jsem onemocněl –, které jsem prožil jako ošetřovatel v jednom pražském domově důchodců, jsem skoro beze zbytku vytěsnil z paměti. Vzpomínám si na den nástupu, na to, že když mě sestra vodila z pokoje do pokoje, neklepala, nezdravila a nikoho nikomu nepředstavovala. Prostě vstoupila, vrazila ruku do vzduchu, mrkla na mě a zahalekala třeba:

„Tohle je pokoj pro dva, ale teď jsou tady tři. A smradu jak v hradu!“

Tváře tří žen se ke mně pomalu obracely jako z jiného světa, ale to už sestra zavírala dveře a šli jsme dál. Na chodbě řekla něco, co jsem si zapamatoval přesně, čím občas zvesela komentuju sám sebe a co mě zároveň pronásleduje:

„Těm, který jsou už nemožný, klidně tykejte.“

Tím všechny vzpomínky na domov končí, nic ve mně nezůstalo, bílo – je to až děsivé.

Vlastně – ještě to s panem kapitánem Kolmanem!

Pan Kolman byl vetchý a nenápadný a oslovení „pane kapitáne“ působilo, jako by nosil nějaký výstřední klobouk nebo kytku v šedé klopě. Ale oslovovali ho tak všichni. Nikdo, myslím, nevěděl, jestli byl kapitánem námořním nebo fotbalovým, u vojska nebo letectva nebo u tajné policie. A nikdo se toho zamlklého, možná stydlivého muže neptal.

Z domova vycházel jenom jednou za rok, na Štědrý den. Po léta se pro něho ve tři odpoledne stavoval kamarád a odváděl ho

do jakési rodiny, kde na něho čekali se štědrovečerní večeří. Loni kamarád nepřišel. A pana kapitána samotného nepustili.

„Nepřišel – nečekaj!“ odbyla ho prý sestra.

„To sou nám pohádky a průpovídky, jeden celej Andržén,“ uza-vřela to po svém vrátná, když jí to pan Kolman s čokoládou v ruce vyprávěl a prosil, aby se přimluvila.

Následující rok už nikdo nepočítal ani s tím, že by pan Kolman na Štědrý den někam chtěl. Natož šel. A tak když jsem navrhl, že bych ho k té rodině doprovodil, sestry a ostatní ošetřovatelé se divili a tvrdili, že si pan Kolman jméno i adresu vybájlil a stejně se vrátíme s nepořízenou. Vrchní mi to chtěla rovnou zakázat:

„Kolman? Dyť ten je už skoro nemožnej. Zvládnete ho?“

Nakonec jsme vyrazili. Přesně ve tři. Myslel jsem si – vzpomínám si dobře –, že to asi nenajdeme.

Pan kapitán Kolman měl ale jméno i břevnovskou adresu napsanou na papírku, těšil se, mluvil, dokonce vtipkoval – několikrát opakoval, že bych ten dům „našel i bez něj“. Ale když jsme pak stáli před zazimovanou, už dlouho prázdnou chatou v ulici a s číslem z papírku, ukázalo se, že jméno může znít i jinak a adresa – když se to tak vezme – taky. Pan Kolman se ale cítil dobře a neztrácel náladu. Lehkým krokem jsme pročesávali ulice a zkoumali zvonky a branky a předzahrádky plné břechtanu. V jedné ze zahrad nehybně stála žena, jenom nalehko, vypadala, jako by vyšla s popelem. Chtěl jsem se jí zeptat, ale nevěděl jsem na co. Navrhl jsem panu Kolmanovi, zda by se nepřeptal sám, a on to udělal – začal té paní podrobně vypravovat, jak to v rodině, kterou hledáme, chodí na Štědrý den. Žena se na něj nepřítomně dívala, a když domluvil, zeptala se:

„Kolikátýho je dneska?“

„Dvacátého čtvrtého. Je Štědrý den,“ odpověděl jsem.

„A kolik hodin?“

„Půl páté.“

„Tak to je dobře,“ vydechla a odešla od nás.

Stmívalo se. Pátrali jsme dál. Zvláštní – když si naše hledání po letech připomínám, nevidím ho ve tmě. Vybavuje se mi v bílém denním světle. Probírali jsme dům od domu a nahlas četli domovní čísla. U jedné z vil se pan kapitán zdržel, potom na mě zavolal. Mám to, řekl. A ukázal na zvonek, na němž bylo napsáno „Alena Novotná“.

„Tak hurá, zvoníme!“ skoro jsem vykřikl a přesně v té chvíli jsem uviděl, jak se pan Kolman sune po sloupku se zvonky k zemi. Tak nějak nenápadně. Jako by chtěl, abych si nevšiml. Zachytil jsem ho, nadzdvihl a opřel o plot. Byl lehký. Třeštil na mě oči a mlčel.

„Tady to není, lhal jsem vám,“ řekl potom a dýchal.

„Zavolám taxi,“ řekl jsem a přidržoval pana kapitána prsty.

„Ne. Ano,“ řekl a dýchal.

Ještě chvíli jsme tam stáli a dýchali si jeden druhému do obličeje. Pak jsem ho chytil kolem pasu, jeho ruku si položil na ramena a šli jsme hledat telefonní budku. Ale už po pár krocích se mi vyvinul a tiše řekl, že je v pořádku a půjde sám. A šel.

Padla tma – teď už ji vidím i ve vzpomínce. Špatně osvětlené břevnovské ulice, rozsvícená stará okna a černé jehličnany – tenkrát ještě bez světelných řetězců – v zahradách. A pak, když už jsem zahlédl telefonní budku a opakoval si, co a jak řeknu o naší cestě v domově, se pan Kolman zarazil před řadovým domkem a s pohledem upřeným na průčelí, aniž by prohlížel zvonky a popisné číslo, řekl zas:

„Mám to.“

Zvonek tu byl jen jeden a beze jména, ale já zazvonit nechtěl, už jsem v myšlenkách seděl v taxíku. Zazvonil jsem.

V okamžiku, snad ještě dřív, než zvuk zvonku dozněl, se otevřely dveře a ve žlutém světle se objevila mladá žena. Stoupla si na špičky, aby uviděla za branku, rozzářila se a zavolala:

„Jé, pan kapitán! Pojdte dál. Maminka s babičkou už na vás čekají. Kde jste byl vloni?“

Točka

Kousek mě svezl, tím to začalo. Přibrzdil autobus, odfoukl přední dveře, srovnal krok vozu s mým, vyklonil se od volantu, jako kdyby ho zdědil, a zlehka zavolal do deště:

„Naskoč. Někam tě hodím.“

Oklepal jsem kapky a sedl vedle před čelní sklo. A když jsme za chvíli čekali v Radotíně na šraňky, šeříky, které mokly u billboardu, se rozpily v cákancích na skle, zatímco velké krůpěje kvetly tam, kam stěrače nedosáhly; do světlého deště svítilo všechno, co mělo reflektory, ve shrnuté vodě a v bublinách se zvětšoval a násobil svět jak pod lupou a v diamantu – a na skle před řidičem tohle všechno mělo dost místa. Nevím, jak bych to jinak řekl... prostě hodně místa, spoustu, vešlo se to tam, úplně v klidu. Proto mě napadlo, že bych s ním někdy rád jel.

Služba začíná ve čtyři ráno. Pojedeme do Vonoklas. Autobus dnes prohlížel zběžně, protože přes týden si ho „pinkají“ jenom on a parták. Pondělí bývá horší, nikdy neví, kdo a co s autobusem o víkendu prováděl. V pondělí vstává v půl třetí.

Silnice stoupá listnatým lesem, samá zatáčka. Přibržďuje na nečekaných místech, točí volantem s podivnými předstihy, najíždí do temných zákrut, jako by vedly jinudy než ty, které vidím já. Na displeji odklepává jména zastávek, kde nikdo nečeká. Za jednou z nich se dívá dlouhá hubená liška. Ve světlech autobusu má místo očí dvojitou ohnivou čelovku nebo čelenku s broušenými opály, svítí si na nás a nehýbe se. Pak couvne mezi lopuchy.

„Dokud jsem nejezdil, žádnou lišku jsem nikdy neviděl – a teď se kamarádíme...“

To byla první věta za jízdy. S liškami se kamarádí tři roky. Před liškami pracoval dvacet let u obří stavební firmy jako hlavní projektant kancelářských baráků. Namísto projektování ale dělal „psychologa“ investorům, dodavatelům a chudákům kresličům. Byl na nervy a nebyl doma a jednoho dne se na to – pěkně s hypotékou a třemi dětmi – vykašlal. A šel řídit autobus do Vonoklas.

„Nikdy jsem nelitoval ani vteřinu.“

To byla druhá věta za jízdy. Ani jsem se neptal. V obou větách slovo „nikdy“. Rozednívá se pozvolna, vracíme se z Vonoklas, prázdná silnice je posetá konipasami, kteří na poslední chvíli uskakují a frnkají před prázdným autobusem. Na příští zastávce bude čekat uklízečka z lékárny, to je první pasažér, byla nemocná, už je dobrá. Dál máme uklízečku z banky, ale ta už brzy jezdit nebude, pobočku před prázdninami ruší. U lesa přistoupí kuchař od Lípy, chodí brzy. Pak počkáme na poslední noční spoj z Prahy, doveze uklízečku ze školky na Vráži, a potom skočíme na Karlík pro paní učitelku.

Na příští zastávce čeká uklízečka z lékárny, už je to za ní, cítí se moc dobře. Pak uklízečka z banky, dneska ještě ne naposledy, ale příště už jo, ráda ho vidí, bude se jí stýskat. U lesa stojí kuchař od Lípy, kouří, mlčí, frajersky típá, dobrý ráno, pane řídící. A poslední noční spoj z Prahy přiváží uklízečku ze školky na Vráži, dobré jitro, děkuju. Jedeme na Karlík pro paní učitelku.

„Nejdřív uklízečky, potom učitelky,“ směje se Honza a řídí.

Jedíme sem tam, Karlík a zpět, popáté, pošesté. Konipasové zmizeli v polích. Hlídám jeden kámen uprostřed silnice, třikrát tam je, počtvrté ne. Pak totéž s kání na uschlé třešni. Za Karlíkem u lesa se autobus otáčí a čeká – někdy tři minuty, někdy šest, někdy skoro dvacet.

„Tady to mám nejradši.“

Obrátka, bílý plácek v moři kopřiv, za nímž se černá vnitřek listnatého lesa. Přední dveře zasyčí a shrábnou ke straně světlezelenou vlnu. Vystoupíme. Z otvoru mezi duby táhne a mladé přerostlé kopřivy se v proudu pomalu kývají. Stojíme v kopřivách těsně před autobusem a díváme se do kopřiv. Tady to má nejradši.

„Říkáš tomu místu nějak?“ ptám se, když vyrážíme.

„Točka,“ odpoví, „to je točka.“

Ptám se ho taky na to, jak se řidiči autobusů mezi sebou zdraví, jak to s těmi pozdravy chodí. Trochu se stydím za „diváckou“ otázku. Asi hloupý, říkám, ale jako klukovi se mi jejich zdravení ohromně líbilo. Omlouvám se. Nečekaně zvažní a vykládá mi, že se mezi sebou zdraví úplně všichni řidiči autobusů, že tohle byla jedna z prvních věcí, o které ho poučil jeho učitel jízdy. A že když mu nějaký řidič neodpoví na pozdrav, opravdu dlouho na to pak myslí. A povím ti, mám v práci jednoho kolegu, se kterým se normálně bavíme, třeba v garážích, když se potkáme – ale na silnici ruku nikdy nezvedne. Nikdy. Často přemýšlím proč.

Jezdíme. Z Karlíku, na Karlík, jednou Mokropsy, zas Karlík, tankujeme.

„Před osmou budeme mít dvacet minut na točce, můžeš se natáhnout vzadu,“ říká u pumpy.

Představím si ty vysoké světlezelené kopřivy, jak se mírně pohupují dvacet centimetrů před očima. Jak je chladný vzduch těsná k sobě a zas narovnává. Hrne na stranu a rozebírá. Jak se jejich vršky vysoko dotýkají autobusu.

Tam to má nejradši.

Konec dne 2020

Prapodivný prázdninový film, na němž jsme od března vysedávali, skončil. Potácíme se z kina domů, biják plný podezřelého prázdna pokračuje v našich hlavách, mluvíme spolu jazykem a gesty postav, o jejichž osudy jsme se od března obávali, a mrtvolné filmové palmy se nám kývají nad těžkými hlavami. Do toho všeho a k tomu všemu vycházejí na konci bulváru (jako časopis s lesklou obálkou) prázdniny skutečné: léto, slunce, hotelové haly, stíny, pláže, tyhle staré známé zářící věci. Letos nezáří. Jsme utahaní, oblepení. A potřebujeme na vzduch! Co budeme dělat?

Moje cestovka nabízí pro nadcházející červenec a srpen pouze jeden jediný typ zájezdů. Nicméně: lepší něco nežli nic!

Je to u moře, nikdo ale neví, kde přesně.

„Zajímá to letos někoho?“

„Ani ne.“

„Dík.“

Maličký betonový byt s balkonem, stolem a postelí se nachází u moře, které je úplně obyčejné. Dvacet metrů od pláže, na niž je povolen vstup se psy, takže se vůbec neudrzuje. Zanedbané je tu všechno. Voda v bytě teče, jak se jí chce: někdy proudem, jindy čůrkem, někdy teplá, někdy rezavá, jindy žádná. Plážové odpadky se vyvážejí jednou za týden, ve čtvrtek, ale často se na to zapomíná – mrtvé ryby a zahnívajících škeble smrdí až k nedělnímu mořskému horizontu. Ten ale stejně nestojí za řeč. Tenká čára a na ní dlouhá ocelová loď obklopená černými remorkéry. Poblíž bytu není nic, ani bar. A k tomu všemu, věřte nebo ne – na pláž se smí až po deváté večer. Přes den ne. Zákaz!

To nevádí... mezi devátou a desátou večer je pláž přece nejkrásnější! Starý oranžový slunečník není potřeba rozevírat. Zapadající slunce je ještě teplé, ale nepálí. A tak slunečník jen mělce zapíchne do písku, který s večerem o odstín ztmavnul a je teplý, ale nepálí – tak jako zapadající slunce. Ach, to je mi ale utmáčená řeč!

Znovu. Po deváté je pláž samé opakování. Vítr sem tam zesiluje a probírá cípy staženého slunečníku, které hlasitě pleskají. Vlnu, co se široce rozlévá po pláži, vychladlý písek už nepohltní prudce a se syčením. Mořská voda se na písku nyní tiše zatřepotá, zpění, zbělá a teprve potom zmizí – ten zvuk se podobá pleskání oranžového plátna. Dlouhíci se stín slunečníku a stíny dřev divoce zaražených v písku jsou světlejší a fialoví a jejich odstín napodobuje barvu škeblí dávno vyplavených slávek. Bílý písek dál tmavne a stíny na něm blednou; v podobném tempu, podívej! Pláž se prokresluje a lanko ťuká do úvazního sloupku tak pravidelně, jako by odměřovalo čas vleklého soumraku. A drží racci, co nedůtklivě couvají od pohozených papírů? Kdo rozhodne, jestli si hrají na bišonky, kteří si přišli očichat moře, nebo na jejich vetché anglické paničky, které si přišly k moři přivonět?

Jak pomalu slunce zapadá! Žádný strach, ještě něco stihneme, stihneš, možná budeš překvapen, říká. Všechno na pláži i na moři je skloněno, končí – a přece pořád tolik světla a podob konce dne, které tě čekají!

Racek za rackem přistává do písku, přidávají se albatrosi a vyhublí vrabci. V silícím větru, co vane od vody, tě obklopuje pěší hladové hejno ptáků a točí se kolem jako bílý hladký vír. Přesuny, posunování. Také moře už ztmavlo a jeho vlny se podobají roztaženému tmavomodrému sklu, na okrajích čírému jako obyčejné sklo. Pruhy oranžového světla leží nad pláží a tečují hlavy a hřbety

albatrosů. Hnilobný pach a slaný vítr se spojily ve vůni vařených těstovin, která i v tobě probouzí hlad.

Ale nezvedáš se, dál sedíš v písku proti moři, oči otevřené, posloucháš, v ruce obracíš úlomek škeble a čekáš na další z proměn konce, která se vzápětí stane. A ani ta nebude poslední.

*Na stejnou melodii zpívají písně
svatební, pohřební, taneční i sousedské.*

JULIA HARTWIGOVÁ

*O všem na světě je možné mluvit se záplem,
s nadšením, se zanícením, ale s chutí mluví
člověk jen o sobě samém.*

IVAN TURGENĚV

Petr Borkovec
Sebrat klacek

Fotografie na obálce Ermak Oksana / Shutterstock.com

Korektura Adéla Lapáčková

Technická redakce Petra Kučerová

Vydala Městská knihovna v Praze

Mariánské nám. 1, 115 72 Praha 1

V MKP 1. elektronické vydání

Verze 1.0 z 4. 4. 2025

ISBN 978-80-274-4519-6 (epub)

ISBN 978-80-274-4520-2 (pdf)

ISBN 978-80-274-4521-9 (prc)